

MATEOPA KILLKASHKAN KILLKA JESUKRISTU RUNAKUNATA KISHPICHISHKANMANTA

Jesukristupa yaya rukunkuna
wañupa shutinkuna
(Lk. 3.23-38)

1 ¹Kay killkami Jesukristumanta riman. Pay wawayarirka ali kamachik David wañupa miraykunamanta. David karka Abraham wañupa miraykunamanta. ²Abraham Isaakpa yayanmi karka. Isaak Jakobpa yayanmi karka. Jakob Judapa yayanmi karka, chaymanta wawinkunapapas. ³Judá Farespa Sarapa yayanmi karka, maman karka Tamar. Fares Esrompa yayanmi karka. Esrom Arampa yayanmi karka. ⁴Aram Aminadabpa yayanmi karka. Aminadab Naasonpa yayanmi karka. Naasón Salmonpa yayanmi karka. ⁵Salmón Boospa yayanmi karka, maman Rahab karka. Boos Obedpa yayanmi karka, maman Rut karka. Obed Isaipa yayanmi karka. ⁶Isaí atun apu Davidpa yayanmi karka.

Chay atun apu David Salomonpa yayanmi karka. Salomonpa maman manara Davidpa warmin kashpanra Uriaspa warminmi karka. ⁷Salomón Roboampa yayanmi karka. Roboam Abiaspa yayanmi karka. Abias Asapa yayanmi karka. ⁸Asa Josafatpa yayanmi karka. Josafat Jorampa yayanmi karka. Joram Usiaspa yayanmi karka. ⁹Usias

Jotampa yayanmi karka. Jotam Akaspa yayanmi karka. Akas Esekiaspa yayanmi karka. ¹⁰Esekias Manasespa yayanmi karka. Manasés Amonpa yayanmi karka. Amón Josiaspa yayanmi karka. ¹¹Josias Jekoniaspa wawinkunapapas yayanmi karka. Chay uras Babilonia llaktamanta runakuna yaya rukunchi wañukunata watashpankuna aparkakuna llaktankunama, chaypi chay runakunapa munashkankunata rurashpa kawsanankunapa.

¹²Chay apirishka kahushkankunapi Jekonias warminta chichuchirka kari wawata. Chay wawaka Salatiel karka. Salatiel Sorobabelpa yayanmi karka. ¹³Sorobabel Abiudpa yayanmi karka. Abiud Eliakimpa yayanmi karka. Eliakim Asorpa yayanmi karka. ¹⁴Asor Sadokpa yayanmi karka. Sadok Akimpa yayanmi karka. Akim Eliudpa yayanmi karka. ¹⁵Eliud Eleasarpa yayanmi karka. Eleasar Matanpa yayanmi karka. Matán Jakobpa yayanmi karka. ¹⁶Jakob Josepa yayanmi karka. José Mariapa kusanmi karka. Maria Jesuspa mamanmi karka. Chay Jesustami rimarkakuna *Kristu, chayka ninayan Yaya Diospa Kachashkan Kishpichik.

¹⁷Yaya rukunchi Abrahammanta pacha atun apu Davidkama chunka chusku kuti mirashka runakunami karkakuna. Atun apu Davidmanta pacha

yaya rukunchi wañukunata Babilonia llaktama apashkankunakama chunka chusku kuti mirashka runakunami karkakuna. Paykunata chay Babilonia llaktama apashkankunamanta pacha Kristu wawayarishkankama chunka chusku kuti mirashka runakunami karkakuna.

**Jesukristupa
wawayarishkanmanta riman
(Lk. 2.1-7)**

¹⁸Kunan kwintanayani imashnami Jesukristu wawayarirka. Manara wawayarihushpan paypa maman Maria Josewa kwintashka karka kasarananpa. Manara Joseka pushahushpanra Yaya Diospa Espíritun yanapashpan Mariaka chichuna kiparirka. ¹⁹Maria chichu kashkanta yachashpan Joseka manana munarkanachu payta pushanata warminrayku. Ali rurak runa kashpan mana munarkachu tukuy chay llaktapi kawsak runa masinkunapa puntankunapi Mariata pinkachichinata. Chayrayku yuyarirka nima pita rimashpan payta sakinata. ²⁰Chasna yuyarihushkanpi shuk tuta muskuyninpi Yaya Diospa *angelka rimarka:

José, ñawpa atun apu Davidpa miraymanta kashpayki Yaya Dios munan mana pinkarishpa Mariata pushanaykipa. Chay wiksanpi kahushkanka kanmi Yaya Diospa Espíritun yanapashpan Mariaka chichuna kiparishkanrayku. ²¹Payka shuk kari wawata wawayanka. Ña wawayashpan shutiyachinki Jesusta nishpa. Chasna Jesús rimashkanka kishpichikmi. Chasna kashpan chay angelka rimashpa katirka: Payka runakunata uchankunamanta kastigana kahushkakunamanta kishpichinka nishpa.

²²Chaywa paktarirka Yaya Diospa ñawpa rimashkanka imashnami paypa

yachayninwa yachachik Yaya Dios payta yuyachishpan rimarka kasna:

²³Shuk shipas chichunkami, shuk kari wawata wawayanka. Wawayashpan shutiyachinka Emanuel nishpa.

Emanuel ninayan Yaya Dios ñukanchiwa. Chasna Yaya Dios rimashkanshina Mariaka shuk kari wawata wawayanan karka.

²⁴Chay angel rimashkanwasha Joseka puñushkanmanta likcharishpan Mariata pusharka warminrayku, imashnami Yaya Diospa angelka rimarka.

²⁵Pushashkanwasha manara kawsarkachu warminwashina wawayanankama. Mariaka wawayashpan chay wawanta shutiyachirka Jesús.

**Istrillata yachak runakuna Jesusta
kushichik rirkakuna**

2 ¹Atun apu *Herodes Judea allpapi kamachihushkan uras Belén llaktapi Jesuska wawayarirka. Chay Belén llaktaka Judea allpa chawpipi, apukunapa kawsana Jerusalén llakta kuchupi karka. Jesús wawayarishpanna inti llukshinan kuskamanta istrillata yachak runakuna Jerusalén llaktama shamurkakuna. ²Paktashpankuna chaypi kawsak runakunata rimarkakuna:

Karu llaktanchimanta rikushkanchi shuk suma punchahlla rikurik istrilla llukshishkanta. Chayta rikushpanchi yachashkanchi shuk kari wawa wawayarishkanta kankuna israel runakunata kamachinanpa. Chayraykumi shamushkanchi chay wawayarishkata mañashpa kushichinanchipa. ¿Maypitaya chay wawayarishka atun apuka?

³Chayta uyashpan atun apu Herodeska yapa mancharishpan tsala tukurka. Chay Jerusalenpi kawsak runakunapas yapa

mancharirkakuna. ⁴Chaypina chay Herodeska kayachirka tukuy *saserdotekunapa apunkunata, Moisespa killkashkanta yachachikkunatapas. Paykunata tapurka:

Kankuna Yaya Diospa shiminta yachachinkichi. Ñukatapas rimawaychi ¿maykan llaktapita wawayarinka Yaya Diospa Kachanan Kishpichikka?

⁵Chaypina chay yachakkunaka aynirkakuna:

Kay Judea allpa chawpipi Belén llaktapimi wawayarinka. Chasnami ñawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachikka Yaya Diospa rimashkanta killkarka maykanmi pasanana karka:

⁶ Judea allpapi Belén llaktamanta achka atun llaktakuna tiyashpanpas chay uchilla Belén llaktaka mana kanchu mana valikshina. Chay Belenpimi shuk wawaka wawayarinka ali kamachik kananpa. Paymi kankuna akillashkayni israel runakunata alita yachachinka nishpa.

⁷Chayta uyashpan Herodeska pakalla kayachirka chay istrillata yachakkunata. Paykunata tapurka:

¿Ima urasta chay istrillaka llukshirka? nishpa.

⁸Paykuna aynishpankuna Herodeska rimarka:

Kunanka riychi chay Belén llaktama. Chaypi maskaychi chay wawata. Payta tarishpaykichika rimak shamuyaychi ñukapas payta kushichik rimaynipa.

⁹Chasna llullachishpa rimashpanmi chay istrillata yachakkunaka Jerusalemanta llukshirkakuna chay Belén llaktama rinankunapa. Rihushpankuna kutikashka rikurkakuna chay llaktankunapi rikushkan-kuna istrillata. Chay istrillaka paykunapa puntankunapi rirka. Chasna rishpan Jesuspa kahushkan wasi kuskapi shayarirka. ¹⁰Paykunaka chay istrillata rikushpankuna yapa kushikurkakuna.

¹¹Chaymanta chay wasipi yaykuk rishpankuna rikurkakuna Maria wawanwa kahukta. Chaypina paykunaka chay wawata kunkurishpa mañashpa kushichirkakuna kanka Yaya Diosmanta shamushkami kanki nishpa. Chaypi apamushkan-kuna kahunta paskashpankuna yapa chaniyuta surkurkakuna, orota, dioskunarayku rupachina wikita, mishkinlla asnak kaspi wikita mirra shutiyuta. Tukuy chaykunata kurkakuna wawa Jesusta kushichinankunapa.

¹²Chaymanta Yaya Dioska paykunata puñushkankunapi rimarka mana kutinankunapa Herodesma. Chayrayku paykunaka Yaya Diospa rimashkanta kasushpankuna llaktankunama kutirkakuna shuk ñampitana.

Joseka Mariawa wawan Jesusta mitikuchirkakuna Egipto allpama

¹³Chay yachak runakuna llaktankunama kutishkankunawasha Yaya Diospa *angelka Joseta muskuyninpi rimarka:

*Herodeska maskankami kay wawata wañuchinanpa. Chayrayku utkalla atarishpayki kay wawata mamanwa pakta pushay Egipto allpama. Chay allpapi kipariychi kankunata rimanaynikama kutinaykichipa.

¹⁴Chasna chay angelka rimashpan Joseka atarishpan wawata mamanwa pakta pusharka Egipto allpama. Chaypi kawsarkakuna apu Herodes wañunan-kama. ¹⁵Chasna paktarishka Yaya Diospa ñawpa rimashkanka, imashnami paypa yachayninwa yachachik Yaya Dios payta yuyachishpan rimarka kasna:

Chay Egipto allpamanta Wawaynita kayarkami shamunanpa nishpa.

Chay apu Herodeska achka wawakunata wañuchichirka

¹⁶Chay apu *Herodeska yankamanta chaparka chay yachakkunata. Kunanka

ñukata llullachiwashkakuna nishpa yuyarirka. Chayrayku yapa piñarirka. Chaypina timputa yuparka ima urasmi chay istrillaka puntiru rikurishka karka, imashnami chay yachakkunaka rimarkakuna. Chaywasha suntalunkunata Belén llaktama, kuchunpi kahuk uchilla llaktakunamapas kacharka tukuy manara ishkay watayu kari wawastukunata wañuchinankunapa.

¹⁷Chasna chay wawakunata wañuchishpankuna Yaya Diospa yachayninwa yachachik Jeremiaspa ñawpa killkashkan paktarirka. Payka killkarka maykanmi pasanankarka Belén llakta kuchupi, Ramá shutiyu llaktapi kasna nishpa:

¹⁸Ramá llaktapi yapa llakiywa kaparishpa wakahukkunata uyankakuna. Israel runakuna wakanahun wawankuna wañuchiy tukushkankunarayku. Mana nima pi atipankachu paykunata kushillayachinata.

¹⁹Herodes wañushkanwasha Yaya Diospa *angelka chay Egipto allpapi Joseta puñuhushkanpi rimarka:

²⁰Atariy, chay wawata mamanwa pakta pushay. Kutiychi Israel allpaykichima. Chay wawata wañuchinayak runakunaka ñami wañushkakuna.

²¹Chaypina Joseka angelta kasushpan chay wawata mamanwa pakta pusharka Israel allpanchima. ²²Ñampipi rihushpankuna Joseka yachashpan Herodespa wawan Arkelao Judea allpapi kamachik kananta, mancharka Judeama rinata. Yaya Dios muskuyinpi rimashpan Galilea allpamana rirkakuna. ²³Chaypi paktashpankuna rirkakuna Nasaret llaktapi kawsanankunapa.

Yaya Diospa yachayninwa ñawpa yachachikkuna rimarkakuna maykanmi pasanankarka:

Nasaret llaktapi kawsashkanrayku paytaka shutiyachinkakuna Nasareno nishpa.

Chayraykumi Jesustaka shutiyachirkakuna Nasareno.

Bawtisak Juan kallarirka runakunata yachachinata

(Mk. 1.1-8; Lk. 3.1-9,15-17;

Jn. 1.19-28)

3¹Tukuy chaykuna unay pasashkanwasha Juanka rirka Judea allpapi chunlla chakishka allpama. Chaypi shamushka runakunata Yaya Diospa shiminta yachachirka. Achka runakunata bawtisashkanrayku payta shutiyachirkakuna Bawtisak Juan nishpa.

²Chaypi Juanka rimarka:

Ñami kallarihun Yaya Diospa ali kamachinanka kay allpapi. Chayrayku alita yuyarishpaykichi tukuy millaypa rurashkaykichita sakiychi payta kasunaykichipana nishpa.

³Chay Juan shamunanmantami ñawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachik Isaias wañuka killkarka:

Chunlla chakishka allpapimi shuk runa sinchita rimashpa yachachinka kasna:

Imashnami shuk anchu ñampita alichanchi, atun apu shamushpan purinanpa, chasnashina shunkuykichita alichariychi. Millaypata rurashpa kawsashkaykichita sakiychi. Yaya Diospa Kachanan Kishpichik nankunapi kawsak shamunka nishpa.

⁴Juanpa churarishkanka shuk pukripan churarinanshinami karka, wiwa kamillupa willmanmanta awarishka. Sinturunka karamantalla karka. Mana mikupayarkachu ñukanchipa mikunanchitashina. Mikupayarka upyapayarka imatachari taripayarka chay chunlla

chakishka allpapi, atun muru chilikkunata, mapa mishkitapas. ⁵Chaypina tukuy Judea allpapi llaktakunamanta, Jerusalén llaktamantapas, Jordán yaku mayanmantapas achka runakuna shamurkakuna Juanpa yachachihushkanta uyanankunapa. ⁶Chayta uyashpankuna uchankunata musyashpankuna rimarkakuna. Chasna rimashkankunawasha Juanka paykunata chay Jordán yakupi bawtisarka.

⁷Chaymanta *fariseokuna *saduseokunapas rirkakuna bawtisarinankunapa. Juanka paykunata rikushpan rimarka:

Machakuyashina runakuna kankichi yachachinaykichiwa runakunata pantachichishpa yuyayninkunata waklichikkuna. ¿Pita kankunata rimashka ña kuchuyamuhushkan Yaya Diospa manchaypa kastigananmanta chasnalla kishpinaykichipa? ⁸Manara bawtisarihushpaykichira alitana ruraychi rikuchinaykichipa Yaya Diosta kasuk kanaykichita. ⁹Ama rimariyichichu yaya rukunchi Abraham wañupa miraymantami kanchi, chayrayku Yaya Dioska kishpichinka ñukanchikunata nishpa. Yaya Dios munamaka, kay rumikunamanta rurama yaya ruku Abrahampa mirayninta.

¹⁰Rikuychi, shuk tarpu kaspi mana alita muyuyashpanka amunka sapinpi achawa kuchushpan ninapi rupachin. Chasnallatami Yaya Dioska tukuy mana ali rurak runakunataka wichunka ninama rupanankunapa.

¹¹Kankuna millaypata rurashkaykichita amirishpa sakishpaykichika ñukaka yakullawami bawtisashkaykichi Yaya Diosta katinaykichipa. Ñukamanta ashwan yachayyu runami shamunka. Paymantaka ñukaka mana yapa yachayyuchu kani. Paypa puntanpi nima imata atipanichu rimanata. Payka kankunata Yaya Diospa Espiritunta kushpami

shunkuykichita aliyachinka. Ninawa rupachihushkashina uchaykichita pichanka payta kushilla katinaykichipa.

¹²Yuyariychi, sarata triguta pallashpanchi tullunmanta muyuntana wishkunchi. Chay muyuntaka wakaychanchi, tullunkunataka ninapi rupachinchi. Chay shamuhuk runaka chasnallatata ruranka. Paymi tukuy kirikkunataka siluma pushanka. Mana kirikkunataka nina mana wañukma kachanka nishpa yachachirka Bawtisak Juanka.

Juanka Jesusta bawtisarka

(Mk. 1.9-11; Lk. 3.21-22)

¹³Chay uras Jesuska yuyarirka Juan bawtisawachun nishpan Galilea allpamanta Jordán yakuma rirka. Chaypi Jesuska Juanta tapurka payta bawtisananpa. ¹⁴Chasna tapushpanna Juanka payta mana bawtisayanarkachu.

Kan ñukata bawtisawanayki imata, ñukata tapuk shamuwanki kanta bawtisayanypa nishpa rimarka Juanka.

¹⁵Chaypina Jesuska aynirka:

Tukuy Yaya Dios ñukanchita kamachishkanta kasunanchi tiyan. Chayrayku kanmi bawtisawanayki tiyan nishpa.

Chaypira Juanka payta bawtisarka.

¹⁶Bawtisarihkanwasha Jesuska yakumanta llukshirka. Chaypi siluka paskarishpan Jesuska rikurka Yaya Diospa Espiritunta shuk wiwa mukukushina paypi uraykumuhushkanta.

¹⁷Chaypina silumanta Yaya Diospa rimashkanta uyarkakuna:

Kay Jesuska munashkayni wawaynimi. Paymi sumakta kushichiwan nishpa.

Supay Jesusta uchata rurachinayarka

(Mk. 1.12-13; Lk. 4.1-13)

4 ¹Chaymanta Jesús bawtisarihkanwasha Yaya Diospa Espiritunka payta pusharka chunlla chakishka

allpama. Chayma pusharka supayka kamananpa, shutipachu Yaya Diosllata kasun nishpa. ²Chaypi Jesuska mana mikushpa karka chusku chunka punchata, chusku chunka tutata. Chaywasha yapa yarkarka. ³Chaypi supayka Jesusta kayllayashpan kamarka shutipachu Yaya Diosllata kasun nishpa. Shutipa Yaya Diospa Wawan kashpaykika rimay kay rumikunata pan tukunanpa, chayta mikunaykipa.

⁴Chaypina Jesuska aynirka:

Nima imashna rurashanchu. Yaya Diospa killkachishkanpi riman:

Mana mikunawallachu runaka kawsan. Ashwan Yaya Diospa rimashkanta kasushpanmi kawsanka nishpa.

⁵Chaymanta supayka Jesusta pusharka Yaya Diospa munashkan Jerusalén llaktama. Chaypi *Yaya Diospa wasin awama sikachirka.

⁶Chaypina Jesusta rimarka:

Shutipa Yaya Diospa Wawan kashpaykika saltay kay awamanta allpama. Yaya Diospa killkachishkanpi riman:

Yaya Dioska *angelkunata kachanka kanta kuyranankunapa. Paykunami makinkunapi kanta alita kuyrankakuna mana nima rumipi waktarinaykipa nishpa.

⁷Chaypina Jesuska aynirka:

Nima imashna rimawashpayki saltashanchu. Yaya Diospa killkachishkanpi kaytapas nin:

Ama Yaya Diosta yanka kamankichu yachanaykipa payka yanapa-wankachu manachu nishpa.

⁸Chaymanta supayka Jesusta pusharka yapa awa urku awama. Chay urku awamanta tukuy kay allpapi kamachik atun apukuna kamachinan allpakunata, suma atipak kanankunata, yapa suma rikurihushkankunata rikuchirka. ⁹Chaypina rimarka:

Ñukata kunkurishpa mañawashpaykika tukuy kay rikuhushkaykita kushkayki nishpa.

¹⁰Chaypina Jesuska aynirka:

Nima imashna kanta kunkurishpa mañashanchu. Ñukamanta anchuriy Satanás supaykunapa apun. Yaya Diospa killkachishkanpi nin:

Yayaykichi Diosllata kunkurishpa mañaychi. Payllata kasushpa kawsaychi nishpa.

¹¹Chasna Jesús sinchita Yaya Diospa yachayninwa rimashpan supayka anchurirka. Chaypina Yaya Diospa angelkunaka Jesusta kayllayarkakuna yanapanankunapa.

**Galilea allpa llaktakunapi Jesús
kallarirka yachachinata
(Mk. 1.14-15; Lk. 4.14-15)**

¹²Chaymanta Jesuska yachashpan Bawtisak Juanta karselpi churashkankunata, Galilea allpama kutirka.

¹³Galileapi Nasaret kikin llaktanmanta llukshishpan Kapernaum llaktama kawsananpa rirka Galilea allpallapillata. Chay llaktaka karka Galilea kucha mayanpi, chay chunka ishkey israel runakunapa ayllunkunamanta Sabulonpa, Neftalipa miraykunapa allpankunapi. ¹⁴Chayma rishpan Jesuska paktachirka Yaya Diospa yachayninwa ñawpa yachachik Isaiaska killkashkanta kasna nishpa:

¹⁵Tukuy kankuna Galilea allpapi

kawsak Yaya Diosta mana kasuk, Galilea atun kucha mayanpi, Jordán yaku mayanpipas kahuk Sabulonpa, Neftalipa miraykunapa allpankunapi chapurishka kawsakkuna, uyaychi Yaya Dios kankunarayku rimashkanta kasna:

¹⁶ Tukuy chay runakuna mana alita rurashpa amsapishina kawsak-

kunaka Yaya Diospa yachay-ninta atun suma punchayakta-shina rikunkakuna. Chay runakuna wañunankunata yapa manchashpa kawsahushpan-kuna yapa suma punchayachik-tashina Yaya Diospa ali shiminta kishpichinanmanta uyankakuna.

¹⁷Chaymanta pacha Jesuska kallarirka yachachinata:

Ñami kallarihun Yaya Diospa ali kamachinanka kay allpapi. Chayrayku tukuy mana ali rurashkaykichita sakiychi payta kasunaykichipana nishpa.

**Jesuska chusku rediyak
runakunata kayarka**
(Mk. 1.16-20; Lk. 5.1-11)

¹⁸Chaymanta Galilea kucha mayanpi rihushpan Jesuska ishkay runa wawkipura kahukta rikurka. Paykunaka redinkunata yakupi kacharihurkakuna. Karkakuna Simón Pedro shutiyu wawkin Andreswa. ¹⁹Chaypina Jesús rimarka:

Shamuychi, katiwaychi. Ñuka kankunata yachachisha. Imashnami kunankama challwata apishpa kawsash-kankichi, chasnashinami kunanmanta pacha runakunatana yachachishpa purinkichi paykunapas Yaya Diosta kasunankunapa.

²⁰Chasna rimashkanllapi chay rediyak runakunaka redinkunata sakishpa Jesustana katirkakuna. ²¹Chaymanta astalla chay kucha mayanta rihushpan-kuna Jesuska rikurka Sebedeopa wawankuna *Santiago wawkin Juanwa pakta kahukkunata. Botinkunapi yayanwa redinkunata rimintahurka-kuna. Chaypi Jesuska chay ishkay runakunatapas kayarka paywa pakta purinankunapa. ²²Chaypina atarishpan-

kuna yayankunata botinpi sakishpa Jesuswa pakta rirkakuna.

**Jesuska achka
runakunata yachachirka**
(Lk. 6.17-19)

²³Chaymanta Jesuska runankunawa tukuy chay Galilea allpa llaktakunapi yachachishpa purirka tukuy chay israel runa masinichikunapa tantarinankuna wasikunapi. Chaypi yachachirka kay suma ali shimita Yaya Diospa ali kamachinan kay allpapi ña kallarihshkan-manta. Chasna yachachihushpan Jesuska runakunata tukuy unkuyninku-namanta parisinankunamantapas ampipayarka. ²⁴Chay Siria allpa llaktakunapi achkata rimarkakuna Jesuspa yachachihushkanmanta, unkushkakunata ampihushkanmantapas. Chayrayku Jesusma aparkakuna chikan chikan unkuyyukunata, nanayyu runakunata, supay yaykushka runaku-natapas, kunkaymanta sinchiyarik kuchparik unkushkakunata, chakichik unkuyyukunatapas. Tukuy chay unkush-kakunata Jesuska ampirka.

²⁵Chaymanta achka runakuna Galilea allpapi llaktakunamanta, Chunkallakta shutiyumanta, Judea allpapi llaktakuna-manta, Judeallapillatata Jerusalén llaktamanta, Jordán yaku chimpamanta-pas Jesusta katirkakuna.

**Jesuska runankunata yachachin
imashnami kushilla kankakuna**
(Lk. 6.20-23)

5 ¹Chaymanta Jesuska chay achka runakunata rikushpan shuk luma awapi sikarka. Chaypi tiyarishpan payta katihukkunaka kayllayarkakuna.

²Chaypina Jesuska paykunata yachachirka kasna nishpa:

³Kushilla kankichi yuyarishpa kawsashpaykichika Yaya Dios mana

yanapawashpanka nima imata atipani-chu ruranata nishpa. Yaya Diosmi kankunata yanapanka wiñayparayku paypa ali kamachihushkanpi kawsanaykichipa.

⁴Kushilla kankichi llakiywa kahushpaykichika. Yaya Diosmi kankunata sinchikuchinka. Uchaykichimanta llakirishpaykichika Yaya Dios kankunata llakichishpa yanapanka.

⁵Kushilla kankichi mana piñarishpa, nima rimanakushpa kawsashpaykichika. Yaya Dioska chay mushu ruranan allpapimi kankunata churanka chaypi kawsanaykichipa.

⁶Kushilla kankichi yarkahukshina upyanayahukshina Yaya Diospa munashkanta ruranayashpaykichika. Yaya Diosmi kankunata yanapanka paypa munashkanta rurashpa kawsanaykichipa.

⁷Kushilla kankichi tukuy runa masikichita yuyashpa llakichishpa kawsashpaykichika. Yaya Dioska kankunatapas yuyashpanmi llakichinka.

⁸Kushilla kankichi ali yuyayyu runakuna kashpaykichika. Yaya Diosta riksinkichi.

⁹Kushilla kankichi shukwa shukwa alichak runakuna kashpaykichika. Yaya Dios kankunata alita rikunka wawaynikuna kankichi nishpa.

¹⁰Kushilla kankichi runakuna kankunata chiknishpa yanka parisichishpankuna Yaya Diospa munashkanta alita rurashpa kawsahushkaykichirayku. Chasna parisihushpaykichi Yaya Dios kankunata yanapanka wiñayparayku paypa ali kamachihushkanpi kawsanaykichipa.

¹¹Kushilla kankichi runakuna yankamanta millaypata kankunamanta rimashpankuna kankunata chiknishpa parisichishpankuna ñukaranti llullapi churashpa rimashpankuna. ¹²Chasnami

ñawpa Yaya Diospa rimashkanta yachachikkunatapas chiknishpankuna parisichirkakuna. Chayrayku, kankunatapas parisichihushpankuna kushikuychi. Shuk pucha silupi paktashpaykichi Yaya Dios kankunata atunta kushichinanta yachashpaykichi kushikuychi.

**Jesuska yachachin imashnami
payta katikkunaka
kawsanankuna tiyan
(Mk. 9.50; Lk. 14.34-35)**

¹³Imashnami kachiwa kachiyachinchi mikunata ali kananpa, chasnallata kankunaka runa masikichita yachachishpa yanapankichi mana uchata ruranankunapa. Chamu kachika manami alichu kachiyachinanpa mikunata. Chasnataka apishpa wichunchi kanchama chaypina runakuna sarunankunapa.

¹⁴⁻¹⁵Chaymanta shuk lamparinta apichishpanchi churanchi mesa awapi tukuy wasita punchayachinanpa. Chay apichirishkata mana churanchichu shuk kahun ukupi. Chaymantapas shuk llakta urku awapi kahukka mana atipanchu pakanata, tukuy runakuna rikunahun. Chay llaktatashinami chay lamparintashinami runa masikichika kankunata rikunkakuna. ¹⁶Chasna kashpaykichika alikunallata rurashpa kawsaychi, tukuy runa masikichi rikushpankuna silupi kawsak Yaya Diosta agradesishpa kushichinankunapa.

**Jesuska Yaya Diospa ñawpa
kamachishkanta yachachin**

¹⁷Yaya Dioska ñawpa yaya rukunchikunata yachachirka kamachishkankunata kasushpa kawsanankunapa. Tukuy chayta Yaya Diospa yachayninwa yachachikkuna killkarkakuna. Ñukaka shamushkanimi tukuy chay killkashkanunapi rimashkanta ruranaynipa.

Manami shamushkanichu kankunata rimanaynipa chay killkashkankunata manana kasushpa kawsanaykichipa.

¹⁸Alita uyawaychi. Tukuy chay Yaya Diospa yachachishkanta kankuna alita kasunaykichi tiyan kay allpa kay silu chinkarinankama. Tukuy rimashkanka paktarinkami. Nima shuk paypa shiminka yanka nishpa kanchu.

¹⁹Kankuna mana imananchu nishpa shuklla Yaya Diospa kamachishkanta mana kasushpaykichika chaymanta shuk runakunatapas chasnallata rurankunapa yachachishpaykichika Yaya Diospa kamachinanpi tukuymanta mana valikchu kankichi. Ashwan Yaya Diospa kamachishkanta alita kasushpa kawsashpaykichika chaymanta chasnallata runa masikichita yachachishpaykichika Yaya Diospa kamachinanpi tukuymanta ashwan valik kankichi.

²⁰Kankunata rimani, Moisespa killkashkanta yachachikkunamanta, *fariseokunamantapas Yaya Diospa kamachishkanta ashwan alita paktachinaykichi tiyan. Paykuna paktachinanchi tiyan nishpa rimashpankunapas manami tukuy shunkunkunamanta pacha paktachinahunchu. Paykunamanta mana ashwan alita paktachik kashpaykichika manami Yaya Diospa kamachishkan tukushpa ali kamachihushkanpi kawsankichichu.

**Jesuska yachachin mana shukwa
shukwa piñanakushpa
kawsanamanta
(Lk. 12.57-59)**

²¹Yaya Dios ñawpa yaya rukunchikunata rimarka:

Ama runa masikichita wañuchiychichu. Wañuchishpaykichika apumi kankunatapas kastiganan tiyan.

²²Kunan ñuka kankunata rimani, runa masikichita piñarishkaykichillawa

kastigay tukunkichi. Chaymanta runa masikichita piñarishpa kamishpaykichika *saserdotepa tantarishkan apunkuna kankunata ashwanta kastiganan tiyan. Chaymanta maykanpas runa masinta kushway wañunki nishpa yuminkashpanka nina mana wañukma kachay tukunka.

²³⁻²⁴*Yaya Diospa wasinpi shuk imata kunayahushpaykika payta kushichinaykika, kunkaymanta runata piñachishkaykita yuyarishpaykika manara kunayahushkaykita churahushpayki alichakriy chay piñachishkayki runawa. Chaywasha kutiy kunayahushkaykita Yaya Diosta kunaykika.

²⁵Shuk runata liwihushkaykimanta pay piñarishpan kanta apuma pushahushpanka manarapas paktahushpaykichira alichaychi mana apuka kanta liwishkaykimanta kastigananpa. Apupi mana atipashpayki alichanata runantami kunka karselpi churananpa. ²⁶Chaymantaka manami llukshinkichu tukuy liwishkaykita paganaykikama.

**Jesuska yachachin mana shukpa
warminta munarishpa
kawsanamanta**

²⁷Kankuna yachankichi Yaya Dios ñawpa yaya rukunchikunata rimashkanta:

Nima maykan warmiyu kari shuk warmiwa musayachun. Kusayu warmipas ama musayachun shuk kariwa nishpa.

²⁸Kunan ñuka kankunata rimani, maykanpas shukpa warminta munarishpa rikushpanka ñami yuyayninpi uchata rurashka.

²⁹Ñawiki rikushpan kanta uchata rurachinayashpanka ñawikita surkuhukshina sakiy mana uchata rurankaykika. Ashwan ali kama shuk ñawillawa siluma rinaykika, mana ishkanti ñawikiwa ninama wichuy tukunaykika.

³⁰Makiki uchata rurachinayahushpanka chay makikitaka pitihukshina sakiy mana uchata ruranaykipa. Ashwan ali kama shuk makillawa siluma rinaykipa mana ishkay makikiwana ninama rinaykipa.

**Jesuska yachachin warmiyukuna,
kusayukuna mana
sakinakunamanta**

³¹Ñawpa yaya rukunchikunata rimarkakuna:

Kasarashka kahushpayki warmikita sakinayashpaykika konsehuma riy killkachinaykipa kay warmitaka manami munaninachu nishpa.

³²Kunan ñuka kankunata rimani, warmiki mana shuk runawa musayashpanka ama sakiychu. Chay warmiwa alita kawsahushkaykita sakishpaykika uchatami ruranka shuk runawa. Shuk warmi sakirishkata warmiyahushpaykika uchatami ruranki. Warmipas kari sakirishkawa kawsahushpanka uchatami rurana.

**Jesuska yachachin shutipallata
mana llullashpa rimananchipa**

³³Kankuna yachankichi Yaya Dios ñawpa yaya rukunchikunata rimashkanta:

Runakunapa puntankunapi shuk ruranaykichita rimashpaykichi Yaya Diospa rikushkanpi paktachinaynita rimani nishpa, ama llullashpa rimaychichu. Ashwan ñukata rimawashkaykichita paktachinaykichi tiyan nishpa.

³⁴Kunan ñuka kankunata rimani, mana llullashpa tukuy uras shutipallata rimanaykichi tiyan. Chayrayku nima ima uras runakunapa puntankunapi rimahushkaykichita kirichinayashpa

chay kirichinaykichi rimanakunawa rimaychichu. Yanka yuyarinkichi mana Yaya Diospa shutinta chay kirichinaykichi rimanakunapi churashpaykichika mana paktachishkaykichimanta mana yapa kastigay tukunaykichita. Chasna yuyaykichipi pantachishpaykichimi kankunata rimani: Nima siluta churashpa kirichina rimanakunawa rimaychichu, siluka Yaya Diospa kawsanan kashkanrayku maymantami tukuyta kamachin. ³⁵Nima allpata churashpa kirichina rimanakunawa rimaychichu, kay allpaka Yaya Diospa kamachinan kashkanrayku. Nima Jerusalenta churashpa kirichina rimanakunawa rimaychichu, atun apu Yaya Diospa munashkan llaktan kashkanrayku. ³⁶Nima kankuna kikinta churashpa kirichina rimanakunawa rimaychichu. Nima chukchaykichita atipankichichu yanayachinata nima yurayachinata tukuy uras chasnalla kiparinanpa, Yaya Dioslla kankunata rurashkanrayku. ³⁷Kankuna rimashpaykichika ari nishpa, ari kachun. Rimashpaykichika mana nishpa, mana kachun. Chay ari chay mana nishkaykichimanta ashwanta kirichinayashpa rimanakunaka millaypakunata rurachik supaypa yuyachishkanmi kan.

**Jesuska yachachin shuk runa
ñukanchita mana alita rurashpanka
mana rantipananchipa**
(Lk. 6.29-30)

³⁸Kankuna yachankichi ñawpa yaya rukunchikunata rimashkankunata:

Shuk runa piñarishpan runa masinpa ñawinta waklichishpanka apuka paytapas chasnallata kastiganan tiyan. Chaymanta shuk runa piñarishpan runa masinpa kirunta pakishpanka apuka payta chasnallata kastiganan tiyan nishpa.

³⁹Kunan ñuka kankunata rimani, ama rantipaychu shuk runa kanta millaypata rurashpanka. Uyaykipi sakmashpanka ama rantipaychu. Kutikashka sakmashpanpas ama piñarinkichu, ashwan alichay paywa. ⁴⁰Chaymanta shuk runa kanta kichunayashpanka kamisaykita, kan ñukata liwiwashkanki, kamisayki raktata kuway nishpanka shuk kamisaykitapas kichunayashpanka sakiy, ama piñariychu payta. ⁴¹Shuk suntalu kanta rimashpanka shuk llasha wankurishkata mana pagashpa apanaykipa shuk waranka purina tuputa, ama piñariychu payta. Ari, apashami, munashpaykika ishkey waranka purina tuputapas apasha nishpa rimay. ⁴²Imaykita kanmanta tapuk runata mana mitsashpa kuy. Imaykita prestananpa shamuk runata mana mitsashpa prestay.

**Jesuka yachachin tukuy chiknik
runakunata yuyananchipa**
(Lk. 6.27-28, 32-36)

⁴³Kankuna yachankichi ñawpa yaya rukunchikunata rimashkankunata: Runa masikichita yuyaychi. Kankunata chiknik runakunataka chikniychi. ⁴⁴Kunan ñuka kankunata rimani, kankunata chiknik runakunataka yuyaychi. Shuk runakuna kankunata wañuchinayashpankunaka Yaya Diosta mañaychi paykunarayku. ⁴⁵Chasna alita kawsashpaykichika silupi kawsak Yaya Diospa wawankunami kankichi, payshina yuyak kahushkaykichirayku. Paymi intita llukshichin alita rurak runakunarayku, mana alita rurak runakunaraykupas tukuy runakunata chasnalla yuyashpa yanapananpa. Chasnallata tamyatapas kachan yanapananpa tukuy runakunata chasnalla. ⁴⁶Yachanchi llullachik runakunapas ayllunkunata yuyanankunata. Kankuna chasnallata aylluykichikunallata

yuyashpaykichika paykunamanta mana ashwan alitachu rurahunkichi. Paykunashina rurashpalla kawsashpaykichika imamantata Yaya Dioska kankunata kushichinka. ⁴⁷Kankuna aylluykichillawa kwintak kashpaykichika shuk runakunawa mana kwintashpaykichika chay Yaya Diosta mana kirikkunamanta mana ashwan alitachu rurahunkichi. Paykunapas yuyashkankuna runa masinkunallowami kwintanahun. ⁴⁸Imashnami silupi kawsak Yayanchi Dioska tukuy runakunata yuyan, chasnashina kankunapas tukuy runakunata yuyanaykichi tiyan.

**Jesuka yachachin ali
runakunamanta**

6 ¹Kankuna runa masikichita yanapashpaykichika ama yuyariychichu, tukuy runakuna chay yanapashkaynita rikushpankuna rimankakuna yapa alita rurak runa kanaynita nishpa. Chasna tukunaykichillapa runa masikichita yanapashpaykichika silupi kawsak Yaya Dioska rurashkaykichimanta kankunata manami kushichinkachu. ²Chayrayku, shuk nima imayuta yanapashpaykika ama nima pita rimaychu. Ama ruraychu chay yanka nishpa rimak runakunashina. Paykunaka tantarinankuna wasikunapi ñampikunapipas shukma shukma rimashpa purinahun tukuy runakuna yachashpankuna nima imayu runakunata yanapashkankunata paykunata atunyachinankunapa. Alita uyawaychi. Chasna manapak runakunataka Yaya Dioska mananami kushichinkachu. Runakuna paykunata kushichishkunnallawa kiparinkakuna.

³Nima imayu runakunata yanapashpaykika ama nima pita rimaychu, nima yuyashkayki amiguykita kwintaychu yanapashkaykimanta. ⁴Chunllalla

rurashpaykika Yaya Dioska chay nima pi yachashkan rurashkaykita rikushpan alita rurashkaykimanta kanta kushichinka.

Jesuka yachachin imashnami Yaya Diosta mañashunchi
(Lk. 11.2-4)

⁵Kankuna Yaya Diosta mañahushpaykikichika ama ruraychichu chay yanka nishpa rimak runakunashina, maykanunami kirichinayanahun alita kasukmi kani nishpa. Paykunaka tantarina wasikunapi, ñampikunapipas tukuy runakuna rikuhushkankunapi shayarishpankuna Yaya Diosta mañanahun. Chasna ruranahun runa masinkuna paykunata rikushpankuna rimanankunapa, chay Yaya Diosta mañak runa alita kasukmi nishpa. Alita uyawaychi. Chasna rurak runakunataka Yaya Dioska mananami kushichinkachu. Runakuna paykunata kushichishkankunallawa kiparinkakuna.

⁶Yaya Diosta mañanayashpaykika kwartuykipi yaykuy. Punkuta tapashpa sapallayki Yaya Diosta mañay. Payka kanwa tantaylla kashpan tukuy rimashkaykita uyanmi. Chasna nima pi yachashkan mañashkaykita rikushpan alita mañashkaykimanta kanta kushichinka.

⁷Ama chay mana israel runakunashina mañaychichu. Paykunaka yanka diosninkunata mañanahun chay shimikunallata achka kuti rimashpa. Chasna mañashpankuna yuyarinahun diosninkuna paykunata ashwan alita uyanankunata. ⁸Kankunaka Yaya Diosta mañahushpaykikichika ama paykunashina ruraychichu. Manarapas Yaya Diosta mañahushpaykichira paymi yachan tukuy munahushkaykichita.

⁹Chayrayku kasa rimashpa mañaychi:

Yaya Dios, kanllami kanki yayan-chika.

Silupi kawsak kashpayki yanapay tukuy runakuna kan yapa ali kanaykita yuyanankunapa.

¹⁰ Kay allpata ali kamachinaykita ruray.

Imashnami silupi munashkaykita ruranahun, yanapay chasnallata kay allpapipas runakuna munashkaykita rurashpa kawsanankunapa.

¹¹ Karan puncha ñukanchita kuy mikunanchita.

¹² Llakichiy ñukanchita mana alita rurashkanchikunamanta.

Imashnami ñukanchikuna runa masinchikunata llakichinchi mana alita ñukanchita rurashkankunamanta, chasnallatata ñukanchitapas llakichiy.

¹³ Anchuchiy ñukanchita supaymanta. Ama sakiychu pantachichisha nishpa pay ñukanchita sinchita kamashpan mana alikunata rurananchipa.

Ashwan kishpichiy ñukanchita tukuy mana alikunamanta.

Chasna kachun.

¹⁴Kankuna runa masikichikunata llakichishpaykikichika kankunata mana alita rurashkankunamanta, silupi kawsak Yayanchimi kankunatapaspas tukuy millaypata rurashkaykichimanta llakichinka. ¹⁵Kankuna runa masikichita mana llakichishpaykikichika Yayanchika manami kankunataka llakichinkachu uchaykichikunamanta.

Jesuka yachachin imashnami mana mikushpa Yaya Diosta kushichishunchi

¹⁶Kankuna Yaya Diosta yuyarishpa maykan punchami mana mikushpa kahushpaykikichika ama uyaykikichika

llakirishkashina kachun, chay yanka nishpa rimak runakunapashina. Yapa munashpankuna tukuy runakuna yachanankunapa yarkay wiksa chishiyahushkankunata llakirishka uyayu tukunahun. Alita uyawaychi. Chasna rurak runakunataka Yaya Dioska mananami kushichinkachu. Runakuna paykunata kushichishkankunallawa kiparinkakuna.

¹⁷⁻¹⁸Mana mikushpa Yaya Diosta mañahushpaykichika uyaykichita alita mayllaychi, chukchaykichita alita ñakcharyichi kushilla rikurinaykichipa, nima pi yachananpa mana mikushpa kahushkaykichita. Yaya Dioslla yachachun chasna kahushkaykichita. Chay nima pi yachashkan rurashkaykichita rikushpan alita rurashkaykichimanta kankunata kushichinka.

**Jesuska yachachin silupi kahuk
sumakunata munashpa
kawsananchipa
(Lk. 12.33-34)**

¹⁹Kay allpapira kawsahushpaykichika ama imaykichikunata mirachishpa kawsaychichu. Shuk imakunata kumehenkunaka mikunahun, shuk imakunaka ismunahun. Chaymanta shuwakunapas wasikichipi yaykushpankuna imaykichikunata apanahun.

²⁰Ashwan Yaya Diosta alita kasushpa kawsaychi tukuy chay silupi kahuk sumakunata apinaykichipa. Chaypi nima shukta kumehen mikunchu, nima shuk ismunchu, nima shuwakuna yaykunahunchu apanankunapa. ²¹Chayrayku alita yuyariychi imatata ashwanta munankichi. Imaykichikunata mirachishpa kawsahushpaykichika chayllatami yuyarinkichi tukuy shunkuykichimanta pacha. Yaya Diospa munashkanta rurashpa kawsahushpaykichika tukuy shunkuykichimanta pacha payllatami yuyankichi.

**Jesuska yachachin punchapishina
kawsananchipa
(Lk. 11.34-36)**

²²⁻²³Ñawinchika ñukanchirayku punchata rikuchikmi. Ñawikichi ali kashpanka alita rikuk punchapi purihushkashina kawsankichi. Ñawikichi mana ali kashpanka amsapi purihushkashina kawsankichi. Tukuy kankunapi punchata rikuchikshina tukuyta alita riksichik asirtachik kashkaka waklishpa amsashina tukushka kashpanka nima imata asirtashpa yapa manchaypa amsa tutapi purihushkashinami kawsankichi.

**Jesuska yachachin mana
kullkiraykulla yuyarishpa
kawsananchipa
(Lk. 16.13)**

²⁴Nima maykan kamachishkan runa atipanachu chay ratulla ishka patroyninrayku tarawanata. Shukllata kasunan tiyan. Shuk patroyninta kasushpanka shuktaka mana kasunkanachu. Kankunaka chay tarawak runashinami kankichi. Kullkita munashpalla kawsashpaykichika manami atipankichinachu Yaya Diosta kasushpa kawsanata.

**Jesuska yachachin Yaya Dios
wawankunata kuyrananmanta
(Lk. 12.22-31)**

²⁵Chayraykumi kankunata rimani, ama muspariyichichu, ¿imatashi mikusha, imatashi upyasha kawsanaynipa? nishpa. Kawsananchimi mikunamanta ashwan valik kan. Chasnallatata ama yuyariychichu ¿imatashi churari-sha? nishpa. Aychanchimi churarinamanta ashwan valik kan. ²⁶Rikuychi, imashnami pishkukunaka pawashpa kawsanahun. Paykunaka nima shuk

muyuta tarpunahunchu mikunankunapa. Paykunapaka nima tampunkunaka tiyanchu pallashkankunata wakaychanankunapa. Mana nima shuk muyuta tarpushpankunapas silupi kawsak Yaya Diosmi paykunataka achka muyukunata kun mikunankunapa. Ashwan kankunataka Yaya Dioska pishkukunamanta pasatami yuyan, tukuy munashkaykichita kun. ²⁷Chaymantapas kawsanaykichita yapa yuyarishpaykichipas nima shuk urata atipankichichu mirachinata.

²⁸Mana nima chayta atipashpaykichika ¿imaraykuta musparinkichi imawami llachapaynita rantisha nishpa? Rikuychi chay suma sisakunata, imashnami wiñanahun. Paykunaka nima tarawanahunchu, nima puchkanahunchu llachapankunarayku. Mana tarawashpankunapas suma churarishkashina kanahun. ²⁹Ñawpa atun apu Salomón wañupa yapa suma ali churarishkanmanta chay sisakunaka ashwan alita rikurinahun. ³⁰Kiwakunaka chakirinalla, rupachinalla kashpankunapas Yaya Dios suma sisayukunata ruran. Chayta rikushpaykichi ¿imaraykuta mana kirinkichichu Yaya Dios kankunataka ashwan alita kuyrananta? ³¹Yaya Dioska kiwa sisakunamanta kankunataka ashwantami yuyan. Chayrayku ama musparishpa kawsaychichu, imatashi mikusha, imatashi upyasha, imatashi churarisha nishpa. ³²Yaya Diosta mana riksik runakunami chasna yuyaywa kawsanahun. Kankunaka ama paykunashina kawsaychichu. Ashwan kankunapaka tiyanmi alita kuyrak silupi kawsak Yayaykichi Dios. Paymi alita yachan imakunami pishin kankunapaka. ³³Chayrayku tukuy shunkuykichimanta pacha munaychi Yaya Dios kankunata kamachinata, paypa munashkanta

rurashpa kawsanatapas. Chasna kawsashpaykichimi payka tukuy munashkaykichitapas kankunata kunka. ³⁴Tukuy puncha Yaya Dios yanapak kashpan ama yapa yuyarishpa rimaychichu kayaka imashi pasawanka nishpa. Kayantimapas Yaya Diosta yuyashpaykichika payka yanapankallami. Chasna kashpan ama musparishpa yuyariychichu kayarayku, kayawasharaykupas.

Jesuska yachachin mana shuk runamanta mana alichu kanki nishpa rimananchipa
(Lk. 6.37-38,41-42)

7 ¹Ama shuk runa masakichimanta rimaychichu payka mana alichu kan nishpa. Chasna rimashpaykichika Yaya Dioska kankunamantapas rimanka paykunaka mana alichu kanahun nishpa. ²Imamantachari kankuna runa masakichimanta rimankichi payka mana alichu kan nishpa chaymantallatatami Yaya Dioska kankunamantapas rimanka paykuna mana alichu kanahun nishpa. Imashnami kankuna munankichi runa masakichi kastigay tukunanta, chasnallatatami kankunapas kastigay tukunkichi. Maykantachari kankuna chapankichi runa masakichi rurananpa chaymantallatatami Yaya Dioska kankunatapas tapunka. ³⁻⁵Runa masakichipa ñawinpi shuk uchilla susyastu tiyamaka, shuk ratu rikunkichima. Ashwan kankunaka kikin ñawikichipi ashwan atun susya tiyamaka, mana rikunkichimachu. Ñawikichipi ashwan atun susya tiyamaka runa masakichipa ñawinpi kahukmanta, mana alichu kama payta rimanaykichipa ñawikimanta susyata surkushara nishpa. Chasna rurankimaka kan kikitami llullachirinkima. Ashwan punturu kan kikinpa ñawikimantara chay atun susyata surkuy. Chaymanta alita rikushpayki runa masakipa

ñawinmanta chay uchillastu susyata surkuy. Chasnallatata puntiru kan kikinpa uchaykita sakinyaki tiyan. Chaypirami atipankichi runa masikita kunanata paypa uchanta sakinanpa.

⁶Chaymanta Yaya Diospa shiminta ama yachachiychichu mana kasunayak runakunata. Chasna runakuna allkukunashina, kuchikunashina mana yuyayyuchu kanahun. Paykunata yachachishpaykichika yapa chaniyu wallkata kuchikunarayku wichuhukshina kankichima kuchikunaka saru saru ruranankunapa. Chasnallatata shuk runakuna Yaya Diospa shiminta mana munanahunchu, nima uchillastuta. Paypa shiminka yapa chaniyushina kashpanpas paykuna mana valichishpa asichinahun. Kankunata chiknishpa piñarinahun. Chayrayku maykankunami Yaya Diospa shiminta munanahun, paykunallata yachachiychi.

**Jesuka yachachin tukuy
munashkanchita Yaya Diosta
mañashpa tapunanchipa**
(Lk. 11.9-13, 6.31)

⁷Yaya Diosta tapushpaykichika payka munashkaykichita kunkami. Maskashpaykichika Yaya Diosta, payta tarinkichimi. Silupi yaykunayashpa punkunpi kayashpaykichika Yaya Dioska paskankami. ⁸Maykanmi tapun, paytaka kunkami. Maykanmi maskan, tarinkami. Maykanmi punkupi kayan, payraykuka paskankami. ⁹Alita yuyariychi. Wawaykichi panta tapushpanka kankunaka mana rumita kunkichimachu mikunanpa. ¹⁰Challwata tapushpanka mana machakuyata kunkichimachu mikunanpa. ¹¹Kankuna mana alita rurashpa kawsakkuna kashpaykichipas wawaykichita alikunallata kunkichi. Ashwan silupi kawsak Yayanchika kankunata alikunallatami kunka payta tapushpaykichika.

¹²Kankuna munashpaykichika runa masikichi kankunarayku alita ruranankunapa, ashwan kankunara paykunarayku alita ruraychi. Chasnallatata Moisespa killkashkanta yachachikkuna, Yaya Diospa yachayninwa yachachikkunapas ñawpamanta pacha ñukanchita yachachirkakuna.

**Jesuka yachachin Yaya Diosta
katihushpanchi ñañu ñampita
purihukshina kananchita**
(Lk. 13.24)

¹³Kankuna ñañu punkutashina yaykuychi. Achka runakuna paykuna kikinpa munashkankunallata rurashpa kawsanahun. Paykuna anchu punkutashina yaykushpa anchu ñampipi purihukshina kanahun. Chay anchu ñampipi purihukshina kashpankuna nina mana wañukma paktankakuna. ¹⁴Chaymanta mana achka runakunachu Yaya Diospa munashkanta rurashpa kawsanahun. Paykunaka ñañu punkutashina yaykushpa ñañu ñampipi purihukshina kashpankuna parisishpa kawsanahun. Chay ñañu ñampipi purihukshina kashpankuna Yaya Diospa kawsanampi paktankakuna.

**Jesuka yachachin llullachik
runakunamanta kuyrarinanchipa**
(Lk. 6.43-44)

¹⁵Kankunaka alita kuyrariychi llullachishpa yachachikkunamanta. Paykunaka Yaya Diospa rimashkanta alita yachachihunchi nishpa Yaya Diosta alita kasukshina rikurinahun. Chasna kashpanpas mana tukuy shunkunkunamanta pachachu payta katinahun. Chayrayku mana ali yuyayyu kashpankuna kankunata pantachichinkakuna manana payta kasushpa kawsanaykichipa. ¹⁶Chasna llullachik runakunataka kawsanankuna-

mantami riksinkichi. Rikuychi, millaypa kasha kaspika mana muyuyamachu ali muyuta. Chinikunaka mana muyuyamachu mishki mikuna muyuta. ¹⁷Shuk ali kaspika ali muyullata muyuyan. Millaypa kaspika mana mikuypa millaypa muyuta muyuyan. ¹⁸Ali kaspika mana atipanchu muyuyanata millaypa muyuta. Nima millaypa kaspika atipanchu muyuyanata ali muyuta. ¹⁹Tukuy millaypa tarpukunata pitaishpa ninama wichunchi, mana alita muyuyashkanrayku. ²⁰Chayrayku yachachikkunata kawsanankunamantami riksinkichi ali yachachikkunachu kanahun manachu.

Jesuka yachachin Yaya Diosta kasushpa kawsak runakunalla siluma rinankunata
(Lk. 13.25-27)

²¹Maykankunami Yayayni Jesús, Yayayni Jesús yanka nishpa rimanahun, Yaya Diosta mana tukuy shunkunkunamanta pacha katihushpankunaka chaykunaka Yaya Diospa kamachishkan tukushpa paypa ali kamachihushkanpi manami kawsankakunachu. Ashwan maykankunami ruranahun Yayaynipa munananta, chaykunallami kamachihushkanpi kawsankakuna. ²²Ñuka shamuhushkayni puncha rimasha, maykankunami siluma rinkakuna, maykankunami mana rinkakunachu. Chay puncha achka runakuna rimawanakuna: Yayayni Jesús, Yayayni Jesús, ñukanchimi kanpa shutikipi yachachir-kanchi, kanpa shutikita rimashpa supaykunata llukshichirkanchi. Chaymanta kanpa shutikita rimashpa atun yachaywa achka ruranakunata rurashkanchi nishpa. ²³Chaypina paykunata aynisha: Kankunaka yanka llullashpa shutinipi rimarkankichi. Mana ñukata katiwashkankichichu.

Millaypata rurakkuna kashpaykichi mana runaynikunachu kankichi. Chasna kashpaykichi anchuriyichi ñukamanta nishpa.

Jesuka ish kay runakuna wasita rurashkankunamanta yuyachishpa yachachin
(Mk. 1.22; Lk. 6.47-49)

²⁴Maykanmi rimashkaynita alita kasushpa kawsan, chaymi shuk alita yuyarik runashina kan. Chay runaka luma awapi uchukunata allashpan orkanta sumakta shayachishpan wasinta rurashka. ²⁵Sinchita tamyashpan yaku untayka shamushpan sinchi wayra wasinta waktashpan mana urmankachu, luma awapi orkonkunaka sumakta shayachirishka kashkanrayku.

²⁶Maykanmi rimashkaynita mana kasunchu, chaymi shuk mana alita yuyarik runashina kan. Payka wasinta ruran tiyupi, mana yapa ukuta allashpan urkunakunata shayachin.

²⁷Sinchita tamyashpan yaku untayka shamushpan wayraka chay wasita waktashpan utkalla urman. Chasna urmashpan paki paki tukun.

²⁸⁻²⁹Jesús yachachishkanta tukuchishpan tukuy runakuna mancharishpankuna paykunapura rimarkakuna: Kay Jesuka Yaya Diospa yachayninwami yachachin. Tukuy kay Moisespa killkashkanta yachachikkunamanta yapa alitami ñukanchita yachachin nishpa.

Jesuka aycha ismuchik unkuyyu runata ampirka
(Mk. 1.40-45; Lk. 5.12-16)

8 ¹Jesuka chay lumamanta urayku-muhushpan achka runakuna payta katirkakuna. ²Chasnallapi shuk aycha ismuchik unkuyyu runaka, nima pita kayllayanata atipashpantata Jesusta

kayllayarka. Puntanpi kunkurishpan rimarka:

Yaya Jesús, yachani ampinata atipawanaykita. Kanrayku ali kashpan kay unkuynimanta ampiway, ampirishpayni kuti atipanaynipa tantaylla kawsanata aylluynikunawa nishpa.

³Chaypina Jesuska chay runataka makinwa llankashpan nirka:

Ari, munanimi. Ñami ampirishkanki.

Chasna nishkanllawa chay runaka tukuy unkuyninmanta ampirishka karka. ⁴Chaymantapas rimarka:

Ama nima pita kwintankichu kanta ampishkaynimanta. Kunanka *saserdo-tellama riy ampirishkaykita rikunanpa. Chaymanta ñawpa Moisespa killkashkanpi kamachishkatashina ruray, Yaya Diosta kunayki kashkata apashpa churak rinki. Chasna rurashkaykimantami tukuy runakuna yachankakuna unkushkaykimanta ampirishkaykita.

Jesuka shuk romano kapitanpa runanta ampirka

(Lk. 7.1-10)

⁵Kapernaum llaktapi paktashpan shuk kapitan Jesusta kayllayarka. Payka *Roma llaktamanta suntalunkunata kamachik karka. Chaypi Jesusta tapurka yanapananpa:

⁶Yachachik, shuk runaynimi wasinipi yapa unkushkalla kawsan. Mana kuyurinata atipanchu. Yapa nanaywa parisishpa kawsan.

⁷Chaypi Jesuska aynirka:

Wasikima rishpayni paytaka ampisha.

⁸Chaypina chay kapitanka Jesusta aynirka:

Yachachik, ñukaka mana nima imachu kani wasinipi yaykunaykipa. Kaymantalla rimashpayki atipankimi runaynita ampinata. ⁹Nukapapas tiyanmi apuynikuna kamachiwanankunapa. Paykuna kamachiwashpankuna

kasunayni tiyan. Chasnallatata ñuka suntaluynikunata kamachishpayni paykunapas kasuwanankuna tiyan. Shuk suntaluta maymapas rinanpa rimashpayni kunalla kasushpa rin. Shukta kayashpayni utkalla kasushpan shamun. Chaymanta shuk runaynita imatapas rurananpa rimashpaynika kunalla ruran. Chasnallatatami shuk shimillawa atipanki anchuchinata unkuypa chay runaynimanta.

¹⁰Chay kapitan chasna rimashpan Jesuska yapa kushikurka. Chaymanta tukuy chay katihukkunata rimarka:

Kankunata rimani, tukuy israel masinikunamanta nima maykan ñukata tukuy shunkunmanta pacha kiriwashkanta tarishkanichu kay *romano runatashina. Ñukanchi israel runakuna Yaya Diospa akllashkankuna kashpanchitata kankunaka mana kay runashinachu kiriwankichi.

¹¹Chayrayku kankunata rimani, shuk punchami Yaya Dioska tukuy payta kirikkunallata, mana israel runakuna kashpankunapas tantachinka inti llukshinamanta, inti yaykunamantapas. Chaypi ñawpa yaya rukunchikuna Abrahamwa, Isaakwa, Jakobwa pakta Yaya Diospa kamachinan mushu mundupi tiyarinkakuna mikunankunapa. ¹²Ñukanchi israel runakuna Yaya Diospa akllashkankuna kashpanchipas Yaya Diospa kamachinankuna kananchipa, achka kankunamanta ñukata mana kirishkankunarayku manchaypa amsamami wichuy tukunkakuna. Chaypi sinchita parisishpa wakankakuna, piñaywa kirunkunata kanirinkakuna nishpa.

¹³Chaypina kapitanta rimarka:

Tukuy shunkuykimanta pacha ñukata kiriwashkaykirayku runaykita ampishkani. Chayrayku kutiy wasikima nishpa.

Chasna rimashkanllapi chay romano kapitanpa runanka ña ampirishka karka.

**Jesuska ampirka Pedropa
warminpa mamanta**
(Mk. 1.29-31; Lk. 4.38-39)

¹⁴Chaymanta Jesuska Pedropa wasinma rirka. Chaypi Pedropa warminpa mamanta tarik rirka kalinturawa sirihukta. ¹⁵Chaypina Jesuska chay warmipa makinta llankashpan kalinturanka pasapurka. Chay ratulla payka atarishpan Jesusta runankunatapas upyachirka kararka.

**Jesuska achka unkushka
runakunata ampirka**
(Mk. 1.32-34; Lk. 4.40-41)

¹⁶Ña amsayahushkanpi achka supay yaykushka runakunata pushamurkakuna Jesusma. Chaypi Jesuska shuk rimashkanllawa chay supaykunataka llukshichirka. Unkushka runakunatapas tukuyta ampirka.

¹⁷Chasna Yaya Diospa yachayninwa yachachik Isaias ñawpa paymanta killkarka:

Pay kikin parisishpan nanaykunata, unkuyninchikunamanta ampiy tukushunchi. Tukuy ima nanaykunamanta ñukanchita aliyachinka nishpa.

Chay killkashkanpi rimashkanshina Jesuska runakunata tukuy unkuykunamanta ampirka.

**Shuk runakuna Jesusta
katinayarkakuna**
(Lk. 9.57-62)

¹⁸Shuk puncha kutikashka achka runakuna Jesuspa kuchunpi tantarirkakuna. Jesuska paykunata rikushpan runankunata rimarka:

Akuychi chimpashunchi kay kuchata nishpa.

¹⁹Manara botipi yaykuhushpankunara Moisespa killkashkanta shuk yachachik Jesusta kayllayashpan rimarka:

Yachachik, maytapas rishpayki kanta katisha nishpa.

²⁰Jesuska payta aynirka:

¿Imata yuyarishpaykita katinayawanki? Rimashkaykichi, mahaskunapatiyan uchkunkunaka. Pishkukunapapas tiyan wasinkunaka maypimi kawsanahun. Ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runaka mana wasiyuchu kani maypimi samasha.

²¹Chaypina Jesusta shuk katik runa payta rimarka:

Yachachik, kanwa rinayashpaynipas manara atipanichu kunallaka. Yayaynita munanira kuyranata wañunan punchakama. Paypa aychanta allarishka urku uchkupi churashpa tapashkayniwasha kanwa risha.

²²Chasna rimashpan Jesuska mana munarkachu.

Kunalla aku ñukawa rishu. Sakiy Yaya Diospa shiminta mana kasunayak runakunaka wañushkankunata urku uchkupi churashpa tapanankunapa. Yayayki wañushpanka paykunami paypa aychanta uchkupi churashpa tapankakuna nishpa.

**Jesuska sinchi wayra ulastapas
kasillayachirka**
(Mk. 4.35-41; Lk. 8.22-25)

²³Chasna kwintashkankunawasha Jesuska runankunawa pakta shuk botipi uraykurkakuna kuchata chimpanankunapa.

²⁴Chimpahushkankunapi kunkaymanta atun wayra shamurka. Chay wayraka yapa sinchita wayrahushpan atun ulaskuna shayarirkakuna. Botinkunapi yakuka untarihushpan ña tikranayarkakuna. Chay yaku wayrawa yapa ulasyahushpanpas Jesuska botipi puñurayhurka. ²⁵Chaypina paypa runankunaka yapa mancharishpankuna likchachirkakuna Jesusta.

¿Yaya Jesús, kishpichiy ñukanchita!
¿Ñami tikrahunchi!

²⁶Jesuska aynirka:

¿Imaraykuta chasna yapa manchari-hunkichi? ¿Kunankamachu manara tukuy shunkuykichimanta pacha ñukapi sinchikunkichi?

Chaymanta Jesuska atarishpan chay wayrata yakutapas sinchi shimiwa rimarka: ¡Kasillayay wayra! ¡Kasillayay ulas!

Chasna rimashkanllawa pasarirka wayraka, ulapas mana ulasyarkanachu. ²⁷Chaypi runankunaka yapa mancharishpa tapunakurkakuna paykunapura:

Pishi kan kay runaka. Rimashkanllawa wayra yakupas kasushpa kasillayanahun.

Jesuska supayyashka runakunata ampirka

(Mk. 5.1-20; Lk. 8.26-39)

²⁸Chaymanta chay atun kuchata chimpashpankuna Jesuska runankunawa paktarkakuna *Gadara llakta kuchupi. Paktashpankuna ish kay supayyashka runakuna kallpashpa kayllayarkakuna. Paykuna kawsapayannahun urku uch kupi, maypimi wañushkakunata churashka karkakuna chaypi. Supayyashka kashpankuna yapa piñaywa manchaypa karkakuna, chayrayku nima pi atipapayanahunchu chay ñampita purinata. ²⁹Chay ish kay runa Jesusta kayllayashpankuna sinchita kaparishpa rimarkakuna:

Yaya Diospa Wawan Jesús, amara ñukanchita kastigayrachu. Manara chay kastigana punchaka paktarishkarachu nishpa.

³⁰Mana karupichu achka kuchikunaka mikuhlla karkakuna. ³¹Chaypina chay runakunapi kawsak supaykunaka Jesusta tapurkakuna:

Kay runakunamanta ñukanchita llukshichihushpaykika kachay ñukanchita chay kuchikunapi kawsananchipa.

³²Jesuska aynirka:

Ariya alimi, riychi.

Chasna rimashkanllawa chay supaykunaka chay ish kay runakunamanta llukshishpankuna kuchikunapina yaykuk rirkakuna. Chasnallapi tukuy chay kuchikunaka waykuma kallpashpa pultyarkakuna lumamanta yakuma. Chaypina chinkarirkakuna.

³³Chayta rikushpankuna kuchikunata kuyrak runakuna yapa mancharirkakuna. Manchaywa kallparkakuna llaktankunama. Chaypi paktashpankuna tukuy runa masinkunata kwintarkakuna imashnami Jesuska chay supayyashka runakunata ampishka nishpa. Kuchikuna yakupi chinkarishkankunamantapas kwintarkakuna. ³⁴Chayta uyashpankuna tukuy chay llaktapi kawsak runakunaka llaktankunamanta llukshishpankuna Jesusta rikuk rirkakuna. Payta rikushpankuna rimarkakuna:

Yachachik, munanchi llukshinaykipa kay allpanchimanta, tukuy kuchinchikunata chinkachishkaykirayku nishpa.

Jesuska shuk runata chakichik unkuymanta ampirka

(Mk. 2.1-12; Lk. 5.17-26)

9 ¹Chaymanta Jesuska runankunawa botipi uraykushpankuna kuti chay atun kuchata chimparkakuna. Chaypi paktarkakuna paypa llaktanma. ²Chaypina shuk runakuna shuk chakichik unkuyyu runata llanchamanpi apamurkakuna Jesusma. Chay unkushkata apamuk runakunaka tukuy shunkunkunamanta pacha kirishpankuna yuyarirkakuna Jesús chay unkushkata ampinanta nishpa. Chaypi Jesuska paykunata rikushpan kirihushkankunata yacharka. Manara ampishpan chay unkushkata rimarka:

Sinchikuriy wawki, tukuy uchaykikunamanta llakichirishkami kanki nishpa.

³Chayta uyashpankuna Moisespa killkashkanta shuk yachchikkuna yapa

piñarishpa yuyarirkakuna, kay runaka rimashkanwa Yaya Diosta yapa piñachihun. Yaya Diosshina tukunayashpa kay unkushkata rimashka tukuy uchankunamanta llakichihushkanta.

⁴Jesusa yuyarihushkankunata yachashpan paykunata rimarka:

¿Imaraykutaya chasna yuyarihunkichi ñukamanta? ⁵Kay runataka rimashkanimi uchaykikunamanta llakichirishkami kanki nishpa. Chasna rimashpayni mana yachankichichu shutipa llakichishkachu manachu nishpa. Ñuka kay unkushkata rimaynima atariy, puriy nishpa. Pay alita purishpanna yachankichima ñuka payta ampishkaynita. ⁶Yachanaykichipa ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runa paypa yachayninwa runakunata uchankunamanta llakichinaynita kay allpapi, kunalla kay unkushkata ampisha.

Chasna rimashpan chay unkushkata rimarka:

Atariy. Llanchamaykita apishpayki kutiy wasikima.

⁷Jesús chasna rimashpan chay runaka ampirishka atarirka, llanchamanta apishpan wasinma kutirka.

⁸Chayta rikushpankuna runakunaka yapa mancharirkakuna. Yaya Diosta kushichishpa rimarkakuna: Yaya Dios, kushikunchimi kay runata atun yachaykita kushkaykirayku unkushkakunata ampinanpa.

Jesuka Mateota kayarka
(Mk. 2.13-17; Lk. 5.27-32)

⁹Chaymanta Jesuka llaktanmanta llukshishpan purihushkanpi ñuka *Mateota rikuwarka. Kullkita kobrana wasipi tiyarishpayni *impuestuta kobrapayarkani *romano tukuymanta atun apurayku. Chaypina Jesuka rikuwashpan rimawarka: Mateo, shamuy katiway.

Chasna rimawashpan atarishpayni Jesusta katirkanina. ¹⁰Chaymanta Jesusta

payta katihukkunawa pakta pusharkani wasinima chaypi mikunanchipa. Chaypi mikuhushpanchi achka *Roma llaktarayku *impuestuta kobrak masinikuna, chaymantapas shuk millaypata rurak runakuna shamurkakuna, ñukanchiwa pakta tiyarishpankuna mikunankunapa. ¹¹Chaypina *fariseokunaka rikuhurkakuna Jesusta ñukanchi millaypata rurak runakunawa pakta mikuhushkanta. Chaypina payta katikkunata tapurkakuna:

¿Imaraykuta kankunata yachachikka impuestuta kobrakunawa, paykunashina mana alita rurak runakunawapas mikuhun?

¹²Jesús chayta uyashpan paykunata yachachirka shuk yuyarinawa:

Rikuychi, alikunaka mana munanahunchu ampikta. Ashwan unkushkakunami ampikta munanahun ampirinankunapa.

¹³Yuyariychi imatata Yaya Dioska rimanayan killkachishkanpi kasna nishpan:

Manami munanichu wiwakunata wañuchishpa kuwanaykichita ñukata kushichiwanaykichipa, ashwan munanimi runa masikichita llakichishpa yanapanaykichita.

Chasna kashpanmi ñukaka mana shamushkanichu yanapanaynipa maykanmi riman mana uchayuchu kani nishpa. Ashwan shamushkanimi uchayukunata yanapanaynipa Yaya Diostana kasunankunapa.

Jesuka yachachin payta katikkuna ñawpa katishkankunata manana atipanankunata katinata
(Mk. 2.18-22; Lk. 5.33-39)

¹⁴Chaymanta Bawtisak Juanta katikkunaka Jesusta kayllayashpankuna tapurkakuna:

Ñukanchi, *fariseokunapas achka punchakuna mana mikushpa Yaya Diosta mañanchi. Ashwan kanta katikkunaka karan puncha mikunahun-

lla. ¿Imaraykutaya mana ñukanchishina shuk shuk punchakuna mana mikushpa Yaya Diosta mañanahunchu? nishpa.

¹⁵Jesuska paykunata aynirka:

Rikuychi, shuk musuka warmiyahushpanka kayan tukuy ayllunkunata kushilla tantarishpa paywa pakta mikunankunapa. ¿Chasnaka chay kayashkankunaka llakirishkachu kanahuma? Mana. Ashwan shuk puncha kunrankunaka chay mushu warmiyahushkata anchuchishpankuna chay puncha shuti yapa llakirishpa shuk punchakuna mana mikunkakunachu nishpa. Chasna Jesuska rimarka pay kikin chay mushu warmiyahushkashina kashkanta yuyachishpa.

¹⁶Chaymanta Jesuska ashwanta paykunata asirtachinayashpan rimarka: Shuk yapa likirishka mawka kamisata mana rimintanchimachu shuk mushu llachapawa. Chasna chay mushuwa rimintashpanchika mawkaka ashwamtami likirin.

¹⁷Chasnallatatami mushu *vinu putskurihushkata mana churanchimachu shuk mawka karamanta rurarishka bulsapi. Chay vinu urtiyashpan putskurihushpanka mawka karaka tukyashpan vinuka talirin. Ishkanti mana valinahunnachu. Chayrayku mushu vinuta mushu karamanta rurarishka bulsapi churanchi. Chasnaka ishkantimi mana waklinkachu.

Ñukaka Yaya Diospa mushu shimintami yachachihuni. Ñawpa yaya rukuykichikunaka mana chasnachu yachachipayarkakuna. Kankunaka katinaykichi tiyan kay mushu yachachihushkaynitana. Mana atipankichichu chapuchinata chay ñawpa yachakushkaykichiwa.

**Jesuska Jairopa shipas
wawanta kawsachirka**
(Mk. 5.21-43; Lk. 8.40-56)

¹⁸Jesús chay runakunata yachachihushkanllapi, ñukanchi israel runaku-

napa shuk tantarinanchi wasipi kamachik payta kayllayarka. Payka Jesuspa puntanpi kunkurishpa tapurka:

Kunalla wawaynika wañushka.

Chasna wañushka kashpanpas kanka ñukawa wasinima rishpaykika makikiwa llankashpaykimi wawaynika kawsarinka nishpa.

¹⁹Jesuska atarishpan ñukanchi runankunawa pakta chay apupa wasinma rirka. ²⁰Chasna rihushkanchipi, shuk unkushka warmi Jesusta washanmanta kayllayarka. Payka chunka ishkay watata unkushka karka. Tukuy uras yawar paymanta urmapayan. Chay warmika Jesuspa washanmanta churarishkanta llankarka.

²¹Jesupa churarishkanpa shiminllata llankashpaynimi ampirisha nishpa yuyarirka. ²²Chasna chay warmika yuyarishpa llankashpan Jesuska washanma tikrarishpan payta rikurka. Chaypina llakichishpan rimarka:

Pani, kushikuy. Tukuy shunkuykimanta pacha kiriwashkaykirayku ampirishka kanki.

Chayllata rimashpan chay unkushka warmika ampirirka.

²³Chasna ampishkanwasha Jesuska paktarka chay kamachikpa wasinpi. Chaypi achka runakuna sinchita kaparishpa wakahurkakuna. Kenata pukuk runakunaka chaparkakuna chay wañushkata urku uchkupi churashpa tapak rinankunapa. ²⁴Tukuy paykunata rikushpan Jesuska rimarka:

Llukshiychi kaymanta. Kay shipaska manami wañushkachu, puñuhunmi.

Chasna rimashpan tukuy chay runakunaka Jesusta asichirkakuna. ²⁵Chaypina Jesuska tukuy chay runakunata kanchama llukshichirka. Chaymanta yaykushpan chay shipasta makinmanta apirka. Chaypina chay shipaska atarirka. ²⁶Chaymanta tukuy chay

llaktakunapi kawsak runakunaka Jesús chay shipasta kawsachishkanmanta yacharkakuna.

**Jesuska ishkay
wisku runata ampirka**

²⁷Jesús chay apupa wasinmanta llukshishpan ishkay wisku runakuna sinchita kayashpa katirkakuna:

¡Davidpa Miraymanta Kishpichik, llakichiy ñukanchita! nishpa.

²⁸Jesús shuk wasima yaykushpan chay ishkay wiskukunapas yaykurakuna. Kayllayashpankuna Jesuska paykunata tapurka:

¿Kirinkichichu ñuka kankunata ampinaynita?

Ari yachachik, kirinchimi nishpa aynirkakuna.

²⁹Chaypina Jesuska ñawinkunata llankashpan rimarka:

Tukuy shunkuykichimanta pacha kiriwashkaykichirayku ampirishka kiparinkichi.

³⁰Chasna rimashpan chay ishkay runakunaka alitana rikurkakuna. Chaypina Jesuska paykunata alita kunarka:

Nima pita kwintankichichu ñuka kankunata ampishkaynimanta.

³¹Chasna kunashpanpas paykunaka kwintak rirkakuna tukuy chay llaktakunapi kawsak runakunata imashnami Jesuska paykunata ampishka nishpa.

**Jesuska mana rimanata atipak
runata ampirka**

³²Chay ishkay runakuna llukshishkan-kunawasha shuk runata Jesusma apamurkakuna. Chay runaka supay yaykushka kashpan mana atiparkachu rimanata. ³³Jesuska supayta chay runamanta llukshichishpan chaypira chay runaka atiparka rimanata. Chayta rikushpankuna chay runakunaka

mancharishpankuna rimarkakuna paykunapura:

Nima ima uras rikushkanchichu chasna ampik runata kay Israel allpanchipi.

³⁴Chaypina *fariseokunaka rimarkakuna:

Kay ampik runaka supaykunapa apunpa yachayninwa supaykunata llukshichin nishpa.

Jesusta chiknishpankuna chasna rimarkakuna.

Jesuska runakunata llakichirka

³⁵Chaymanta Jesuska shuk llaktama shuk llaktama purirka tantarinankuna wasikunapi runakunata yachachinanpa kay suma ali shimita Yaya Diospa ali kamachinan kay allpapi ña kallarithshkanmanta. Chasna yachachihushpan Jesuska runakunata tukuy unkuynakunamanta parisinakunamantapas ampipayarka.

³⁶Jesuska chay achka runakunata rikuhushpan paykunata llakichirka, paykuna mana amuyu shikwarishka sampayashka obehakunashina kashpankuna. ³⁷Chaypina ñukanchita rimarka: Kay runakuna ña pellanapa pukushka muyukunashina kahunkuna. Chasna kashpanpas Yaya Diospa shiminta yachachikkunaka mana achkachu kanahun muyuta pallahukshina runakunata Yaya Diosrayku tantachinankunapa. ³⁸Chayrayku Yaya Diosta mañaychi, paypa wawankunata tukuy llaktakunama kachananpa, runakunata yachachik rinankunapa.

**Jesuska chunka ishkayta aklarka
kachanan runankuna kanankunapa**

(Mk. 3.13-19; Lk. 6.12-16)

10 ¹Chaymanta Jesuska ñukanchi chunka ishkay aklashkan runankunata kayashpan rimarka:

Kunan ñuka Yaya Diospa yachayninta kankunata kusha tukuy supaykunata llukshichinaykichipa runakunamanta. Chaymantapas atipankichi ampinata runakunata tukuy unkuykunamanta parisinakunamantapas nishpa.

²Jesús *apostolnikuna kankichi nishpa chunka ishkay akllashkanpa shutinkunaka karkakuna: Simón, maykantami Jesuska shutiyachirka Pedro; Andrés Simonpa wawkin; *Santiago Juanpas Sebedeopa wawan-kuna; ³⁻⁴Felipe, Bartolomé, Tomás, ñuka *Mateo. Ñawpa karkani *impuestuta kobra *romano tukuymanta atun apurayku. Chaymanta Santiago Alfeopa wawan; *Tadeo, Simón, maykantami rimapayarkakuna *Selote. Chaymantapas Judas Iskariote, maykanmi chaywasha Jesusta apichinan karka.

**Jesuska chunka ishkay
akllashkankunata kacharka Yaya
Diospa kamachinanmanta
yachachinankunapa
(Mk. 6.7-13; Lk. 9.1-6)**

⁵Jesuska ñukanchi chunka ishkay akllashkankunata shuk shuk llaktakunama kachahushpan rimarka:

Riychi israel masinchikunapa llaktankunallapi. Ama riychichu mana israel runakunapa llaktankunamaka, nima *Samaria allpa llaktakunapi yaykunkichichu. ⁶Israel masinchikunallata yachachik riychi. Paykunaka mana amuyu obhakuna pantashkashinami kahunkuna.

⁷Rishpaykichi rimaychi ñami kallarihun Yaya Diospa ali kamachinanka kay allpapi nishpa. ⁸Chasna yachachihushpaykichi unkushkakunata ampiychi, wañushkakunata kawsachiychi, aycha ismuchik unkuyyu runakunata ampiychi, supay yaykushka runakunamanta supaykunata llukshichiychi. Yaya

Dios kankunata yachayninwa yanapashpanmi tukuy chaykunata atipankichi ruranata. Yaya Dios kankunata yanka yanapashkanrayku, kankunapas nima imata tapunkichichu chay ampishkaykichi runakunamanta.

⁹Chay ñampita rihushkaykichipi nima kullkita apaychichu, ¹⁰nima bulsata, nima ashwan shuk churarinaykichita, nima chakikichirayku ashwan shuk churarinaykichita, nima ashwan shuk tulaykichita apankichichu. Chay churarishtaykichilla wariychi. Runakunata yanapashpaykichi yachachishpaykichi paykunapas kankunata karanankuna tian.

¹¹Maykan llaktapi paktashpaykichi maskaychi shuk wasi amuta, maykanmi kankunata ali yuyaywa kayanka. Paypa wasinpi kipariychi shuk llaktama rinaykichi punchakama. ¹²Chay runapa wasinpi yaykuhushpaykichi saludaychi tukuy chay wasipi kawsak runakunata. ¹³Paykuna kankunata alita kayashpankunaka Yaya Dios paykunata yanapanka. Mana alita kayashpankunaka Yaya Dios mana paykunata yanapankachu. ¹⁴Chay runakuna wasinkunapi mana kayashpankunaka nima rimashkaykichita uyanayashpankunaka llukshiychi chay wasimanta chay llaktamantapas. Llukshihushpaykichi rimaychi Yaya Dios kankunata kastigan-kami, mana paypa shiminta uyanayashkaykichirayku nishpa. ¹⁵Alita uyawaychi. Shuk punchami Yaya Dioska tukuy runakunata tapunka rurashkankunamanta. Chay tapunan punchami Yaya Dioska ñawpa Sodoma llaktapi Gomorra llaktapi kawsak runakunata kastigashkanmanta pasatami chay mana kasunayak runakunata kastiganka.

**Jesupa runankuna chikniy
tukunankunamanta riman**

¹⁶Chaymanta Jesuska rimarka: Rikuychi, ñuka kankunata kachani

obehakunatashina sachá allkukuna chawpipi. Chayrayku yapa yachaywa, ali yuyayllawa kawsaychi. ¹⁷Kuyrariychi kankunata chiknik runakunamanta. Paykuna kankunata apishpa apukunama pushankakuna kastigachinankunapa. Tantarinkuna wasikunapi yaykushpaykichika kankunata asutichinkakuna. ¹⁸Nukamanta yachachishkaykichiraykumi chay runakuna kankunata apishpankuna apunkunama pushankakuna. Shukkunata kankunamanta ashwan atun apukunamapas pushankakuna. Chasna apirishka tukushpaykichi tukuy paykunata, mana israel apukunatapas yachachishkaynita riksichinaykichi tiyan. ¹⁹Chay apukunama kankunata pushashpankunaka ama mancharinkichichu, imatashi rimasha, imashnashi aynisha nishpa. Yaya Diospa Espiritunmi kankunata chay uras yuyachinka imatami rimanaykichi tiyan nishpa. ²⁰Pay kankunata yuyachishpanmi atipankichi tukuy apukunata ayninata. Manami kankuna kikinpa yuyaykichimantachu rimankichi.

²¹Chay parisina punchakuna chiknik runakunaka kikin wawkinkunata yanka llullashpa apukunama pushankakuna wañuchichinankunapa, chaymantapas yayakuna wawankunata. Wawakuna yapa piña tukushpankuna yayankunata apichinkakuna wañuchichinankunapa. ²²Tukuy runakuna kankunatapas chikninkakunami ñukata kasushpa kawsahushkaykichirayku. Kankunata chiknichishpankunas wañunaykichi punchakama ñukata kirishpa kawsashpaykichika Yaya Diosmi kankunata chay atun kastiganamanta kishpichinka paywa pakta silupi kawsanaykichipa. ²³Shuk llaktapi kawsak runakuna kankunata wañuchinayashpankunaka chay llaktamanta mitikuychi shuk llaktama. Alita

uyawaychi. Manarapas kankuna tukuy kay Israel allpanchi llaktakunapi yachachishpaykichira ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runa kuti shamusha.

²⁴Nima shuk katik runa payta yachachikmanta ashwan yachanchu. Nima shuk runa patronmanta ashwan kamachikchu kan. ²⁵Shuk katik runa payta yachachikshina tukushpan kushilla kama. Chaymanta shuk runa patronshina tukushpan kushilla kama. Ñuka ali yachachik kashpaynipas shuk runakuna chikniwashpankuna rimawana-hun supaykunapa apun *Beelsebú kanaynita. Ñukamanta chasna llullashpa rimashpankuna kankuna katiwak runaykunamanta ashwan millaypata rimankakuna.

**Jesuka yachachin chiknik
runakunata mana manchananchipa**
(Lk. 12.2-7)

²⁶Ama manchaychichu chay kankunata chiknik runakunata. Rikuychi, nima ima pakalla rimashkaka, nima pakalla rurashkaka pakalla kipurinkachu. Tukuy yuyayta shunkunchipi pakahushkanchita Yaya Dioska shuk punchami tukuy runakunata riksichinka. ²⁷Chasnallatamita kankunallata tutapi pakalla rimashkaynita tukuy runakunata mana pakashpa rimaychi. Chasnallatata chunllalla yachachishkaynita kankunana sinchita tukuy runakunata yachachiychi. ²⁸Ama manchaychichu kankunata wañuchinayak runakunata. Paykuna wañuchishpankunas mana atipannahun kankunata nina mana wañukma kachanata. Yaya Diosllami atipan tukuy mana ali rurak runakunata wañushkankunawasha nina mana wañukma kachanata. Chayrayku Yaya Diosllata manchaychi, payllata kasushpa kawsaychi.

²⁹Yuyariychi pishkukunapi. Mana yapa chaniyu kashpankuna ishkaystuta atipanchi rantinata shuk kullkistullawa. Chasna

mana yapa chaniyu kashpankunapas nima shuk wañunchu Yaya Dios mana munashpanka. ³⁰⁻³¹Yaya Dios kankunatapapas alita kuyran. Pishkukunamanta ashwan pasatami kankunata yuyan. Kankunata yuyashpan alita riksin. Nima shuk uchilla chukcha umaykichipi tiyashkaka paymanta kishpinchu. Chayrayku ama manchaychichu nima pita nima imatapapas.

**Tukuy runakunapa puntankunapi
Jesukristumanta rimananchi tiyan**
(Lk. 12.8-9)

³²Jesús yachachihushkanllapi rimarka: Maykan runami mana pinkashpa ñukamanta runakunapa puntankunapi riman Jesusta katik kani nishpa, paymantaka ñukapas silupi kawsak Yayayni Diospa puntanpimi rimasha kay runata riksinimi nishpa. ³³Ashwan maykanmi runa masinkunapa puntanpi pinkashpa ñukamanta riman payta mana riksinichu nishpa, paymantaka ñukapas silupi kawsak Yayayni Diospa puntanpi rimasha kay runata mana riksinichu nishpa.

**Jesusta katihushpanchimi payta
mana munakkunaka ñukanchita
chikninahun**
(Lk. 12.51-53, 14.26-27)

³⁴Ama yuyariychichu ñuka kay allpama shamushkaynirayku runakuna kushilla shuk yuyayllawana kawsanankunata. Ashwan shamushkaynirayku mana shiminita kasunayak runakuna kankuna ñukata kasuk runakunawa chikninakushkashina manana shuk yuyayllawa kawsankakuna. ³⁵Kunanmanta pacha shuk wasipi kawsak ayllupura ñukaranti manana shuk yuyayllawa kushilla kawsankakunachu. Chasna kashpan shuk wawa yayanta, shuk shipas mamanta, shuk nuera swegranta chiknishpa kawsankakuna. ³⁶Ñukata katishpa kawsahushkaykichirayku kikin aylluykichi kankunata chikninkakuna.

³⁷Mana ñukata yayaykichimanta mamaykichimanta wawaykichimantapas ashwan alita yuyawashpaykichika manami ñukata katikkunachu kankichi. ³⁸Kasuwashkaykichirayku runakuna kankunata yapa chiknishpa parisichinkakuna. Chasna parisichishpankunapas wañuchinayashpankunapas alita kasuwashpa katiwanaykichi tiyan. Chasna parisichinankunata mana awantanayashpaykichika manami ñukata katikkunachu kankichi. ³⁹Munashkaykichillata rurashpa kawsashpaykichika manami nima ima uras Yaya Dioswa wiñaypa kawsankichichu. Ñukata kasuwahushpaykichi kankunata wañuchishpankunapas Yaya Dioswami wiñaypa kawsankichi.

**Jesuka yachachin Yaya Diospa
kachashkankunata yanapananchipa**
(Mk. 9.41)

⁴⁰Maypipas kankunata wasinkunapi yaykuchishpankunaka ñukatami yaykuchiwanahun. Ñukata yaykuchiwashpankunaka kachamuwashka Yayayni Diostapas yaykuchinahun. ⁴¹Kankuna shiminita yachachik rishpaykichi shukkuna kankunata yaykuchinkakuna. Paypa kachashkan kashkaykichirayku Yaya Dioska paykunata kankunatashina rimanka alita rurashkankichi nishpa. Chaymanta ali rurak runakuna kashpaykichi shukkuna kankunata yaykuchinkakuna. Paykunatapapas kankunatashina Yaya Dioska rimanka alita rurak runakuna kankichi nishpa. ⁴²Maykanmi shuk ñukata chayra katiwak runata suma chiri yakullatapapas upyachishpanka ñukata katiwahushkanrayku, chay runataka Yaya Diosmi chasna rurashkanmanta kushichinka.

11 ¹Jesús ñukanchi chunka ishkay runankunata chasna yachachishkanwasha purirka tukuy Galilea allpa

llaktakunapi Yayan Diospa shiminta yachachinanpa.

**Bawtisaq Juan Jesusmanta
yachanayashpan runankunata
payma kacharka
(Lk. 7.18-35)**

²Chay uras Bawtisaq Juanka karselpi kahurka. Chaypi *Kristupa rurahushkankunata yachashpan ishkay payta katikkunata Kristuma kacharka.

³Chaypina payta tapurkakuna:

¿Kanchu kanki maykantami Yaya Dios kachanan karka? Manapika ¿shuktachu chapashunchi?

⁴Jesusa paykunata aynirka:

Riychilla, Juanta kwintak riychi tukuy uyahushkaykichita, tukuy rikuhushkaykichitapas. ⁵Rimak riychi: Wiskukunaka mushumanta rikunahun. Mana purinata atipakkunapas mushumanta purinahun. Aycha ismuchik unkuuyukunapas ampirishka kanahun. Mana uyanata atipakkunapas mushumanta uyanahun. Wañushkakunapas kuti kawsarinahun. Nima imayu runakuna Yaya Diospa suma ali shiminta runakunata kishpichinanmanta uyahunkuna. ⁶Chaymanta Juanta rimaychi: Maykanmi mana sampayashpa ñukata kiriwan, chayka kushillami kanka.

⁷Chasna rimashpan Juanpa kachashkan runankunaka kutirkakuna Juanta rimanankunapa. Kutishkankunawasha Jesusa chaypi kahukkunata Juanmanta rimarka:

Kankunaka chunlla chakishka allpamari paykichi ¿imashna runatata rikunayar-kankichi? ¿Shuk muspa yuyayyu runatachu rikunayar-kankichi? Mana chasnatachu rikuk rirkankichi. ⁸¿Shuk suma churarishka runatachu rikuk rirkankichi? Mana chasnatachu rikuk rirkankichi. Suma churarishka kahukkunaka apukunapa wasinkunapimi kawsanahun. ⁹Chasna

kashpan ¿imata rikunayashpaykichitaya rirkankichi? ¿Yaya Diospa yachayninwa shuk yachachiktachu rikunapa rirkankichi? Kankunata rimani, ari, chayraykumi rirkankichi. Mana chasna runallatachu rikunapa rirkankichi. Yaya Diospa yachayninwa ñawpa yachachikkunamanta ashwan yachaktami rikuk rirkankichi. ¹⁰Chay Juanmanta kasna killkarishka kan ñawpa Yaya Diospa rimashkanka:

Ñukaka shuk runata kachasha runakunata shiminita rimanapanpa. Payka manarapas kanta kachahushpayni runakunata kanmanta rimak rinka shunkunkunata alichashpankuna alita kanta kayanankunapa nishpa.

¹¹Alita uyawaychi. Ñawpamanta pacha tukuy kay allpapi kawsak runakunamanta Juanka ashwan alita runakunata kunarka. Chasna Juan tukuy yachachikkunamanta ashwan yachak kashpanpas maykanmi Yaya Diospa kamachishkan tukushpa paypa ali kamachihushkanpi kawsan, mana yachak kashpanpas chaymi Juanmanta pasa kan.

¹²⁻¹³Ñawpamanta pacha Bawtisaq Juan yachachinankama Moisés wañu tukuy Yaya Diospa yachayninwa yachachikkunapas Yaya Diospa ali kamachinan kay allpapi paktarinamanta rimarkakuna. Bawtisaq Juan shamushkanmanta pacha kunankama runakuna atipashkankunata ruranahun Yaya Diospa ali kamachinanpi kawsanankunapa. Maykankunami sinchikurinahun shunkunkunamanta pacha, paykunallami Yaya Diospa kamachishkan-kuna tukushpa ali kamachihushkanpi kawsankakuna. ¹⁴Mana kirishpaykichipas Juanmi kan, maykanmantami Yaya Dioska killkachishkanpi rima: Manara Kishpichikka shamuhushpanmi shuk yachayniwa yachachik Eliasshina rimak

shamunka nishpa. ¹⁵Tukuy kay yachachi-hushkaynikunata alita uyashpa yachakuy-chi.

¹⁶Imashnata kankunata yachachinima. Imashna rimanakunawashi kankunata yachachinima. Kankunaka ñampipi tiyarishpa pukllahuk wawakunashina kankichi. Paykunaka pukllak wawa masinkunata kaparishpa rimanahun: ¹⁷Ñukanchi kenata pukushpanchipas kankuna mana baylashkankichichu. Chaymanta llakiypata takishpanchipas mana wakashkankichichu nishpa. ¹⁸⁻¹⁹Chasna nima pita kasunayak wawakunashina kashpaykichi nima Bawtisak Juanta, nima ñukata kasunayashkankichichu. Juanka Yaya Diosta yuyashpan shuk shuk punchakuna mana mikushkachu, nima upyashkachu. Chasna kashpanpas payta rimarkankichi, supay yaykushkami kanki nishpa. Chaymanta ñukana Yaya Diospa Kachashkan Runa shamurkani. Payta yuyashpayni mikuni upyani. Ñukataka rimawankichi mikuyisiki upyaisikimi kanki, mana ali rurak runakunapa, *Roma atun llaktarayku *impuestuta kobrakkunapa amigunmi nishpa. Chasna rimashpaykichipas ñukanchi Yaya Diosta kasushpa tukuyta alillata rurahushpanchi rikuchinchi Yaya Diospa suma yachayninwa kahushkanchita.

**Jesuska mana kasunayak
runakunata rimarka**
(Lk. 10.13-15)

²⁰Chaymanta Jesuska yachachik rirka chay llaktakunapi, maypimi puntiru rishpan atun yachaywa achka ruranakunata rurarka. Chaypi kawsak runakuna Jesús atun yachaywa rurashkankunata rikushpankunatata Yaya Diosta mana kasunayashkakunachu. Chayrayku Jesuska paykunata piñarishpan rimarka:

²¹Ay kankuna Korasin llaktapi kawsak runakuna. Ay kankuna Betsaida llaktapi

kawsak runakuna. ¡Imashna kastigushi kankunarayku kanka! Kankunawa kashpayni atun yachaywa achka ruranakunata rurashpaynipas kankunaka Yaya Diosta mana kasunayashkankichichu. Chay Yaya Diospa mana akllashkan Tiro llaktapi, Sidón llaktapi kawsakkuna rikunahuma karka atun yachaywa rurashkaynikunata, paykunaka Yaya Diosta kasunahuma karka. Chay urasllapi paykunaka yapa pinkaywa llakirishpankuna wakanahuma karka, millaypa rurahushkankunata sakishpankuna alitana ruranankunapa. ²²Chayrayku kastiganan puncha Yaya Dioska chay Tiropi Sidonpi kawsak runakunamanta kankuna Korasinpi Betsaidapi kawsak runakunata ashwan sinchitami kastiganka.

²³Kankuna Kapernaum llaktapi kawsak runakuna, ¿imaraykuta yuyarinkichi Yaya Dios ñukanchita siluma pushanka nishpa? Mana chasnachu. Nina mana wañukmami rinaykichi tiyan. Atun yachaywa achka rurashkaynikunata rikushpaykichipas mana kiriwashkankichichu. Ñawpa Sodoma llaktapi chay atun yachaywa ruranakunata ruraynima karka, chaypi kawsak runakunaka kiriwanahuma karka, llaktankunaka mana chinkarimachu karka. ²⁴Chayrayku kankunata rimani, Yaya Dios kastiganan puncha kankunata Sodoma llaktapi kawsak runakunamanta ashwan sinchitami kastiganka.

**Jesuska runakunata kayan paytana
katishpa kushilla kawsanankunapa**
(Lk. 10.21-22)

²⁵Chay uraslla Jesuska Yayan Diosta kushichishpan rimarka: Munashkayni Yayayni, yapa alimi kanki. Kanmi kay allpapi silupipas atun yachaykiwa kamachik kanki. Kushikunimi mana yachakchu kani nishpa yuyarik runakunallata tukuy yachaykita asirtachishkaykirayku. Tukuy chay yachak kanankunata yuyarik runakunata mana

asirtachishkankichu yachaykita. ²⁶Ari Yayayni, kan kikin munashkaykirayku chasna rurashkanki nishpa.

²⁷Yayanta chasna rimashkanwasha, tukuy chay runakunata yachachirka: Yayaynimi tukuyta kuwarka ñukalla tukuyta kamachik kanaynipa. Payllami yuyaynita yachashpan ñukata alita riksiwan. Kankunaka manami alitachu riksiwankichi. Yaya Diospa Wawan kashpayni ñukallami alita riksinimashnami Yayayni Dioska nishpa. Maykankunallatami ñuka riksihishpa, paykunallami Yayayni Diosta riksinkakuna. Mana ñuka riksihishpaynika Yayayni Diostaka manami nima pi riksinkachu. ²⁸Tukuy kankuna chay achka kamachirishka kashkata paktachinayashpa nitrishkashina, yapa llashata aparihukshina sampayashka kahushpaykichi shamuychi ñukama kankunata samachinaynipa. ²⁹Ñuka kankunata yachachishkaynitana kasushpa kawsaychi. Ñukata katishpaykichi yachakuychi. Mana piñachu kani, ali shunku, mana atunyanayashpachu kani. Chayrayku ñukama shamushpaykichi ñukata kasuwashpaykichika samahukshina kushilla kawsankichi. ³⁰Kamachishkaynika ali kan kankunarayku. Maykantami kankunata rimashkani ruranaykichipa chayka manami kankunarayku kanchu shuk llasha nitihukshina. Ñuka kankunata yanapashpaynimi tukuy rimashkaynita atipankichi ruranata.

**Jesuka yachachin samana
punchamanta**

(Mk. 2.23-28; Lk. 6.1-5)

12 ¹Shuk *samana puncha Jesuka ñukanchiwa pakta trigu tarpurishkakuna chawpita rirka. Chaypina ñukanchika yarkashpanchi shuk shuk trigu muyuta pallarkanchi mikunanchipa. ²Chayta *fariseokuna rikushpankuna piñarishpa Jesusta rimarkakuna:

Rikuy, samana puncha kashpanpas kanwa purihukkunaka trigu muyuta pallahunkuna mikunankunapa. Chasna pallahushpankuna Moisespa killkashkan kamachishkata, samana punchapi ama tarawaychichu nishkanta mana kasuhunkunachu.

³Chasna rimashpankuna Jesuska paykunata aynirka:

¿Manachu leyishkankichi, ñawpa yaya rukunchi Davidka, paywa purikkunapas yarkashpankuna imashnata rurarkakuna? ⁴Davidka *Yaya Diospa wasinpi yaykushpan Yaya Diosta rikuchinankunapa mesapi churarishka pankunata apishpan mikurka Yaya Diosrayku rurarishkata. Paywa purikkunatapas kurka mikunankunapa. Chay panka mana karkachu payrayku, nima paywa purikkunaraykuchu, ashwan ñukanchi israel runakunapa *saserdotenchikunaraykullami karka. Runankuna yarkashpankuna chay panta mikushpankunas Yaya Dioska mana uchatachina rikushpa paykunata mana kastigarkachu.

⁵Chasnallatata ¿manachu leyishkankichi ñawpa Moisespa killkashkanpi, imashnami saserdotekuna Yaya Diospa wasinpi karan puncha samana punchapas tarawanahun? Chasna samana puncha paypa wasinpi tarawashpankunas Yaya Diospa rikushkanpi mana uchata ruranahunchu. ⁶Kankunata rimani, chay Yaya Diospa wasinmanta ñukami ashwan ali kani.

⁷Yaya Dios killkachishkanpi riman: Kankuna wiwaykichikunata wañuchishpa rupachinkichi ñukata kushichiwanaykichipa. Chay wiwaykichita rupachishkaykichimanta ashwan munani runa masikichita llakichishpa yanapanaykichipa. Chasna Yaya Dios rimashpanpas kankunaka mana asirtashkankichichu. Alita asirtankichimaka, manami kay ñukawa purikkunata

rimankichimachu uchatami rurahunki-chi, shuk shuk trigu muyuta pallashkay-kichirayku samana punchapi nishpa.
 8Yaya Dioska ñuka paypa Kachashkan Runata yachayninta kuwashka kankunata rimanaynipa imakunami ali kan samana puncha ruranaykichipa.

Jesuka shuk chakirishka makiyu runata samana punchapi ampirka
(Mk. 3.1-6; Lk. 6.6-11)

9Chaymanta Jesuska rishpan shuk tantarina wasipi yaykurka. 10Chaypi tiyarka shuk chakirishka makiyu runa. Chaypina *fariseokuna Jesusta chiknishpa rikurayarkakuna, pay shuk mana rurananchi kashkata ruramachu manachu nishpa payta uchachinankunapa. Pantachichinayashpankuna Jesusta tapurkakuna:

¿Chasnachu Moisespa killkashkanpi ñukanchita riman, shuk unkushkata ampinanchipa *samana punchapi?

11Jesuka paykunata aynirka:

Rikuychi, samana puncha kashpanpas shuk obehaykichi uchcupi urmamaka, kankunaka obehaykichita llakichishpami surkunkichima. 12Shuk runa obehamanta ashwan valikmi kan. Chayrayku Yaya Dioska munan, samana puncha kashpanpas runa masinchita llakichishpa yanapananchipa.

13Chasna paykunata rimashpan Jesuska chay chakirishka makiyu runata rimarka:

Makikita chutachiy nishpa.

Chay runaka Jesusta kasushpan chakirishka makinta chutachirka. Chasna chutachishpan makinka ampirishka kiparipurka chay shuk ali makinshina.

14Jesús samana punchapi chay runata ampishkanrayku fariseokunaka chay tantarina wasimanta llukshishpankuna paykunapura kwintarkakuna imashnashi Jesusta wañuchinchima nishpa.

Ñawpa Yaya Diospa yachayninwa shuk yachachik killkarka Jesusmanta

15Jesús yachashpan *fariseokuna payta wañuchinayahushkankunata chay llaktamanta llukshirka. Llukshishpanna achka runakuna payta katirkakuna. Jesuska tukuy unkushkakunata ampipayarka. 16Chaymanta chay ampishkan runakunata rimarka:

Nima pita kwintankichichu ñuka kankunata ampishkaynita nishpa.

17Chasna rurashpan paktachirka ñawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachik Isaiaspa killkashkan Yaya Dios paymanta rimashkanta:

18Rikuychi kay kasuwak runaynita.

Ñukami paytaka yuyashpa akllashkani. Paymi yapa kushichiwan. Espirituynimi paytaka yanapanka. Paymi tukuy kay allpapi kawsak runakunata shutipata yachachinka shunkunkunaka alicherishka tukunankunapa. 19Payka nima piwa piñanakunkachu, nima pita sinchi shimiwa kaparishpa rimankachu, llaktakunapi purihushpan runakunata mana piñachinkachu. 20Paymi ñañu ramashina pakirinalla kashkata mana pakinkachu. Wañunalla ninashina kashkata mana wañuchinkachu. Ashwan llakichishpa yanapanka llakiypa kawsak runakunata, mana yapa shunkunkunamanta pacha ñukata kirihukkunata. Chasna yanapashpa katinka tukuy mana ali kashkata winsinankama, tukuy parti runakunata yanapanankama mana alita rurashpa kawsahushkan-kunamanta kishpichiy tukunan-

kunapa, mana munakkunataka kastigashpa anchuchinankama. ²¹Chayrayku tukuy kay allpapi kawsak runakuna kushikushpankuna payta chapankakuna kishpichirishka kanankunapa nishpa.

Fariseokuna rimarkakuna supaykunapa apun Jesusta yanapahushkanta

(Mk. 3.20-30; Lk. 11.14-23, 12.10)

²²Chaymanta Jesusma pusharkakuna shuk supay yaykushka runata. Chay runaka mana atiparkachu rikunata nima rimanata. Chaypina Jesuska payta ampishpan atiparka rikunata rimanatapas. ²³Chayta rikushpankuna tukuy runakunaka yapa mancharishpa tapunakurkakuna:

Kay runachari chapahushkanchi ñawpa atun apu Davidpa Miraymanta Kishpichik kan nishpa.

²⁴Chayta *fariseokuna uyashpankuna Jesusta mana kirishpankuna rimarkakuna:

Jesuskaya kay runamanta supaykunata atipashka llukshichinata, supaykunapa apun *Beelsebú yachayninta kushkanrayku.

²⁵Jesuskaya chay fariseokunapa yuyarihushkankunata yachashpan paykunata rimarka:

Shuk llaktapi kawsak runakuna chikninakushpa makanakushpankunakapaykunapurami wañunakunahuma. Chasnallatami shuk wasipi kawsak runakuna chikninakushpa makanakushpankunaka shikwarinahuma. ²⁶Chasnallatata supaykunapa apun maykantami Satanás Beelsebupas ninchi paypa kamachinankunata shuk runamanta llukshichimaka, supaypura piñanakushpankuna paykuna kikin rurahushkankunata waklichinahuma. Chasnashpanku-

naka imashnataya Satanaska alita kamachima.

²⁷Kankuna rimankichi supaykunapa apun Beelsebupa yachayninwa kay runamanta supaykunata llukshichishkaynita. Chasna rimashpaykichi ¿pita yanapan kankunata katic runakunata supaykunata runakunamanta llukshichinankunapa? ¿Paykunapas Satanaspayachayninwa supaykunata runakunamanta llukshichinahunchu? Kankunaka alita yachankichimi Yaya Dios paykunata yanapananta. Chayraykumi paykuna kikin rikuchinahun kankuna yankamanta rimawahushkaykichita.

²⁸Yaya Diospa Espiritun yanapawashpanmi supaykunata llukshichini. Chay rurashkaynita rikushpaykichi yachankichi Yaya Diospa ali kamachinan chawpikhipi ña kallarishkanta.

²⁹Rikuychi. Shuk sinchi runapa wasinmanta manara amunta watashpankuna nima pi atipamachu shuwanata nima imata. Chasna chay sinchi runata watashpanrami tukuy paypa tiyapushkanta atipama kichunata. Chasnallatata ñukapas, Yaya Diospa yachayninllawami atipani supaykunapa apunta winsinata supaykunata llukshichinaynipa runakunamanta.

³⁰Kankuna mana kiriwashpaykichika chikniwahunkichimi. Runakunata ñukamanta alita yachachishpa mana yanapawashpaykichika pantachichishpa ñukamanta anchuchinkichi.

³¹Chayrayku kankunata rimani, Yaya Dioska runakunata tukuy mana alita rurashkankunamanta, mana alita rimashkankunamantapas llakichinkami. Chasna kashpanpas manami llakichinchu Yaya Diospa Espiritunmanta llullashpa paypa yachayninka supaykunapa apunpa yachayninmi nishpa rimakkunataka. ³²Maykan runami piñarishpan millaypata riman ñuka

Yaya Diospa Kachashkan Runamanta, paytaka Yaya Dioska llakichinkami. Maykanmi Yaya Diospa Espiritunmanta llullashpa riman paypa yachaynin supaykunapa apunpa yachayninmi nishpa, chaytaka Yaya Dioska manami llakichinkachu, nima kawsahushkanpi, nima wañushkanwasha.

³³Shuk kaspita muyunmanta riksinchi. Muyunkuna ali kashpankunaka riksinchimi ali kaspi kananta. Muyunkuna mana ali kashpankunaka riksinchimi mana ali kaspi kananta. ³⁴Kankuna machakuyashina runakuna kankichi, yachachinaykichiwa runakunata pantachichishpa yuyayninkunata waklichikkuna. Shunkuykichika mana ali kashpan mana atipankichichu alikunata rimanata. Imatami shuk runaka yuyarin shunkun ukupi, chaytami riman. ³⁵Ali runaka shunkunpi ali yuyarishkantami riman. Mana ali runaka shunkunpi mana ali yuyarishkantami riman.

³⁶Kankunata rimani, Yaya Dioska kastiganan punchami tukuy runakunata tapunka, tukuy mana ali shimikunata rimashkankunamanta. ³⁷Yaya Dioska tukuy rimashkaykichita yachan. Chayrayku rimashkaykichi ali kashpanka kankunata ali runa kanki nishpa rimanka. Rimashkaykichi mana ali kashpanka kankunata sinchitami kastiganka.

Mana kirinayak runakuna Jesusta tapurkakuna Yaya Diospa yachayninwa rurashkanta rikuchinanpa
(Mk. 8.12; Lk. 11.29-32)

³⁸Jesús yachachihushpan *fariseokuna, Moisespa killkashkanta yachachikkuna uyarkakuna. Chaypina rimarkakuna: Yachachik, yachanayanchi kan shutipachu Yaya Diosmanta shamush-

kanki manachu nishpa. Chayrayku munanchi rikunata shuk nima ima uras rikushkanchita Yaya Diospa yachayninwa ruranyakita nishpa.

³⁹Jesuskapa paykunata aynirka:

Kankuna Yaya Diosta mana kirinayak kashpaykichi mana ali rurak runakuna kashpaykichi Yaya Diospa yachayninwa ruranyakita rikunayankichi. Munashpaykichipas manami rurashanchu. Chayllatami rikunkichi Yaya Dios chay ñawpa paypa yachayninwa yachachik Jonaspas pasashkanta-shinami ñukawa ruranta. ⁴⁰Ñawpa Jonasta shuk saltonshina atun challwa millpurka. Chaypina payka chay challwapa wiksanpi kimsa punchata, kimsa tutata karka. Chaymanta chay challwaka Jonastaka kiwnarka. Chasna-shinami ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runa kimsa punchata, kimsa tutata allpa ukupi kashkaynimanta kawsarimusha. ⁴¹Chay ñawpa Nínive llaktapi kawsak runakuna yapa millaypata rurashpa kawsapayarkakuna. Jonaska paykunata yachachishpanmi tukuy uchata ruranta sakirkakuna Yaya Diosta alita kasushpana kawsanankunapa.

Yaya Diospa kastiganan punchapi chay ñawpa Nínive llaktapi kawsak runakunami paypa puntanpi kankunamanta mana alita rurashkaykichita rimankakuna. Ñukaka Jonasmanta ashwan atun yachayyu kashpaynipas mana kirinayankichichu. ⁴²Chaymanta ñawpa karu llaktamanta shuk kamachik warmi shamurka Jerusalenma chay atun yachayyu Salomonta uyananpa. Ñukaka Salomonmanta ashwan atun yachayyu kashpaynipas kankunaka manami uyawanayankichichu. Chayrayku Yaya Diospa kastiganan punchapi chay kamachik warmika Yaya Diospa puntanpi kankunamanta mana alita rurashkaykichita rimanka.

**Jesuska supay shuk runamanta
llukshishkanmanta yachachin**
(Lk. 11.24-26)

⁴³Chaymanta Jesuska paykunata rimarka:

Shuk runamanta shuk supay llukshishpanka yaku illa allpakunapimi purin, maskashpa maypimi kawsanka nishpa. Mana maypi samananta tarishpanka yuyarishpa riman: ⁴⁴Kutishara chay llukshishkayni runamallatata nishpa. Kutishpan chay runata tarikrin shuk wasi suma chusha picharishkatashina. ⁴⁵Chaypi kanchis paymanta ashwan millaypata rurak supay masinkunata pushakrin. Tukuy paykuna chay runapi yaykushpankuna paywa kawsanahun. Chasnami chay runaka ashwan millaypakunata rurashpa kawsan. Kankunaka yapa millaypata rurak kashpaykichimi chay achka supay yaykushka runashina kankichi.

**Jesupsa wawkinkuna mamanwa
pakta kwintak rirkakuna paywa**
(Mk. 3.31-35; Lk. 8.19-21)

⁴⁶Jesús chay runakunata yachachishkanpi paypa wawkinkuna mamanwa pakta chay wasima paktamurkakuna. Paykunaka Jesuswa kwintanayashpankuna wasi washaman-talla payta kayachirkakuna. ⁴⁷Chaypina shuk runaka Jesusta rimarka:

Mamaykimi wawkikikunawa kanchapi chapahunkuna kanwa kwintanankunapa nishpa.

⁴⁸Chaypi Jesuska chay runata rimarka:

Mana mamaynillatachu kikin wawkinunallatachu yuyani.

⁴⁹Chaymanta ñukanchikunata makinwa rikuchishpan tukuy runakunata rimarka:

Kaykunami mamaynikuna, wawkinunapas. ⁵⁰Maykanmi ruran silupi

kawsak Yayayni Diospa munashkanta, paymi kan wawkinishina, paninishina, mamaynishina.

**Jesuska tarpuk runamanta
yuyachishpa yachachin**
(Mk. 4.1-9; Lk. 8.4-8)

13 ¹Chay punchalla Jesuska chay wasimanta llukshishpan tiyarik rirka kucha mayanpi. ²Chaypi tiyahushpan achka runakuna payta kayllayarkakuna. Chayrayku Jesuska shuk botipi yaykurka tiyarishpan paykunata yachachinanpa. Chasna yachachihushpan tukuy chay runakuna kucha mayanmanta payta uyarkakuna. ³Chaypina Jesuska chay achka runakunata Yaya Diospa shiminta shuk yachachinakunawa yachachirka kasna nishpa: Akuychi yuyarishunchi, shuk runa arus muyuta tarpuk rirka chakranpi. ⁴Chaypi chay tarpuk runaka arus muyukunata wichashpa rirka wiñanankunapa. Shuk muyukunaka urmarkakuna ñampipi. Chay ñampipi urmashkataka pishkukuna mikurkakuna. ⁵Shuk muyukunaka urmarkakuna llapcha allpa samantasapapi. Shuk ratu tukyarirkakuna chay muyukunaka, llapcha allpa kashkanrayku. ⁶Chaypi yapa intishpan arus wiñahukka wañurirka, mana ankunka yaykunata atipashpan samantapi. ⁷Shuk muyukunaka urmarkakuna kashasapa allpapi. Chay kashakunaka arus muyukunamanta ashwan utkalla wiñarkakuna. Chasna utkalla wiñahushpan chay kashakunaka nitirkakuna chay arus wiñahukta. Chayrayku aruska mana muyuyarkachu. ⁸Shuk muyukunaka urmarkakuna ali allpapi. Alita wiñashpankuna sumakta muyuyarkakuna. Shukkunaka muyuyarkakuna shuk pachak muyukunata. Shukkunaka muyuyarkakuna sokta chunka muyuku-

nata. Shukkunaka muyuyarkakuna kimsa chunka muyukunata. ⁹Tukuy kay yachachihushkaynikunata alita uyashpa yachakuychi.

**Jesuka runankunata
yachachishkanta asirtachirka**
(Mk. 4.10-12; Lk. 8.9-10)

¹⁰Chaymanta ñukanchika payta kayllayashpanchi tapurkanchi:
¿Imaraykuta runakunata chay yachachinakunawa yachachinki? nishpa.

¹¹Jesuka ñukanchita aynirka:

Kankunallata Yaya Dios yachachihun nima pi yachashkanta, imashnami paypa ali kamachinanaka kay allpapi. Mana kasunayak runakunataka Yaya Dioska manami yachachinchu. ¹²Tukuy payta kasukkunatami Yaya Dioska sumakta yanapanka ashwanta asirtanankunapa. Mana kasunayakkunataka uchillastu yachashkankunata kunkachinkami.

¹³Tukuy chay runakunata yachachishpaynipas mana asirtanahunchu. Tukuy ali rurashkaynikunata rikushpankunapas mana yachanahunchu imaraykumi chaykunataka rurani nishpa. Chayrayku mana yapa asirtaypa yachachinakunallawa paykunataka yachachini. ¹⁴Ñawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachik Isaias killkarka Yaya Diosta mana kasunayak runakuna tiyananta. Kasnami Isaiaska Yaya Diospa rimashkanta killkarka:

Kay runakunaka ali yachachishkankunata uyashpankunapas manami asirtanahunchu. Ali rurashkaynita rikushpankunapas nima imata asirtanahunchu, imaraykumi chayta rurani nishpa. ¹⁵Kay runakunapa yuyayninkuna taparishka kanahun. Ñawinkunaka

taparishkashina kashpankuna rurashkaynita mana rikunahunchu. Rinkrinkunaka taparishkashina kashpankuna rimashkaynita mana uyanahunchu. Chasna tukushpankuna manana atipanahunchu uchankunamanta yuyarishpankuna llakirinata, ñuka llakichishpayni paykunata alyachinaynipa.

¹⁶Chaymanta Jesuka ñukanchi runankunallata rimarka:

Tukuy kankuna kushilla kankichi, rurashkaynikunata rikushpaykichi asirtashkaykichirayku. Kushilla kankichi yachachihushkaynikunata uyashpaykichi kasushkaykichirayku. ¹⁷Alita uyawaychi. Nawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachikkuna, chaymanta achka ali rurak runakunapas yapa riksinayawarkakuna. Paykunaka mana atiparkakunachu riksiwanata, manara kay allpama shamushkaynirayku. Kunanka kankuna ña riksiwashkankichi. Chayrayku yapa kushikuychi.

**Jesuka asirtachin tarpuk
runamanta yuyachishpa
yachachishkanta**
(Mk. 4.13-20; Lk. 8.11-15)

¹⁸Kunan uyaychi imatami yachachinayan chay muyuta tarpuk runawa yachachishkaynika. ¹⁹Achka runakunami mana asirtakchu kanahun. Chasna kashpankunami ñampipi chakishka allpapi urmashka muyukunashina kanahun. Chasna runakunaka Yaya Diospa ali kamachinan kay allpapi ña kallarithkanmanta shimita uyashpankunapas manami asirtanahunchu. Supayka shamun Yaya Diospa shiminta shunkunamanta kunkachinanpa.

²⁰Chaymanta shuk runakunaka Yaya Diospa shiminta kushilla uyanahun. Chay runakunaka samantasapapi wiñak

muyukunashinami kanahun. ²¹Mana ukupi sapiyushina kashpankuna shuk ratullami Yaya Diosta kushilla katinahun. Kirishkankunarayku runa masinkuna asichishpa parisichihushpankuna nanayta llakiyta musyashpankuna sakinahunna Yaya Diosta katinata.

²²Chaymanta shuk runakunaka sumakta shunkunkunamanta pacha Yaya Diospa shiminta munanahun. Chasna alita munashpankunas yapa kullkillata munashpankuna paykuna kikin munashkankunallata rurashpa kawsashpankuna kunkarinahun Yaya Diospa shiminta. Chasna runakunaka muyukuna kashasapapi urmashka nima ima uras muyuyakkunashina kanahun.

²³Ashwan shuk runakunaka yapa sumaktami shunkunkunamanta pacha Yaya Diospa rimashkanta asirtashpa kasunahun. Paykunaka Yaya Diosta yuyashpalla kawsanahun. Chasna kashpankunami muyukuna ali allpapi wichashkashina kanahun. Paykunaka shuk muyumanta shuk pachak muyuta muyuyakshinami kanahun, shukkunaka sokta chunka muyuta muyuyakshinami kanahun, shukkunaka kimsa chunka muyuta muyuyakshinami kanahun.

**Jesuska trigu chawpipi millaypa
kiwa wiñashkata yuyachishpa
yachachin**

²⁴Chaymanta Jesuska chay achka runakunata shuk yachachinata rimashpa yachachirka kasna nishpa: Yuyariychi imashnami Yaya Diospa ali kamachinanka kay allpapi. Shuk runa chakranpi ali trigu muyukunata tarpushkata rikuychi. ²⁵Shuk tuta tukuy puñuhushkankunapi kuntranka chay tarpushka chakrama rirka millaypa muyukunata chay tarpurishkakunapi shikwachinanpa. ²⁶Chay trigu muyukuna wiñashpan ña muyuyahushkanpi chay millaypa

kiwakunapas sumakta wiñarkakuna.

²⁷Chaypina chay chakrayu runapa runankunaka amunta rimarkakuna: Patrón, kan ali trigu muyukunatami tarpurkanki. Maymantataya chay millaypa kiwakunaka wiñahunkuna nishpa. ²⁸Chay chakrapa amunka rimarka: Chikniwak runami chay millaypa kiwakunataka tarpushka nishpa. Chaypi runankunaka patroyninta tapurkakuna: ¿Munankichu chay kiwakunata pitik rinanchipa? nishpa. ²⁹Chaypi patroyninka aynirka: Mana. Pitihushpaykichika chay millaypa kiwakunata, trigutapas pitinkichimi. ³⁰Sakiychi parihulla wiñanankunapa pallananchi punchakama. Trigu muyu pukushpanka ñukami kachasha pallak runakunata, chay millaypa kiwakunataka pitishpankuna tantachishpa rupachinankunapa. Chaywasharami trigu muyuta pallashpankuna wakaychana wasinipi churanakuna.

**Jesuska uchilla muyumanta
yuyachishpa yachachin
(Mk. 4.30-32; Lk. 13.18-19)**

³¹⁻³²Chaymanta Jesuska chay runakunata kaytapas yachachirka kasna nishpa: Yuyariychi imashnami Yaya Diospa ali kamachinanka kay allpapi. Mostasa muyuta rikuychi. Tukuy muyukunamanta ashwan uchillastumi kan. Shuk runa chakranpi tarpushpanka shuk uchilla tarpukunamanta ashwan atuntami wiñan. Shuk kaspishinami atunta ramayan. Chaypi pishkukunaka shamunahun, wasinstukunatapas ruranahun. Chasna rimashpan Jesuska yuyachirka puntiru shukkunalla Yaya Diospa kamachishkankuna tukunankunata, chaymanta kirikkunaka achka tukunankunata. Chasna kashpan shukkuna kushilla paykuna chawpipi kawsak shamunahun.

**Jesuska levaduramanta
yuyachishpa yachachin**
(Lk. 13.20-21)

³³Chaymanta Jesuska kuti yachachihushpan chay runakunata rimarka: Yuyariychi imashnami Yaya Diospa ali kamachinanka kay allpapi. *Levadurata rikuychi. Shuk warmi panta rurahushpan kimsa mati harinapi uchillastu levadurata yakuwa chapurishkata churan. Chaywa chapushpan tukuy harinaka panrayku alita punkin.

**Jesuska imaraykumi chikan chikan
yachachinakunawa yachachin**
(Mk. 4.33-34)

³⁴Jesuska achka yachachinakunawa tukuyta chay runakunata yachachirka. Nima ima uras rimarkachu kуска asirtana shimikunata. ³⁵Ñawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachikka killkarka, imashnami Jesuska yachachinka nishpa. Chay killkashkanpika kasnami riman:

Ñukaka chikan chikan yachachinakunawami runakunata yachachisha pakalla kashkakunata. Yaya Dios kay allpata rurashkanmanta pacha mana nima pi yachashkankunatachu yachachisha nishpa.

**Jesuska runankunata asirtachirka
chay millaypa kiwakunamanta
yachachishkanta**

³⁶Chaymanta Jesuska chay achka runakunata kutinankunapa rimashkanwasha yaykurka shuk wasipi. Chaypi ñukanchi payta kayllayashpanchi tapurkanchi chay millaypa kiwa chakrapi wiñashkamanta yachachishkanta asirtachinanpa. ³⁷Chaypina Jesuska rimarka: Ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runami shuk chakrayu

runa ali muyukunata tarpukshinami kani. ³⁸Kay allpaka chakraynishinami. Yaya Diospa ali kamachihushkanpi kawsak payta kasuk runakunami chay ali muyukunashina kanahun. Supaypa kamachishkankunata kasuk runakunaka chay mana ali kiwakunashinami kanahun. ³⁹Supayka chay millaypa kiwakunataka shikwachik runashinami. Kay allpa tukurinaka chay trigu muyuta pallana punchashinami. *Angelkunaka chay trigu muyukunata pallak runakunashinami kanahun. ⁴⁰Imashnami millaypa kiwakunata pichashpa rupachinchi ninapi, chasnallatami kay allpa tukurihushpan Yaya Dioska tukuy uchasapa runakunataka nina mana wañukpi rupachinka. ⁴¹Ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runami angelkunata kachasha, kamachinaynipi mana ali rurak runakunata, runa masinkunata uchata rurachikkunatapap tantachinakunapa. ⁴²Tukuy paykunata tantachishpankunami ñukaka wichusha nina mana wañukma. Chaypimi paykunaka sinchita parisishpa wakankakuna, piñaywa kirunkunata kanirinkakuna. ⁴³Chaymanta tukuy maykankunami Yaya Diospa munashkanta rurashpa kawsanahun, paykunaka Yaya Diospa kamachinan mushu mundumami rishpankuna inti sumakta punchayachihukshina rikurinkakuna. Tukuy kay yachachihushkaynikunata alita uyashpa yachakuychi nishpami yachachirka Jesuska.

**Jesuska yapa suma valik
imakunamanta yuyachishpa
yachachin**

⁴⁴Chaymanta Jesuska kuti yachachihushpan rimarka: Yuyariychi imashnami Yaya Diospa ali kamachinanka kay allpapi. Shuk yapa valik oro pamparishkata rikuychi. Shuk runa

allpapi pakashka yapa valik orota tarirka. Chay tarishkantaka chayllapi kuti pampashpa sakirka. Chaypi yapa kushikushpa kutishpan tukuy tiyapushkanta rantichirka. Chay kullkiwana rantirka chay oroyu allpata.

⁴⁵Chaymanta Yaya Diospa ali kamachinanka shuk yapa achka valik perlashinami. Shuk wirakucha maskashpa purirka atun yapa valik yura wallkashina rikunayu perlata. ⁴⁶Chaypi achka valik atun yura perlata tarishpan tukuy tiyapushkankunata rantichirka. Chay kullkiwana rantik rirka chay yapa valik perlata.

**Jesuka redimanta
yuyachishpa yachachin**

⁴⁷Chaymantapas Yaya Diospa ali kamachinanka kay allpapi shuk atun yakupi aysay tukuhushka redishinami kan. Rediyak runakunata yuyariychi. Rediyashpankuna chikan chikan challwakunata apinahun. ⁴⁸Chaymanta redinkunata tiyuma aysashpankuna challwakunata akllanahun. Tukuy ali challwakunataka tasankunapi churana-hun mana ali challwakunataka yakumami wichunahun. ⁴⁹Chasnallata-tami kay mundu tukurihushkanpi, chay challwakunata akllak runakunashina *angelkunaka runakunata akllankakuna. Mana kasuk runakunataka anchuchinkakunami Yaya Diosta alita katik runakunamanta. ⁵⁰Chay mana kasuk runakunataka nina mana wañukmami wichunkakuna. Chaypimi sinchita parisishpa wakankakuna, piñaywa kirunkunata kanirinkakuna.

**Jesuka chikan chikan
yachachinakunawa
yachachishkanta tukuchirka**

⁵¹Yachachinankunata tukuchihushpan Jesuka ñukanchita tapurka:

¿Asirtankichichu kay yachachihushkaynikunata? nishpa.

Chaypina aynirkanchi:

Ari, asirtanchimi nishpa.

⁵²Chaypi Jesuska ñukanchita rimarka:

Rikuychi, shuk wasi amu achka mushu mawka charishkankunata wakaychakta. Chay charishkankunamanta maykantachari munan chayta surkun. Chay wasi amuka Yaya Diospa killkachishkanta yachachikshina kan, maykanmi Yaya Diospa ali kamachinan kay allpapi ña kallariashkanmanta yachachishkaynita alita yachakurka. Chasna runaka yachan kay mushu yachachishkaynita, ñawpa Yaya Diospa yachachishkantapas runakunata yachachinata.

**Ayllunkunaka Jesusta Nasaret
kikin llaktanpi mana
kirinayarkakunachu
(Mk. 6.1-6; Lk. 4.16-30)**

⁵³Chaymanta Jesuska tukuy chay yachachinakunata rimashkanwashay llaktamanta llukshirka. ⁵⁴Chasna rishpan kikin llaktanpi paktarka. Chaypina tantarinankuna wasipi Yaya Diospa shiminta yachachirka. Chasna yachachihushkanta uyashpankuna tukuy chay runakunaka mancharishpankuna nirkakuna:

¿Maypitaya kay runaka chay tukuyta yachakushka? ¿Imashnataya ruran mana atipaypakunata? ⁵⁵¿Manachu kay runaka karpintirupa wawan? ¿Manachu mamanka Maria, wawkindunaka *Santiago, José, Simón, Judas? ⁵⁶¿Paninkunaka manachu kay llaktanchipi kawsanahun? ¿Pitaya payta yachachishka chay tukuyta yachananpaka? nishpa.

⁵⁷Chasna yuyarishpankuna chay llaktanmantalla kashpankunapas Jesusta mana kasunayarkakunachu. Chayrayku Jesuska paykunata rimarka:

Tukuy Yaya Diospa yachayninwa yachachiktaka kikin llaktanpika, kikin wasinpika manami ayllunkunaka kasunahunchu. Shuk llaktakunapimi yachachishpan runakunaka alita kasunahun nishpa.

⁵⁸Chasna llaktanpi kawsak runakuna payta mana kirishkankunarayku Jesuska kikin llaktanpi mana achkatachu atun yachaywa ruranakunata rurarka.

**Apu Herodes Bawtisak Juanta
wañuchichirka**

(Mk. 6.14-29; Lk. 9.7-9)

14 ¹Chay punchakunapi Galilea allpapi kamachik apu *Herodeska uyarka Jesús achka mana atipaypakunata rurahushkanta. ²Chaypi Herodeska runankunata yanka rimarka:

Chay Jesuska wañuchishkayni Bawtisak Juanchari wañushkanmanta kawsarimushka. Chayraykumi atipan Yaya Diospa yachayninwa ruraypakunata rurana nishpa.

³Kay Herodeska ñawpa Juanta kadenakunawa watashpan karselpi churarka, wawkin Felipepa warmin Herodias chasna munashkanrayku. ⁴Manara Juanka karselpi churay tukushpanra apu Herodes chay wawkinpa warminta apishkanraykumi Juanka payta kunarka Yaya Dioska mana munanchu kachuykiwa kawsanaykipa nishpa. Chayta rimashkanraykumi Herodeska Juanta karselpi churarka.

⁵Herodeska piñarishpan Juanta wañuchichinayashpanpas runakunata manchashpan mana atiparkachu. Tukuy runakuna yacharkakuna Juan Yaya Diospa yachayninwa yachachik kananta.

⁶Chay punchakuna Herodespa wawayarishkan puncha paktashpan fiestata rurarka. Chaypi Herodiaspa shipas wawanka sumakta baylarka

tukuy kayashkan runakunapa rikuhushkanpi. Chayta rikuhushpan Herodeska yapa kushikurka. ⁷Chayrayku chay shipasta tukuy runakunapa uyahushkanunapi rimarka shutipa paktachinanpa: Imatachari tapuwanki, chayta kushkayki nishpa.

⁸Chay shipaska mamanta tapuk rirka: ¿Imata tapusha? nishpa.

Mamanta Juanta wañuchichinayashpan wawanta kunarka Herodesta tapunanpa, Bawtisak Juanpa umanta shuk kallanapi churashpa kuway yachanaynipa shutipa pitichichishkaykita nishpa.

⁹Chasna tapushpan Herodeska sinchita llakirirka. Achka kayashkan runakunapa rikushkankunapi rimashkanraykumi kamachirka Juanpa umanta pitishpa kunankunapa. ¹⁰Shuk suntalunkunata kamachirka, karselma rishpankuna Juanta wañuchishpa umanta pitinankunapa. ¹¹Chasna pitishkankunawasha shuk kallanapi apamushpankuna chay shipasta kurkakuna. Chaymanta chay shipaska mamantana kurka.

¹²Chayta yachashpankuna Juanpa runankunaka paypa aychanta apashpankuna urku uchukupi churashpa tapak rirkakuna. Churashkankunawasha Jesusta rimak rirkakuna Juan wañushkanmanta.

**Jesuka pichka waranka
runakunata kararka**

(Mk. 6.30-44; Lk. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³Jesuka Juanta wañuchishkankunata yachashpan chay llaktamanta llukshishpan sapallan rirka shuk botipi chunlla chakishka allpama. Chasna Jesús rihushkanta achka runakuna yachashpankuna tukuy llaktakunamanta kucha mayanta kallpashpa payta katirkakuna. ¹⁴Jesuka botimanta llukshihushpan achka runakunata

rikurka. Paykunata rikushpan llakichirka. Chasna llakichishpanmi chay apashkankuna unkushkakunata ampirka. ¹⁵Chaymanta ña tutayahushpan ñukanchika Jesusta kayllayashpanchi rimarkanchi:

Ñami chishiyashkanchi. Kaypika manami nima shuk runa kawsanchu. Tukuy kay runakunata kachay, llaktankunama rishpankuna mikunankunata rantinankunapa nishpa.

¹⁶Chaypi Jesuska ñukanchita aynirka: Mana munanichu rinankunapa. Kankuna karaychi paykunata.

¹⁷Chaypi ñukanchi aynirkanchi: Pichka panstu, ishkay challwastullami tiyan ñukanchipaka.

¹⁸Jesuskas ñukanchita aynirka: Apamuychi ñukama.

¹⁹Kushpanchi Jesuska tukuy chay runakunata kamachirka pastuyu allpapi tiyarinankunapa. Chaymanta chay pichka panta, ishkay challwata apishpan siluma rikushpan Yayan Diosta agradesirka. Agradesishkanwasha chay pankunataka pakishpa pakishpa ñukanchita kurka. Chaypina ñukanchikunaka chaypi kahukkunata mikunankunapa kurkanchi. ²⁰Chay achka runakunaka mikurkakuna saksanankunakama. Mikushkankunawasha ñukanchikunaka puchurishkanta tantachirkanchi chunka ishkay tasa untakta. ²¹Chay mikuk karikunaka pichka waranka karkakuna. Achka warmikuna wawakunapas mikurkakuna, paykunataka mana yuparkanchichu.

Jesuka yaku awata purirka
(Mk. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

²²Chaymanta Jesuska ñukanchikunallata rimarka:

Ñuka tukuy kay runakunata wasinkunama kutinankunapa rimanaynikama,

kankunaka botipi kucha chimpama riychi.

²³Chay runakuna rishkankunawasha Jesuska sapallan shuk urku awama sikarka Yayan Diosta mañanapa. Tutayanankamami payka sapallan chaypi karka. ²⁴Jesús chay urkupi kanankama ñukanchika botipi ña chawpi kuchapi rihurkanchi. Chasna chimpahushpanchi puntanchimanta yakuka yapa sinchita wayrawa ulasyarka. Botinchita ulaska wayraka sinchita waktarka. ²⁵Ña pakarihushpan Jesuska yaku awata purishpa ñukanchita kayllayak shamurka. ²⁶Jesusta yaku awata purihushkanta rikushpanchi mana riksirkanchichu. Yapa mancharishpa kaparirkanchi:

¡Ay, almatami rikuhunchi!

²⁷Chasna kaparihushpanchi Jesuska ñukanchita rimarka:

Sinchikuriyichi. Ñukami kani,^b ama manchariyichichu.

²⁸Chaypi Pedroka aynirka:

Kan Jesús kashpaykika rimaway kanma rinaynipa, yaku awata purishpa.

²⁹Jesuskas aynirka:

Shamuy ñukama.

Chayta uyashpan Pedroka botimanta uraykushpan Jesusma rirka yaku awata purishpa. ³⁰Chasna rihushkanpi yaku awapi musyarka sinchi wayra paypi waktarihushkanta. Chaypi mancharirka. Chasna mancharihushpan kallarirka yaku ukuta yaykunata. Chaypi sinchita kaparishpa rimarka:

¡Kishpichiway Yaya Jesús! nishpa.

³¹Chay ratulla makinmanta apishpan Jesuska nirka:

Imaraykuta mana tukuy shunkuykimanta pacha ñukata kiriwankichu sinchikurinaykipa.

³²Ña Pedro Jesuswa botipi uraykushkankunapi chay sinchi wayraka pasarirka. ³³Chaypi ñukanchi botipi

b Chay Ñukami kani nishkaka kan Yaya Diospa shuk shutin

kahukkunaka Jesuspa puntanpi
kunkurishpanchi nirkanchi:

Shutipami Yaya Diospa Wawan kanki
nishpa.

**Jesuska achka unkushkakunata
ampirka Genesaret allpapi**
(Mk. 6.53-56)

³⁴Chay sinchi wayra pasarishpanna
chay kucha chimpama Genesaret allpapi
Jesuswa pakta paktarkanchi. ³⁵Chaypi
kawsak runakunaka Jesusta riksishpan-
kuna tukuy runakunata rimashpa
purirkakuna ñami Jesuska paktamushka
nishpa. Chayta yachashpankuna
unkushkakunata Jesusma apamurka-
kuna. ³⁶Chay unkushkakunaka Jesusta
rimarkakuna:

Churarishkaykipa shiminllatami
llankanayanchi ampirinanchipa nishpa.

Chasna rimashpankuna Jesuska chay
unkushkakunata churarishkanpa
shiminta llankachishpan ampirka.

**Jesuska yachachin imata
rurashpami alicharishka kanchi**
Yaya Diospa rikushkanpi
(Mk. 7.1-23)

15 ¹Chaymanta *fariseokuna,
Moisespa killkashkanta yacha-
chikkunapas Jerusalén llaktamanta
rishpankuna Jesusta kayllayarkakuna
tapunankunapa. ²Chaypi paykunaka
nirkakuna:

¿Imaraykutaya runaykikunaka yaya
rukunchikuna wañupa rurashkankunata
mana kasunahunchu? Ñukananchi
yuyarinchi manara mikuhushpanchi
makinchita yakuwa ukuchinanchi tiyan
mana uchayu kananchipa. ¿Imaraykuta
runaykikunaka mana chasna ruranahun-
chu?

³Chaypi Jesuska paykunata aynirka:
Kankunaka Yaya Diospa kamachish-
kanta mana kasushpaykichimi yaya

rukuykichi wañupa rurashkankunallata
kasushpa kawsankichi. Imaraykuta
chasna rurankichi. ⁴Kasna Yaya
Dioska kamachin:

Yayaykichita mamaykichita
yuyashpa kasushpa kawsaychi
nishpa.

Chaymanta:

Maykanmi yayanta mamanta
chiknishpa riman mana ali
kananta, chay runataka apuyki-
chimi wañuchinan tiyan
nishpa.

⁵⁻⁶Chasna Yaya Dios rimashpanpas
kankunaka chikantami yachachihunki-
chi. Runakunata rimankichi yayayki-
chipa mamaykichipa pishihushpanpas
mana yanapanaykichi tiyan rimashpay-
kichi kankunata yanapanayni kullkitaka
Yaya Diostami kushkani. Chayraykumi
manana tiyawannachu kankunata
yanapanaynipa nishpa. Chasna yaya
rukuykichi wañupa rurashkanllatami
rurashpa kawsahushkaykichirayku Yaya
Diospa kamachishkankunata mana
kasuhunkichichu. ⁷Ali runakuna kanchi
nishpa yuyarishpaykichipas llulla
runakunami kankichi. Yaya Diospa
yachayninwa yachachik Isaias wañuka
alita rimarka kankunamanta Yaya
Diospa ñawpa rimashkanta kasna:

⁸Kay runakunaka shiminkunalla-
wami yuyawanahun. Manami
tukuy shunkunkunamanta
pachachu yuyawanahun.

⁹Runakunapa kamachishkanku-
nata rimashkaynitashina yacha-
chishpankuna yankami ñukata
mañana wasipi tantarinahun
kushichiwanankunapa nishpa.

¹⁰Chasna rimashpan Jesuska shuk
runakunatana kayarka payta kayllaya-
nankunapa. Paykunata rimarka:

Alita uyawaychi asirtanaykichipa.

¹¹Imata mikushpaykichipas manami

uchata rurankichichu. Shunkuykichipi millaypata yuyarishkaykichita rimashpaykichimi shuti uchata rurankichi nishpa.

¹²Chaymanta ñukanchika payta kayllayashpanchi rimarkanchi:

¿Yachankichu chay fariseokuna rimashkaykita uyashpankuna piñarishkankunata?

¹³⁻¹⁴Chaypina Jesuska aynirka:

Ama llakiriyichichu chay fariseokunaka piñarihushpankuna. Paykunaka Yaya Diospa kamachishkanta mana alita asirtashpankunami mana yachak runakunata pantachichinahun. Wawki-kuna panikuna rikuychi. Tarpushpanchi shuk muyuta, chaypi millaypa kiwaku-napas wiñanahun. Kankunaka millaypa kiwakunata surkushpaykichimi wichun-kichi. Chasnallatami Yaya Dioska mana ali yachachikkunataka kastiganka. Paykunaka wisku runakuna wisku masinkunata pushahukshinami kanahun. Chasna kashpankunami ishkanti uchcupi urmankakuna nishpa.

¹⁵Chaymanta Pedroka Jesusta rimarka:

Chay yachachishkaykita ashwan alita ñukanchita asirtachiy nishpa.

¹⁶Chaypi Jesuska aynirka:

¿Kankunapas manarachu asirtankichi chay rimashkaynita? ¹⁷Tukuy mikunami mikushpanchika wiksanchima rin. Chaymanta llukshin aychanchimanta. Imatapas mikushpanchika manami uchatachu ruranchi. ¹⁸Maykantami rimanchi shunkunchipi yuyarishkanchi-manta shamun. Chaymi shuti uchayachin. ¹⁹Shuk runa manara millaypata rurahushpanra shunkunpi yuyarin chay millaypata rurana. Chaymanta tukuy chay millaypakunata rurana. Chay millaypa rurana kana hun: Shuk runata chiknishpa wañuchina, shuk warmiyu kari shuk warmiwa musayana,

shuk kusayu warmi shuk kariwa musayana, chaymanta tukuywa musayana-kuna, shuwana, llullana, runa masinta chiknishpa kamina. ²⁰Shuk runa chay mana alikunata rurashpan uchayan. Mana makinchita yakuwa ukuchishpa mikushpanchika manami uchayanchichu.

Shuk mana israel warmi Jesusta tapurka yanapananpa
(Mk. 7.24-30)

²¹Jesuka chay llaktamanta llukshishpan rirka Tiro, Sidón llaktakunama.

²²Chaypi shuk warmika Jesusta kayllayarka. Chay warmika ñawpa Kanaán allpapi kawsak runakunamanta kashpan mana israel warmichu karka. Payka Jesusta kayllayashpan kaparishpa rimarka:

¿Yachachik, Davidpa Miraymanta Kishpichik, llakichiway! Shipas waway-nipimi supayka yaykushpan payta yapa parisichihun nishpa.

²³Jesuka chayta uyashpanpas nima imata aynirkachu. Chaypina Jesusta kayllayashpanchi rimarkanchi:

Chay warmita rimay kaymanta anchurinanpa, yapami ñukanchita kaparishpa apanakuhun nishpa.

²⁴Jesuka chay warmita aynirka:

Yaya Dioska kachawashkami israel runa masinikunallata yanapanaynipa. Paykunami obeha chinkarishkashina kawsahunkuna nishpa.

²⁵Chayta uyashpan chay warmika Jesuspa puntanpi kunkurik rirka kasna nishpa:

Yachachik, yanapaway.

²⁶Chaypi Jesuska aynirka:

Manarapas chikan runakunata aliyachihushpaynira israel masinikunatarami yanapanayni tiyan. Manami alichu shuk runa mikunata wawankunamanta kichushpa allkukunata karananpa.

²⁷Chasna Jesús rimashpan chay warmika aynirka:

Ari yachachik, chasna kashpanpas allkukunapa amun mesapi mikuhushpanka mikunanmanta wiharishkatami allkukunapas mikunahun.

²⁸Chaypi Jesuska rimarka:

Pani, maytukuytata shunkuykimanta pacha kiriwanki. Chayrayku shipas wawaykitaka ñami ampishkani.

Chay ratulla chay shipaska ampirirka.

**Jesuka achka
unkushkakunata ampirka**

(Mk. 7.31-37)

²⁹Chaymanta Jesuska ñukanchikunawa chay llaktakunamanta llukshishpan Galilea kucha mayanpi paktarka. Chaypi shuk urku awama sikashpan tiyarik rirka.

³⁰Chay urku awapi kahushpanchi achka runakuna achka unkushkakunata apamushpankuna Jesuspa puntanpi churak shamurkakuna. Mana purinata atipakkunata, wiskukunata, waklishka makiyu waklishka chakiyu runakunata, mana rimanata atipakkunatapas, chaymanta ashwan achka unkushkakunata apamurkakuna. Chaypina Jesuska tukuy chay unkushkakunata ampirka. ³¹Chasna ampirishpankuna mana rimanata atipakkuna kallarikakuna rimanata. Waklishka makiyu waklishka chakiyu runakunapas aliyarkakuna. Mana purinata atipakkunapas alita purirkakuna. Wiskukunapas atiparkakuna rikunata. Chayta rikushpankuna tukuy runakuna mancharishpankuna ñukanchi israel runakunapa Yayanchi Diosta kushichirkakuna, Yaya Dios, kanmi tukuyta atipak kanki nishpa.

**Jesuka chusku waranka
runakunata kararka**

(Mk. 8.1-10)

³²Chaymanta Jesús ñukanchita kayashpan rimarka:

Llakichinimi kay runakunata. Ñami kimsa punchata ñukanchita katihunkuna. Mikuna illa kay runakunaka. Manami kachanayanichu mana mikushpa wasinkunama kutinankunapa. Chasna mana mikushpa rishpankunaka pakta ñampi chawpipi listimananahuma nishpa.

³³Ñukanchika Jesusta nirkanchi:

¿Imashnataya kay tukuy achka runakunaraykuka tarinchima mikunata? Kaypika nima shuk runa kawsanchu.

³⁴Jesuka ñukanchita tapurka:

¿Masna pantata charinkichi?

Ñukanchika aynirkanchi:

Kanchis panllami, chaymanta masna challwastukuna.

³⁵Chaypina Jesuska chay runakunata rimarka allpapi tiyarinankunapa.

³⁶Chaymanta chay pankunata, challwastukunatapas apishpan Yayan Diosta agradesirka. Chaymanta paki paki rurashpan ñukanchita kurka chay tiyahuk runakunata kunanchipa.

³⁷Chasna kushpanchi chay runakuna tukuy mikurkakuna saksanankunakama. Mikushkankunawasha puchurishkatana tantachishpanchi kanchis tasata untachirkanchi. ³⁸Chay mikuk karikunami chusku waranka karkakuna. Achka warmikuna, wawakunapas mikurkakuna, paykunataka mana yuparkanchichu.

³⁹Chaywashami Jesuska chay runakunata rishara nishpan ñukanchiwa pakta shuk botipi uraykushpan chimparkanchi Magdala shutiyo llaktama.

**Fariseokuna, saduseokuna Jesusta
tapurkakuna Yaya Diospa
yachayninwa rurashkanta
rikuchinanpa**

(Mk. 8.11-13; Lk. 12.54-56)

16 ¹Chaymanta *fariseokuna *saduseokunawa parihu Jesusta kayllayashpankuna yapa runakunata

riksichinayashpankuna mana Yaya Diospa kachashkan kananta tapurkankuna:

¹Ñukanchirayku ruray Yaya Diospa yachayninwa shuk nima ima uras rikushkanchita.

²Chasna tapushpankuna Jesuska paykunata aynirka:

Kankunaka inti pukanlla yaykuhushkata rikushpaykichi rimankichi kayaka ali punchami tukunka nishpa.

³Chaymanta shuk puncha tutamanta puyu pakarihushpan rimankichi ñami punchaka waklishka nishpa. Alita tukuy chaykunata yachashpaykichipas rurashkaynikunata rikushpaykichika ¿manachu asirtankichi imaraykumi chaykunata rurashkani? ⁴Kankunaka Yaya Diosta mana kasushpaykichimi mana ali yuyayyu runakuna kankichi. Tapuwashpaykichipas Yaya Diospa yachayninwa rurashkaynita rikuchinaynipa, manami rurashanchu yanka rikunaykichipaka. Kayllatami rikunkichi, imashnami Yaya Dioska ñawpa paypa yachayninwa yachachik Jonasta kimsa punchamanta wañuyamanta kishpichirka, chasnallatatami kuti ruranka ñukawa.

Chasna rimashkanwasha paykunata sakishpan shuk partima rirka.

Jesuska yachachirka fariseokunapa yachachinankunata mana

kasunankunapa

(Mk. 8.14-21)

⁵Chaymanta ñukanchi Jesuspa runankunaka kucha chimpama paktashpanchi yuyariranchi panta apanata kunkashkanchita. ⁶Chaypina Jesuska ñukanchita rimarka:

Alita yuyariychi. Kuyrariychi *fariseokunapa *saduseokunapa *levaduramanta.

⁷Chasna Jesús levaduramanta rimashpan maykanwami chapushpa panta

punkichinchi ñukanchipura tapunakurkanchi:

Panta mana apamushkanchiraykumi chasna ñukanchita rimahun.

⁸Chaypi Jesuska rimahushkanchita uyashpan rimarka:

¿Imaraykuta chasna kankunapura tapunakunkichi? Mana chay panta kunkashkaykichimantachu kankunata rimahuni. Kankunaka manachu ñukapi sinchikurinkichi. ⁹¿Manarachu asirtankichi pichka panwa pichka waranka runakunata karashkaynita? ¿Manachu yuyarinkichi masna tasatami untachirkankichi chay mikuna puchurishkanta? ¹⁰Chaymanta ¿manachu yuyarinkichi kanchis panwa chusku waranka runakunata karashkaynita? Chaymanta ¿manachu yuyarinkichi masna tasatami tantachirkankichi chay mikuna puchurishkanta? Tukuy uras chasnallatatata atipani ruranata. ¹¹¿Imaraykuta kankunaka mana alita asirtankichichu? Manami panmantachu rimahuni. Kutikashka rimani, kuyrariychi fariseokunapa saduseokunapa levaduramanta nishpa.

¹²Chaypirami ñukanchika asirtarkanchi chay Jesuspa rimahushkanta. Manami kikin panta punkichik levaduramantachu rimahurka, ashwan fariseokunapa saduseokunapa waklichik yachachinankunamantami ñukanchita rimarka.

Pedro rimarka Jesús Yaya Diospa

Kachashkan Kishpichik kananta

(Mk. 8.27-30; Lk. 9.18-21)

¹³Chaymanta Sesarea Filipino shutiyu llaktapi paktashpanchi Jesuska ñukanchita tapurka:

Runakuna kwintahushpankuna ¿pimi kani ninahuntaya?

¹⁴Chaypi ñukanchika aynirkanchi:

Shukkunaka ninahunmi Bawtisak Juanchari wañushkanmanta

kawsarishka kanaykita. Shukkunaka ninahunmi Yaya Diospa yachayninwa ñawpa yachachik Eliaschari kanaykita, maykanmi kuti shamunan karka. Shukkunaka ninahunmi Yaya Diospa yachayninwa ñawpa yachachik Jeremiaschari wañushkanmanta kawsarishka kanaykita. Mana kashpaka Yaya Diospa yachayninwa shuk ñawpa yachachikchari kawsarishka kanaykita nishpa.

¹⁵Chaymanta ñukanchitana tapurka:

Kankunaka, ¿pimi kani ninkichitaya?

¹⁶Chaypi Simón Pedro shutiyuka aynirka:

Kanmi kanki kawsa Yaya Diospa Wawan, paypa Kachashkan Kishpichik.

¹⁷Chasna Simón Pedro rimashpan Jesuska payta rimarka:

Kushilla kanki Simón, Jonaspa wawan. Chaytaka manami runachu kanta riksichishka, ashwan Yayayni Dios silupi kawsakmi riksichishka.

¹⁸Ñukami kanta rimani, kanmi kanki Pedro.

Pedro nishkanka rumimi. Chasna kashpan Jesuska rimashpa katirka:

Tukuy shunkuykimanta pacha ñukata kiriwashkaykirayku sinchi rumishinami kanki. Kan yachachishpayki achka runakunata yanapasha paykunapas ñukapi sinchikurishka kiriwanankunapa. Chasna shuk wasihuk runashina kankunawa wasinita rurahushpayni kantami churasha chay wasita sinchikuchik rumishina kanaykipa. Tukuy kiriwakkuna shuk sumakta rurarishka wasishina kashpaykichi nima wañuna atipankachu tukuchinata. ¹⁹Kanta churasha kay allpapi kamachihushkaynirayku punkupi kuyrahuk runashina kanaykipa. Shuk runata rimashpayki uchaykika llakichirishkami kan nishpa, Yaya Diospas ari, chasna kachun ninkami. Shuk runata rimashpayki

uchaykika mana llakichirishkachu kan nishpa, Yaya Diospas ari, chasna kachun ninkami.

²⁰Chasna Pedrota rimashkanwasha Jesuska ñukanchita nirka:

Ama nima pita rimankichirachu ñuka Yaya Diospa Kachashkan Kishpichik kanaynita.

**Jesuska wañunanmanta
kawsarimunamantapas rimarka**
(Mk. 8.31-9.1; Lk. 9.22-27)

²¹Chaymanta pacha Jesuska ñukanchita alita asirtachishpa rimarka:

Ñuka Jerusalemna rinayni tiyan. Chaypimi ñukanchita kamachik israel masinchi rukukuna, *saserdotekunapa apunkuna, Moisespa killkashkanta yachachikkunapas yapa chikniwashpankuna parisichiwankakuna. Paykunaka chikniwashpami wañuchiwanakuna. Chasna wañuchiwashpankunapas kimsa punchamantami kawsarisha.

²²Chayta uyashpankuna Pedroka Jesusa chaynikstuma pushashpan rimarka:

Yaya Jesús, chaytaka ama rimaychu. Yaya Dioska manami munamachu chasna pasanaykipa nishpa.

²³Chayta uyashpan Jesuska tikrarishpan Pedrota rimarka:

Anchuriy ñukamanta, supaykunapa apunshina rimahunki. Llullachinayawahunkimi Yaya Diosta mana kasunaynipa. Manami Yaya Diospa munashkantachu rimawahunki, ashwan runapa yuyarinanllatami rimawahunki nishpa.

²⁴Chaymanta Jesuska tukuy ñukanchikunata rimarka:

Kankuna ñukata katinayawashpaykichika ama kankuna kikin munashkaykichita ruraychinachu. Kankunata chiknik runakuna piñarishpa wañuchinayahushpankunapas ñukallata katiwaychi.

²⁵Maykanmi wañuyta manchashpan

sakiwan, chayka wiñaypami wañunka. Maykanmi ñukata katiwahushpan chikninata wañuyta parisin, chayka wiñaypami Yaya Dioswa kawsak rinka. ²⁶Imata valin shuk runa tukuy kay mundupi tiyashkata apinanpa. Tukuy chaykunata apishpanpas wiñaypami wañunka. Masna kullkitapas kunayashpaykichika manami atipankichichu rantinata chay wiñaypa Yaya Dioswa kawsanataka. ²⁷Ñuka Yaya Diospa Wawan silumanta *angelkunawa shamuhushpayni suma chuyahlla rikurishpami shamusha Yayaynipa yachayninwa. Chay urasmi mana alita rurak runakunataka kastigasha. Chaymanta kasuwak runakunataka rimasha ñukawami silupi kawsankichi. ²⁸Alita uyawaychi. Shuk kankunamanta kaypi kahukunaka manara wañuhushpaykichira ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runata rikuwankichimi wañushkaynimanta kawsarimushpayni kay allpapi kamachik tukunaynita.

**Jesuska suma chuyahlla
rikunayu tukurka**
(Mk. 9.2-13; Lk. 9.28-36)

17 ¹Chaymanta Jesuska sokta punchamanta Pedrowa, *Santia-gowa, paypa wawkin Juanwapas sikarka shuk atun urku awama. ²Chay urkupi kahushpankuna chay kimsa runankunaka Jesusta chuyahlla chikanyashkanta rikurkakuna. Uyanka intishina punchayachirka. Churarishkanpas yura chuyahlla sintihushkashina rikurirka. ³Chay kimsa runankunaka rikurkakuna ñawpa yachachikkuna Moiesta, Eliastapas Jesuswa kwintahukunata. ⁴Chayta rikushpan Pedroka mancharishpa rimarka:

Yaya Jesús, alitami kaypi kahunchi. Munashpaykika rurashu kimsa tampukunata, shukta kanrayku,

shuktaka Moisesrayku, shuktaka Eliasrayku nishpa.

⁵Chasna Pedroka rimahushkanpi shuk chuyahlla rikurik puyuka paykunata arkamurka. Chay puyu ukumanta uyarkakuna Yaya Diospa rimahushkanta:

Kay Jesuska munashkayni Waway-nimi. Paymi ñukata sumakta kushichiwán. Kasuychi payta.

⁶Chayta uyashpankuna chay kimsa Jesuspa runankunaka mancharishpankuna allpapi kunkurishpa kumurirkakuna. ⁷Chaypina Jesuska kayllayashpan paykunata llankashpan rimarka:

Atariychi, ama manchariychichu nishpa.

⁸Paykunaka atarishpankuna Jesusta sapallantana rikurkakuna. ⁹Chay urkumanta uraykuhushpankunana Jesuska paykunata rimarka:

Kay urkupi rikushkaykichitaka ama nima pita kwintankichirachu, ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runa wañushkaynimanta kawsarimunaynikama.

¹⁰Chaypina chay kimsa runankunaka Jesusta tapurkakuna:

¿Imaraykutaya Moisespa killkashkanta yachachikkunaka rimanahun, manara Yaya Diospa Kachanan Kishpichikka shamuhushpanrami Yaya Diospa yachayninwa ñawpa yachachik Eliasra kuti shamunka nishpa?

¹¹Jesuka paykunata aynirka:

Shutipami riman, puntiru Elias kuti yachachik shamunka runakuna kawsayninkunata alicherinankunapa Yaya Dioswa nishpa. ¹²Ñuka kankunata rimani, Eliaska ñami shamushka. Runakuna manami riksirkakunachu payta. Chasna mana riksishpankunami parisichishpa payta wañuchirkakuna. Chasnallatatami ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runa kashpayni ñukatapas parisichishpa wañuchiwankakuna.

¹³Chasna Jesús rimahushpanrami chay runankunaka asirtarkakuna Eliasmanta rimahushkanwa Bawtisak Juanmanta paykunata rimahushkanta.

Jesuska shuk supay yaykushka wawata ampirka

(Mk. 9.14-29; Lk. 9.37-43)

¹⁴Chaymanta Jesuska chay kimsa runankunawa urkumanta uraykumushpan achka runakuna kahushkanpi paktamurkakuna. Chaypi shuk runaka Jesusta kayllayashpan puntanpi kunkurishpan rimarka:

¹⁵Yachachik, wawaynita llakichishpayki ampipay. Yapa achkatami parisipahun. Maypipas kahushpan sinchiyarishpa allpama urman. Achka kuti ninapi yakupipas urmaman. ¹⁶Kay wawaynita apamurkani runaykikunama. Paykunaka mana atipashkakunachu ampinata.

¹⁷Chaypi Jesuska tukuy runakunata rimarka:

Mana ali yuyayyu runakuna, kankunaka manami sinchikunkichichu ñukapi. Ima uraskamataya kankunawa kiparishpa yachachishkaykichi. Apamuychi kayma chay unkushkata.

¹⁸Chay wawata pushamushpankuna Jesuska chay unkuchik supayta sinchi shimiwa kamachirka ¡llukshiy kay wawamanta! nishpa. Chay ratulla chay wawaka ampirishka kiparirka.

¹⁹Chaymanta tukuy ñukanchi Jesuspa runankuna shuk parti paywa tantarishpanchi tapurkanchi:

¿Imaraykutaya mana ñukanchika atipashkanchichu chay supayta llukshichinata chay wawamanta? nishpa.

²⁰Chaypina Jesuska ñukanchita aynirka:

Kankunaka manami tukuy shunkuykichimanta pacha kiriwankichichu.

Chayraykumi mana atipashkankichichu chay supayta llukshichinata chay wawamanta. Alita uyawaychi. Uchillas-tullatapas Yaya Diosta kirinkichimaka, rimankichima kay urkuta anchuriy chaymanta nishpa, chay urkuka rimashkaykichita kasushpanmi anchurima. Yaya Diosta tukuy shunkuykichimanta pacha kirinkichimaka, payka yanapamami tukuy imata atipanaykichipa rurana. ²¹Chasna supaytaka atipankichi runamanta llukshichinata mana mikushpa mañashpalla Yaya Diosta nishpa.

Jesuska kutikashka rimarka wañunanmanta

(Mk. 9.30-32; Lk. 9.43-45)

²²⁻²³Chaymanta Jesuska ñukanchiwa pakta Galilea allpapi purihushpan ñukanchita rimarka:

Ñuka silumanta shamushka runa kashpaynipas chikniwak runakunami apichiwashpankuna parisichishpa wañuchiwanakakuna. Chasna wañuchiwashpankunapas kimsa punchamantami Yaya Dios kawsachiwanka.

Chayta uyashpanchi yapa llakirirkanchi.

Jesuska rimarka Yaya Diospa wasinrayku kullkita paganankunapa

²⁴Chaymanta Jesús ñukanchiwa pakta rishpan Kapernaum llaktapi paktarkan-
chi. Chaypi shuk runakuna *Yaya Diospa wasinrayku kullkita kobrakkuna kashpankuna Pedrota kayllayashpa tapurkakuna:

¿Kankunata yachachik Jesuska manachu pagan Yaya Diospa wasinrayku?

²⁵Chasna tapushpankuna Pedroka aynirka:

Ari, paypas paganmi nishpa.

Chaymanta Pedro chay wasipi
yaykushpan manara nima imata rimash-
panra Jesuska payta tapurka:

¿Imata yuyarinki Simón? Rimaway
¿pitata kullkita pagachinahun atun
apukunaka, kikin llaktankunamanta
runa masinkunatachu, shuk allpamanta
runakunatachu? nishpa.

²⁶Chaypi Pedroka ayrinrka:

Shuk allpamanta runakunatami
pagachinahun nishpa.

Chaypi Jesuska rimarka:

Chayrayku chay apukunapa kikin
llaktankunamanta runa masinkunaka mana
nima shuk imata paganankuna tiyanchu.
²⁷Ñuka Yaya Diospa Wawan kashpayni
Yayayni Diospa wasinrayku mana
paganayni tiyanchu. Mana paganayni
kashpanpas nima pita piñachinanchipa,
akuychi pagashunchi. Antsilukriy kuchama.
Chay puntiru challwata apishpay kimi
shiminpi kullkita tarinki. Chayta pagakriy
ñukarayku kanraykupas.

**Jesuka yachachin maykanmi
tukuymanta ashwan yachayyu kan**
(Mk. 9.33-37; Lk. 9.46-48)

18 ¹Chay uras Jesús Pedrowa
kwintahushpan ñukananchi payta
kayllayashpanchi tapurkanchi:

Yachachik, Yaya Dios tukuy runaku-
nata kamachishpan ¿pitaya ñukananchi-
manta ashwan yachayyu kanka?

²Chasna tapushpanchi Jesuka shuk
wawata kayashpan chawpinchipi
shayachirka. Payta rikuchishpan
ñukananchita yachachirka:

³Alita uyawaychi. Kankuna shuk
wawashina mana yachayyuchu kani nishpa
yuyarishpa kawsaychi. Mana sakishpayki-
chika yuyarinata runa masinkunamanta
ashwan yachayyu kani nishpa, manami
Yaya Diospa kamachishkan tukushpa
paypa ali kamachihushkanpi kawsankichi-
chu. ⁴Kay wawashina mana yachayyuchu

kani nishpa yuyarishpaykichika Yaya
Diospa kamachihushkanpi tukuymanta
ashwan yachayyu kankichi. ⁵Chaymanta
maykanmi ñukata yuyawashpan shuk
wawata yuyashpa wasinpi yaykuchin,
chayka ñukatami yaykuchiwan nishpa.

**Jesuka yachachin shuk runa
masinta uchata rurachishpan yapa
kastigarishka kananmanta**
(Mk. 9.42-48; Lk. 17.1-2)

⁶Chaymanta Jesuska rimarka: Maykanmi
shuk wawa chayra katiwahukta uchata
rurachin, paytaka Yaya Diosmi chaymanta
ashwan sinchita kastiganka. Ashwan ali
kama, kunkanpi atun rumiwa watashpa
wichuy tukushpan chawpi yakupi chinkari-
nanpa. ⁷Ay kay allpapi Yaya Diosta mana
kasukkuna, yapa tukuyta uchata rurachina-
yashkankunarayku. Tukuy uras chasna
uchata rurachinayakkuna tiyashpanpas ay,
maykankunami uchata rurachikkuna
kanahun. ¡Imashna kastigushi paykuna-
rayku kanka!

⁸Chayrayku imapas kanta uchata
rurachinayashpanka sakiy. Makiki chakiki
kanta uchata rurachinayashpanka pitishpa
wichushkashina sakiy. Mana ishkanti
makikiwa, ishkanti chakikiwa nina mana
wañukma rinaykipa, ashwan alimi kama,
shuk makillawashina shuk chakillawashina
Yaya Diospa kawsanampi yaykunaykipa.
⁹Chaymanta ñawikiwa imatapas
rikushpayki uchata ruranayashpaykika
ñawikita surkushkashina sakiy. Mana
ishkanti ñawikiwa nina mana wañukma
rinaykipa, ashwan ali kama, shuk
ñawillawashina silupi Yaya Dioswa kawsak
rinaykipa nishpa.

**Jesuka yachachin obeha
chinkarishkata yuyachishpa**
(Lk. 15.3-7)

¹⁰Chaymanta Jesuska yachachihush-
pan nirka: Rikuychi, nima shuk

wawastuta, nima shuk chayra katiwak runata chikniychichu. Kay rimahush-kaynita alita uyaychi: Paykunapa *angelkunaka silupimi tukuy uras Yaya Diospa puntanpi kanahun. ¹¹Ñuka Yaya Diospa Wawanka shamushkanimi tukuy runakunata sinchi kastigananmanta kishpichinaynipa.

¹²¿Imashnata yuyarinkichi? Shuk runapa shuk pachak obehankuna tiyama. Chay shuk pachak obehankunamanta shuklla chinkarishpan ¿imatata rurama? ¿Manachu chay iskun chunka iskunta sakishpan chay shuklla chinkarishkata maskak rinma? ¹³Alita uyawaychi. Chay shuk chinkarishka obehanta tarishpanka chay achka mana chinkarishka obehankunamanta ashwantami kushikuma. ¹⁴Chasnallata-tami silupi kawsak Yayanchika tukuy wawankunata alita yuyan. Chayraykumi payka mana munanchu nima shuk chayra katiwak runa paymanta chinkarishpa nina mana wañukma rinanpa nishpa.

Jesuka yachachin imashnami runa masinchita llakichinanchi tiyan
(Lk. 17.3)

¹⁵Chaymanta Jesuka yachachirka imashnami shuk kirik masinchita llakichinanchi tiyan nishpa. Kasnami nirka:

Shuk kirik masikichi kanta mana alita rurashpanka sapallayki rishpayki payta kunay. Kanta ari nishpanka alita alichashpa llakichinakuychi, chasnami kutikashka alitana paywa kawsankichi. ¹⁶Mana rimashkaykita uyashpanka ish kay kimsa kirik wawkikunawa pakta alichak riychi. Chasna ish kay kimsa kirikkunapa rikushkanpi chay mana alita rurak runata kunashpaykichi tukuy yachankakuna shutipa rimashkaykichi. ¹⁷Chay runaka kunashkaykichita

mana uyashpanka Yaya Diosta kasuk masikichikunata tantachishpa rimaychi paykunapas yachanankunapa. Paykunatapas mana uyanayashpanka Yaya Diosta mana kirik runatashinana rikuychi. ¹⁸Alita uyawaychi. Kankuna shuk runata rimashpaykichi uchaykika mana llakichirishkachu kan nishpa, Yaya Diospas ari, chasna kachun ninkami. Shuk runata rimashpaykichi uchaykika llakichirishka kan nishpa, Yaya Diospas ari, chasna kachun ninkami.

¹⁹Alita uyawaychi. Kankuna ish kaymanta shuk yuyayllawa mañawashpaykichi Yaya Dios shuk imapi yanapananpa, payka kankunata yanapankami. ²⁰Ñukata kiriwashpaykichi ish kaymanta kimsamanta tantarishpaykichi chaypi kankunawa pakta kahuni.

Jesuka yachachin mana llakichinayak runamanta yuyachishpa

²¹Chaypi Pedroka kayllayashpan Jesusta tapurka:

Yachachik, shuk runa masini achka kuti mana alita rurawashpanka ¿masna kutitaya payta llakichinayni tiyan? ¿Kanchis kutichu llakichisha? nishpa.

²²Chaypina Jesuka aynirka:

Mana rimashkaykichu kanchis kutilla llakichinaykipa. Rimashkayki kanchis chunka kuti kanchiskama llakichinayki tiyan. Mana yupashpa achka kuti llakichiylla.

²³Chaymanta ashwanta asirtachishpa rimarka:

Yuyariychi imashnami Yaya Diospa ali kamachinanka kay allpapi. Rikuychi shuk yachayyu patrón runankunata kushkanwa rurashkankunamanta tapunayashkata. ²⁴Ña tapunata kallariishpan shuk payta liwik runata pushamurkakuna. Payka chay patronta

yapa achka, mana nima ima uras pagaypata waranka kullkita liwirka. ²⁵Chay liwik runa nima kullkiyuchu karka liwishkanta pagananpa. Chayrayku chay patronka runankunata rimarka: Mana paganata atipashpan kay runataka warminti, tukuy wawankunataapas, tukuy paypa tiyapushkantapas rantichik riychi. Chay rantichishkaykichi kullkita ñukata kuwaychi paypa liwinmanta nishpa. ²⁶Chasna rimashpan chay liwik runaka chay patronpa puntanpi kunkurirka. Yapa llakirishpan rimarka: Patroyni, ama piñariwaychu. Chapaway. Mana unayashpachu tukuy liwishkaynita pagashkayki. ²⁷Chasna yapa atunta tapushkanrayku chay patronka chay runanta llakichishpan rimarka: Kutiy ña wasikima. Tukuy liwuwashkaykimanta kanta llakichini. Kunanka manana liwiwankinachu nishpa.

²⁸Chay llakichirishka runa llukshishpan shuk runa masinwa tinkunakurka. Chay tinkunakushkan runaka payta shuk uchillastu kullkita liwirka. Chaypina chay llakichirishka runana yapa piñarishpan chay uchillastu payta liwik runataka kunkanmanta apishpan sipinayarka. Payta rimarka: Kunalla pagaway tukuy liwiwuwashkaykita nishpa. ²⁹Chasna rimashpan chay liwik runaka paypa puntanpi kunkurishpan rimarka: Ama piñariwaychu. Chapaway. Tukuy liwishkaynitami pagashkayki nishpa. ³⁰Yapa sinchita tapuhushpanpas chay sipinayak runaka mana munarkachu uyanata. Chay liwihuk runa masintaka karselma churachirka tukuy liwishkanta paganan punchakama.

³¹Chay runata karselpi churachishkanta runa masinkuna rikushpankuna yapa llakirishpankuna chay patrontana rimak rirkakuna. ³²Chaypina payka chay llakichishkan runanta kayachish-

pan rimarka: Kanka yapa millaypa runami kanki. Sinchita tapuwashkayki-raykumi chay achka mana pagaypa waranka kullkita liwuwashkaykimanta llakichirkani. ³³Kanta llakichishkaynishina kanpas llakichinkima karka runa masikita nishpa. ³⁴Chaypina chay patronka yapa piñarishpan kamachirka chay runatapas karselpi churanankunapa tukuy liwihushkanta paganan punchakama.

³⁵Chaymanta ñukanchita rimashpa katirka: Chay patrón millaypa rurak runanta kastigashkanshinami Yaya Dios kankunatapas kastiganka, mana runa masikichikunata tukuy shunkuykichimanta pacha llakichishpaykichika.

**Jesuska yachachin kari warminwa,
warmipas kusanwa mana
sakinakunankunapa
(Mk. 10.1-12; Lk. 16.18)**

19 ¹Tukuy chaykunata yachachishkanwasha Jesuska Galilea allpamanta llukshishpan Judea allpamamirka, chay Jordán yaku chimpama. ²Chaypi achka runakuna payta katirkakuna. Jesuska chay uras achka unkushkakunata ampirka.

³Chaymanta *fariseokuna Jestusta kayllayashpankuna pantachichinayashpa tapurkakuna:

¿Alichu kama kusan warminta sakinanpa shuk imastumantalla, maykantami mana alita ruramachu?

⁴Chasna tapushpankuna Jesuska aynirka:

¿Manachu Yaya Diospa killkachishkanpi leyishkankichi runata rurashpan Yaya Dios karita warmita rurashkanta?

⁵Yaya Dios chasna karita warmita rurashpan rimarka: Tukuy karikuna yayanta mamanta sakinankuna tiyan warminwana tantaylla kawsanankunapa. Paykunaka tantarishpankuna shuk

runashinallami kanahun nishpa.
⁶Chasna Yaya Dios paykunata tantachishpan shuk runashinalla kanahun, manana ishkey runashinachu kanahun. Chayrayku mana alichu nima shuk runa warminta sakinanpa.

⁷Chasna Jesús yachachihushpanmi chay fariseokunaka tapurkakuna:

Chasna kashpanka ¿imaraykutaya Moiseska kamachirka shuk kari warminta sakinayashpan apunkunapa puntanpi warminta shuk sakina killkata kushpan atipama sakinata nishpa?

⁸Chaypina Jesuska rimarka:

Kankuna mana Yaya Diosta kasunayashpaykichi Moiseska rimarka shuk sakina killkata kushpa atipankichi sakinata warmikichita nishpa. Ñawpamanta pachami Yaya Dioska mana munarkachu sakinakunaykichita. ⁹Ñuka kankunata rimani warmikichita ama sakiyichichu. Atipankichi warmikichita sakinata, shuk kariwa musayashkanraykulla. Mana chasna rurashpan warmikita sakishpaykichika uchatami rurankichi. Chaymanta shuk warmita apishpaykichika uchatami rurankichi. Chay sakishka warmita pushak karipas uchatami rurán.

¹⁰Chaypina ñukanchika payta rimarkanchi:

Yaya Dios mana munashpanka warminchita sakinanchipa, ashwan alichari kama shuk runa mana warmiyananpa nishpa.

¹¹Chasna rimashpanchi Jesuska ñukanchita aynirka:

Mana tukuy runachu asirtankakuna kay rimahushkaynita. Ashwan maykankunallatami Yaya Dioska asirtachin, chaykunami yachankakuna imamantami rimahuni. ¹²Tiyan achka runakuna chasna mana warmiyu kawsanankunapa. Shuk karikunaka wawayarinahunmi mana shuk warmiwa tupanata

atipakkuna. Chayrayku mana warmiyanahunchu. Shuk karikunaka chasna tukunahun, paykunata kapashkankunarayku. Chasna tukushpankuna mana warmiyanahunchu. Shukkunaka mana warmiyanahunchu Yaya Diospa kamachishkankunalla kanankunapa. Maykankunami kay rimashkaynita asirtanahun, asirtashkankunashina kawsanahuchun nishpa.

**Jesuka wawakunata llankashpan
 Yayan Diosta mañarka**

(Mk. 10.13-16; Lk. 18.15-17)

¹³Chaymanta shuk runakuna wawakunata Jesusma pushamurkakuna, Jesús llankashpan paykunarayku Yaya Diosta mañananpa. Chayta rikushpanchi ñukanchika piñarishpa paykunata arkahurkanchi Jesusta mana kayllayanankunapa kasna nishpa:

Ama chay wawastukunataka Jesusma pushamuychichu.

¹⁴Chasna piñarishpanchi Jesuska ñukanchita rimarka:

Ama arkaychichu chay wawakunata ñukama pushamunankunapa. Maykankunami kay wawakunashina ñukata kiriwanahun, chaykunallami Yaya Diospa kamachishkan tukushpa paypa ali kamachihushkanpi kawsankakuna.

¹⁵Chasna rimashpan Jesuska tukuy chay wawakunata kuyashpan Yayan Diosta mañarka paykunarayku. Chaymanta llukshishpan rirka.

**Shuk kullkiyu runa Jesuswa
 kwintarka wiñaypa kawsanamanta**

(Mk. 10.17-31; Lk. 18.18-30)

¹⁶Chaymanta shuk runa Jesusta kayllayashpan tapurka:

Yachachik, ¿ima ali rurantata ruranyni tiyan Yaya Dioswa wiñaypa kawsanaynipa?

¹⁷Chasna tapushpan Jesuska rimarka:

¿Imaraykuta tapuwahunki maykanmi ali kan ruranapa? Yaya Diosllami ali kan. Paywa kawsak rinayashpaykika Yaya Diospa kamachishkankunata alita kasushpa kawsay.

¹⁸Chay runaka tapurka:

¿Maykan kamachishkakunata paktachinayni tiyan? nishpa.

Chasna tapushpan Jesuska rimarka:

Ama runa masikita wañuchiychu.

Ama shuk warmiwa musayaychu. Ama shuwaychu. Ama nima maykan runamanta nima imata llullashpa rimaychu. ¹⁹Yayaykita mamaykita yuyashpa kushichishpa kawsay. Chaymanta kan kikinta yuyahukshina tukuy runa masikikunata yuyay. Tukuy chayta kasushpa kawsanayki tiyan nishpa.

²⁰Chay runaka rimarka:

Tukuy chay Yaya Diospa kamachishkantata kasushpami kawsashkani.

¿Imatata ashwan pishiwan ruranaynipa?

²¹Chaypina Jesuska aynirka:

Yaya Diospa munashkanta alita ruranayashpaykika rantichikriy tukuy imaykikunata. Chay kullkitaka nima imayu runakunata kuy. Chasna rurashpaykimi silupi achka imayushina tukunki. Chasna rurashkaykiwasha shuti katiway.

²²Chayta uyashpan chay runaka yapa llakirishpa wasinma kutirka. Yapa achka imayu kashpan mana munarkachu tukuy imankunata rantichishpa kunata. Chayrayku yapa llakirirka.

²³Chay runa llakirishka rishpanna Jesuska ñukanchita rimarka:

Alita uyawaychi. Kullkinllapi yuyarihuk runakunaka manami Yaya Diospa kamachishkan tukushpa paypa ali kamachihushkanpi kawsankakunachu.

²⁴Kutikashka rimani kankunata, shuk atun wiwa kamilluka manami atipamachu pasanata shuk aguha uchkunstata.

Chasnallatatami shuk kullkiyu runaka kullkinllata munashpanka mana atipanchu Yaya Diospa kamachishkan tukushpa paypa ali kamachihushkanpi kawsanata nishpa.

²⁵Chayta uyashpanchi mancharishpa tapunakurkanchi:

Chasna kashpanka ¿pishi atipanka Yaya Diospa kamachinanpi yaykunata? nishpa.

²⁶Chaypina Jesuska ñukanchikunata rikushpan rimarka:

Manami nima shuk runa atipamachu pay kikinlla Yaya Diospa kamachinanpi yaykunata. Yaya Diosllami atipan runakunata kishpichishpa yaykuchinata.

²⁷Chaypina Pedroka rimarka:

Ñukanchika sakishkanchimi tukuy ñukanchipa tiyashkakunata kanta katinanchiranti. ¿Imatata Yaya Dios ñukanchita kunka? nishpa.

²⁸Jesuska ñukanchita aynirka:

Alita uyawaychi. Yaya Dios kay allpapi tukuyta mushuta rurashpanmi ñuka paypa Kachashkan Runami kutikashka shamusha suma yachayniwa tukuy runakunata kamachinaynipa. Chasna suma kamachik tukushpaynimi ñukata katiwahushkaykichirayku kankunatapas churasha ñukawa pakta kamachikkuna kanaykichipa. Chaypina chay chunka ishka yaya rukunchikuna wañuta tukuy paykunamanta mirashka israel masinchikunawa pakta kawsashkankunamanta tapushpaykichi rimankichi pimi kishpinka pimi kastigarinka nishpa.

²⁹Chaymanta Jesuska rimarka:

Shuk runa ñukata katiwahushkanrayku wasinta, wawkinunata, paninkunata, yayanta, mamanta, wawankunata, chakrankunata sakishpanka paytaka Yaya Dioska tukuy ima sakishkanmanta ashwantami kunka. Chay yuyawak runaka wañushkanwasha wiñaypatami

Yaya Dioswa silupi kawsanka. ³⁰Achka runakuna maykankunami kay allpapi kawsahushkanchipi runa masinkunapa rikushkanpi tukuymanta ashwan valichirishka kanahun, paykunami Yaya Diospa rikushkanpi tukuymanta ashwan mana valikchu kankakuna. Achka runakuna maykankunami kay allpapi kawsahushkanchipi runa masinkunapa rikushkanpi tukuymanta ashwan mana valikchu kanahun, paykunami Yaya Diospa rikushkanpi tukuymanta ashwan valichirishka kankakuna.

**Jesuka ali tarawachik
patronmanta yuyachishpa
yachachin**

20 ¹Chaymanta Jesuka rimashkanta ashwan alita asirtachinanpa chay runakunata yachachirka: Akuychi yuyarishunchi imashnami Yaya Diospa ali kamachinanka kay allpapi. Rikuychi, shuk patronpa tiyapurka shuk atun uva chakran. Shuk puncha tutamanta payka llukshirka runakunata maskananpa, uva chakranpi tarawachinanpa. ²Runakunata tarishpan rimarka: Tukuy puncha chishiyakta chakraynipi tarawashpaykichika kankunata pagasha shuk puncha valishkata nishpa. Paykunaka ari nishpankuna tarawak rirkakuna. ³Tutamantara kahushpan intika, chay patronka kutikashka maskak rirka ashwan runakunata. Plasapi achka mana tarawanayu runakunata rikurka. ⁴Paykunata rimarka: Kankunapas uva chakraynipi tarawak riychi. Tarawashkaykichimanta kankunata pagasha nishpa. Chasna rimashpan paykunapas tarawak rirkakuna. ⁵Chay chakrayu runaka chawpi puncha, chaymanta chishipi kutikashka maskak rirka runakunata tarawachinanpa. Kuti runakunata tarishpan kacharka chakranpi tarawa-

nankunapa. ⁶Ña chishiyahushpan kutikashka plasama rirka maskananpa runakunata tarawachinanpa. Plasapi kutikashka mana tarawanayu runakunata rikurka. Paykunata tapurka: ¿Imaraykuta tukuy puncha kaypi kankichi nima imata rurashpa? nishpa. ⁷Chasna tapushpan paykunaka aynirkakuna: Nima pi ñukanchita tarawananchipa maskashkachu nishpa. Chaypina chay patronka rimarka: Kankunapas uva chakraynipi tarawak riychi nishpa.

⁸Chaymanta tutayahushpanna chay patronka paypa runanta rimarka: Tukuy tarawashka runakunata kayashpayki pagay. Ashwan washa shamushkakunamanta kallarithpa tukuyta pagay nishpa. ⁹Chaypina shuk uralla tarawak runakunata pagarka tukuy puncha tarawashkashina. ¹⁰Chayta rikushpankuna tutamanta pacha tarawashkakunaka yuyarirkakuna, ñukanchita ashwanta paganka tukuy puncha tarawashkanchirayku nishpa. Chasna yuyarishpankunapas shuk puncha tarawashkankunamantalla pagay tukurkakuna. ¹¹Chayrayku piñarishpankuna patronmanta yuyarirkakuna mana ali pagak patrón kananta. ¹²Chaypi payta rimarkakuna: ¿Imaraykuta ñukanchita kay washa tarawak shamushka runakunawa parihullata paganki? Paykuna shuk urallata tarawashkakuna. Ñukanchika tukuy puncha inti rupata awantashpa tarawashkanchirayku ashwanta paganayki tiyan. ¹³Chasna piñarishpa rimashpankuna chay patronka shukta rimarka: Amigu, ñukaka manami kanta llullachihunichu. ¿Manachu kwintashkanchi tukuy puncha tarawashkaykirayku shuk puncha valishkata paganaynipa? ¿Imashnataya kunan ashwanta munanki paganaynipa? ¹⁴Chay kushkayni kullkita apashpa riy. Ñuka paganayani washa shamushkakunatapas

kankunawa parihullata. ¹⁵Ñukapa kullkini kashpan munashkaynita rurani. Kanka matsankarashpaykika shukkunaka kanshinallatata kullkita apashkan-kunarayku, mana alitachu yuyarinki. ¿Piñarihunkichu ñuka ali shunku kashpayni mana mitsashpachu shukkunatapas kantashina kushkaynirayku?

¹⁶Chasnallatatami maykankunami kay allpapi kawsahushkanchipi runa masinkunapa rikushkanpi tukuymanta ashwan mana valikchu kanahun, paykunami Yaya Diospa rikushkanpi tukuymanta ashwan valichirishka kankakuna. Maykankunami kay allpapi kawsahushkanchipi runa masinkunapa rikushkanpi tukuymanta ashwan valichirishka kanahun, paykunami Yaya Diospa rikushkanpi tukuymanta ashwan mana valikchu kankakuna nishpa.

**Jesuka kimsaynin kuti
wañunanmanta
kawsarinanmantapas rimarka**
(Mk. 10.32-34; Lk. 18.31-34)

¹⁷Chaypina Jesuska achka runakunawa pakta Jerusalén llaktama rihushpan ñukanchi chunka ishkay runankunata chaynikstuma pushashpan rimarka:

¹⁸Ñami yachankichi Jerusalén llaktama rihushkanchita. Chaypi chiknik runakunaka ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runata apiwankakuna, *saserdotekunapa apunkunata, Moisespa killkashkanta yachachikkunatapas kuwankakuna. Chaypina paykunaka tantarishpankuna shuk yuyayllawa wañuchiwanayankakuna. ¹⁹Chasna wañuchiwanayashpankuna *romano runakunata kuwankakuna. Paykuna yapa asichiwankakuna, waktawankakuna, chaywasha kruspi klabawashpankuna wañuchiwanakakuna. Chasna wañuchiwashpankunas kimsa punchamantami kawsarimusha.

**Santiagopa, Juanpa maman Jesusta
tapurka shuk imata
wawankunarayku rurananpa**
(Mk. 10.35-45)

²⁰Chaymanta Sebedeopa warmin ishkay Jesusta katik wawankunawa Jesusta kayllayarkakuna. Sebedeopa wawankuna *Santiago, Juan karkakuna. Chay warmika Jesusta tapunayashpan puntanpi kunkurirka. Chaypina Jesuska payta tapurka:

²¹¿Imatata munanki ruranaynipa? nishpa.

Payka aynirka:

Kan tukuy runakunata kamachihushpayki kay ishkay wawaynikunata karan shukta kuchuykipi tiyachipay tukuymanta ashwan alita kanwa pakta kamachinankunapa nishpa.

²²Jesuka aynirka:

Kankunaka mana alita yachashpaykichi chayta tapuwahunkichi. Ñukaka achkatami parisinayni tiyan wañunaynikama. ¿Atipankichimachu ñukashina awantanata chay tukuy parisinakunata wañunaykikichikama?

Chasna rimashpan paykunaka aynirkakuna:

Ari, atipashunmi awantanata.

²³Chaypina Jesuska rimarka:

Ari, kankunapas ñukashina achkata parisinaykichi tiyan. Chasna parisishpaykichipas ñukaka manami akllashanchu nima pita maykanmi kuchuynipi tiyarishpa kamachinka. Yayayni Diosllami akllanka, maykankunami kuchuynipi tiyarishpa kamachinkakuna nishpa.

²⁴Chasna chay warmi ishkay wawankunarayku tapushpan ñukanchi chunka runankunana uyashpanchi piñarirkanchi, chay ishkay wawkikuna ñukanchimanta ashwan atun tukunayashkankunarayku.

²⁵Chasna piñarihushkanchita rikushpan Jesuska ñukanchita kayashpan rimarka:

Kankunaka alita yachankichi, kay allpapi atun allpakunapi kamachik atun apukuna kamachinanpi kawsak runakunata yapa manchachishpankuna sinchita kamachishkankunata. Kamachinanpi kawsak runakunata mana yuyashpa parisichishpa kasuchinahun. ²⁶Kankuna Yaya Diospa shiminta kasukkunaka, ama chasna kanayaychichu. Shukkunamanta pasa kanayashpaykichika tukuy runa masakichikunata yanapashpa kawsaychi. ²⁷Kankuna tukuyamanta ashwan yachak kanayashpaykichika tukuy runa masakichikunata kasushpa kawsaychi. ²⁸Ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runapas manami shamushkanichu kay allpama runakuna sirviwanankunapa. Ashwan shamushkanimi tukuy runakunata yanapanaynipa. Shamushkanimi achka runakunaranti wafñushpayni kastigarina kashkankunamanta kishpichinaynipa.

**Jesuka ishkay
wiskukunata ampirka**
(Mk. 10.46-52; Lk. 18.35-43)

²⁹Jesuka ñukanchiwa pakta Jerikó llaktamanta llukshishpan achka runakuna katirkakuna. ³⁰Chaypina ishkay wisku runakuna ñampi mayanpi tiyahurkakuna. Paykunaka Jesús pasahushkanta uyashpankuna sinchita kaparishpa rimarkakuna:

¡Yaya Jesús, Davidpa Miraymanta Kishpichik, ñukanchita llakichiy!

³¹Chasna sinchita kaparishpankuna Jesuswa purik runakunaka killarishpankuna rimarkakuna:

Chunllayaychi nishpa.

Chay wiskukunaka mana kasushpachu ashwan sinchita kaparirkakuna:

¡Yaya Jesús, Davidpa Miraymanta Kishpichik, ñukanchita llakichiy!

³²Chaypina Jesuka rihushkanmanta shayarishpan chay ishkay wisku runakunata kayashpan tapurka:

¿Imatata munankichi kankunarayku rurayanynipa?

³³Chaypina paykunaka aynirkakuna: Yaya Jesús, ñawinchita ampiy rikunanchipa.

³⁴Chasna rimashpankuna Jesuska paykunata llakichishpan ishkantipa ñawinkunata llankarka. Chayllawa kunkaymanta rikurkakunana. Paykunaka ampirishpankuna Jesustana katirkakuna.

**Jesuka Jerusalén
llaktapi yaykurka**
(Mk. 11.1-11; Lk. 19.28-40;
Jn. 12.12-19)

21 ¹⁻²Jesuka ñukanchiwa pakta Jerusalén llaktama rihushpan Betfagé llakta mayanpi paktarkanchi. Chay uchilla llaktaka karka Jerusalén kuchupi, Olivos shutiyu urku pampapi. Chay mayanpi paktashpanchi Jesuska ñukanchikunamanta ishkayta kacharka kasna nishpa:

Riychi chay rikuhshkanchi llaktama. Chaypi paktashpaykichimi tarinkichi shuk burru warmi watarishkata malta wawanwa pakta. Chay mamanta paskashpaykichiy wawanwa pakta apamuychi. ³Shuk runa kankunata mitsashpan tapushpanka ¿imaraykutaya kay burruta apahunkichi? nishpa, payta rimaychi Yayanchi Jesusmi munahun awanpi tiyarishpa rinanpa. Kunanllatami kutichik shamushu nishpa rimankichi.

⁴Chayka pasashka ñawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachikpa kasna nishkanka paktarinanpa:

⁵Jerusalén llaktapi kawsak runakunata rimaychi: Rikuychi, atun apuykichimi ña shamuhun kankunata kishpichinanpa. Yapa yachak apu kashpanpas mana yachak runashina llashata apak burrupa wawan maltapa awanpi tiyarishpa shamuhun nishpa.

⁶Chaypina chay ishkay runankunaka Jesús kamachishkanshina chay burruta apak rirkakuna. ⁷Chay burruta wawanti Jesusma apamushpankuna ñukanchika burrupa awanpi churarinanchita mantarkanchi. Chay awapi Jesuska tiyarishpan rirka Jerusalenpi yaykunapa. ⁸Chasna Jesús rihushpan achka runakuna payta kushichishpa katirkakuna. Shukkunaka paypa puntanpi rishpankuna kamisanakuna awapi churarishkankunata Jesuspa puntanpi rihushkan ñampipi mantarkakuna. Shukkunaka chipati pankunata pitishpa mantarkakuna ñampita sumayachishpa Jesusta shuk atun aputashina kushichinankunapa. ⁹Chaypina Jesuspa puntanpi rihuk runakuna, washanmanta katik runakunapas yapa kushikushpa kaparirkakuna:

¡Akuychi kushichishunchi kay ñawpa atun apu Davidpa Miraymanta Kishpichikta! Yaya Diospa alita rikushkan yanapashkan runami kan. Yaya Diospa munashkanta rurananpa kachashkan kashpanmi shamuhun. ¡Akuychi kushichishunchi awa silupi kawsak Yaya Diosta! nishpa.

¹⁰Jesús Jerusalén llaktapi yaykuhushpan chaypi kawsak runakuna yapa mancharishpankuna tapurkakuna:

¿Pitaya kay runaka? nishpa.

¹¹Jesuswa purihuk runakuna rimarkakuna:

Kay runaka Yaya Diospa yachayninwa alita yachachik Jesusmi. Payka Galilea allpapi kahuk Nasaret llaktamanta runami nishpa.

Jesuska rantichik runakunata Yaya Diospa wasinmanta llukshichirka
(Mk. 11.15-19; Lk. 19.45-48;
Jn. 2.13-22)

¹²Chaypi Jesuska *Yaya Diospa wasinpi yaykurka. Chay wasipi puntiru atun pampa kincharishkapi achka

rantichihuk runakuna, rantihuk runakunapas karkakuna. Chaymanta tiyarka kullkita kamyakkuna. Tukuy chaykunata rikushpan Jesuska kullkita kamyakkunapa mesankunata, wiwa mukukukunata rantichikkunapa mesankunatapas pultyachi pultyachi rurashpan amunkunata kamachirka llukshinankunapa. ¹³Chasna rurashpan Jesuska rimarka:

Yaya Diospa killkachishkanpi riman:

Kay wasinika ñukata mañanankuna wasinimi kan nishpa.

Kankunaka kay Yaya Diospa wasinta shuwakunapa kushilla tantarinata rurashkankichi. [Chasna Jesuska rimashpan paykuna chaypi achkata kobrashpa kullkita kamyahushkankunarayku rantichihushkankunarayku shuwakunashina kanankunata yuyachirka.]

¹⁴Chaymanta Jesús chay wasillapi kahushpanra wisku runakuna, waldishka chakiyu runakuna payta kayllayarkakuna. Chaypina Jesuska paykunata llakichishpan ampírka. ¹⁵Chay *saserdotekunapa apunkuna, Moisespa killkashkan kamachishkata yachachikkunapas chay mana atipaypakunata rurashkanta rikushpankuna piñarirkakuna. Chaymanta ashwan piñarirkakuna, wawakuna Yaya Diospa wasinpi kaparihushkankunarayku akuychi kushichishunchi kay ñawpa atun apu Davidpa Miraymanta Kishpichikta nishpa. Chayta uyashpankuna saserdotekuna piñarishpa Jesusta rimarkakuna:

¹⁶¿Manachu uyanki chay wawakuna rimahushkankunata? ¿Imaraykuta munanki chasna kanta kushichishpa rimanankunata? nishpa.

Chaypina Jesuska rimarka:

Ari, paykunata uyahunimi. ¿Manachu leyishkankichi Yaya Diospa killkachishkanpi kasna nikta?

Kanmi Yaya Dios, uchilla wawakunata, chuchuk llullukunatapas

yuyachinki kanta kushichishpa
takinankunapa nishpa.

¹⁷Chayta rimashpan Jesuska chay
runakunata sakirkana. Jerusalenmanta
llukshishpan Betania llaktama rirka
chaypi puñunanpa.

**Jesuskayachachin,
Yaya Diosta kirishpa
tapushpanchimi yanapay tukunchi**
(Mk. 11.12-14, 20-26)

¹⁸Kayantima tutamantalla Betania
llaktamanta Jerusalenma kutihushpan
Jesusta yarkayka apirka. ¹⁹Ñampi
mayanpi shuk *igu kaspita rikurka.
Chayta kayllayarka muyunta mikuna-
yashpan. Chay uras chay kaspika mana
muyuyuchu karka, pankankunallata
tarirka. Chaypina Jesuska chay igu
kaspita rimarka:

Kunanmanta pacha manana muyuyan-
kinachu.

Chasna rimashpanlla chay igu kaspika
kunkaymanta chakirirka. ²⁰Chayta
rikushpanchi mancharishpa Jesusta
tapurkanchi:

¿Imashnataya rimashkaykillawa kay
igu kaspika kunkaymanta chakirishka?
nishpa.

²¹Jesuskayachachita aynirka:

Alita uyawaychi. Kankunapas alita
kirishpaykichika atipankichimi
ñukashina ruranata. Yaya Diosta
tapushpaykichika ama yuyarinkichichu
uyawankachu manachu nishpa. Ashwan
tukuy shunkuykichimanta pacha
kirishpaykichi yuyariychi paymi shutipa
uyawanka nishpa. Chasna kirishpayki-
chimi mana shuk igu kaspillatachu
atipankichi chakichinata. Ashwan kay
urkutapas rimankichimaka kaymanta
warankarishpayki atun yakuma
chinkariy nishpa, kay urkuka waranka-
rimami. ²²Tukuy shunkuykichimanta
pacha Yaya Diosta kirishpa mañashpay-

kichimi payka tukuy mañashkaykichita
kankunata kunka.

**Jesuskayachayninmanta
tapuy tukurka**

(Mk. 11.27-33; Lk. 20.1-8)

²³Chasna yachachishkanwasha
Jesuska Jerusalén llaktapi *Yaya Diospa
wasinpi yaykurka. Chaypi yachachi-
hushkanpi *saserdotekunapa apunkuna,
ñukanchita kamachik israel masinchi
rukukunapas Jesusta kayllayashpan-
kuna tapurkakuna:

¿Pita kanta kamachishka chasna
yachachinaykipa? ¿Pita kanta
kamachishka tukuy rurahushkaykiku-
nata ruranaykipa? nishpa.

²⁴⁻²⁵Chasna tapushpankuna Jesuska
rimarka:

Ñukapas kankunata tapuni ¿pita
Juanta kacharka bawtisananpa? ¿Yaya
Dioschu shuk runachu payta
kachamurka? Ayniwashpaykichika
ñukapas rimashkaykichi pimi
kachawashka nishpa.

Chasna Jesús paykunata tapushpan
chay runakunaka shukwa shukwa
tapunakurkakuna imatami ayninkakuna
nishpa.

Aynishpanchika Yaya Diosmi Juanta
kacharka nishpa, Jesuska ñukanchita
rimankami Yaya Dios payta kashashka
kashpanka ¿imaraykutaya Juanta mana
kasushkankichichu? nishpa. ²⁶Chay-
manta aynishpanchika pay kikinllami
yuyarishpa Juanka yachachirka nishpa,
tukuy runakuna yapa piñarinkakuna.
Paykunaka kirinahun kay Juan wañuka
Yaya Diospa yachayninwa yachachik
kashkanta.

²⁷Chasna tapunakushpankuna chay
runakunaka Jesusta aynirkakuna:

Mana yachanchichu pimi Juanta
kachashka nishpa.

Chaypina Jesuska aynirka:

Chasna kashpanka ñukapas mana rimashkaykichichu pimi kamachiwashka tukuy kaykunata ruranaynipa nishpa.

**Jesuska kasuk runakunamanta,
mana kasuk runakunamantapas
yuyachishpa yachachin**

²⁸Chaymanta Jesús chay *saserdotekunapa apunkunata, ñukanchita kamachik israel masinchi rukukunatapas rimarka:

¿Ima ninkichita kay kwintanaynimanta? Shuk runa ishkay musu wawayu karka. Shuk puncha shuk wawanta rimarka: Kunalla uva chakraynipi tarawakriy nishpa. ²⁹Chasna yayan kamachishpan chay musu wawanka aynirka: Mana rinayanichu nishpa. Ashwan shuk ratumanta kutikashka yuyarishpan tarawak rirka yayanta kushichinanpa. ³⁰Chaymanta chay runaka shuk wawantana kamachirka uva chakranpi tarawak rinanpa. Payka chay ratulla ari nishpa rimarka kunalla risha. Chaymanta mana tarawak rirkachu.

³¹Kunan tapushkaykichi: Chay ishkay wawankunamanta ¿maykanta yayanpa munashkanta rurarka? nishpa.

Chasna tapushpan aynirkakuna:

Chay tarawak rishka musu wawanmi yayanpa munashkanta rurarka nishpa.

Chaypina Jesuska paykunata rimarka:

Alita ayniwashkankichi. Kankuna yuyarinkichi chay *romano tukuymanta atun apurayku *impuestuta kobrakkuna, puta warmikunapas uchasapakuna kanankunata. Alita uyawaychi.

Paykunami kankunamanta ashwan utkalla Yaya Diospa kamachishkan tukushpa paypa ali kamachihushkanpi kawsankakuna. ³²Chay Bawtisak Juanka shamushka kankunata yachachinanpa, tukuy uchaykichikunata sakishpa Yaya Diostana kasushpa kawsanaykichipa. Kankunaka payta mana kirirkankichichu. Chay impuestuta kobrakkunaka,

puta warmikunapas uchankunamanta llakirishpami sakirkakuna. Paykunaka chaymanta Yaya Diospa shiminta alita uyashpa kasurkakuna. Kankuna chayta rikushpaykichipas manami Yaya Diospa shiminta kirishpa kasuwashkankichichu.

**Jesuska mana
kasunayak tarawakkunamanta
yuyachishpa yachachin
(Mk. 12.1-12; Lk. 20.9-19)**

³³Chaymanta Jesuska kutikashka shuk yachachinawa yachachirka: Kunan shukta yachachishkaykichi. Tiyaarka shuk chakrayu runa. Chay runaka chakranpi uva wiñarishkakunata tarpuchishkanwasha kinchachirka. Chaymanta chakranpi shuk atun batanta rurarka, chaypi uva muyukunata sarushpa chawanankunapa. Chaymanta shuk yapa awa wasita rurachirka awamanta shuk runa tukuyta kuyrananpa chakranta, mana nima pi chay tarpunpa muyunkunata shuwananpa. Chaymanta chay amunka uva chakranta shuk tarawak runakunata kurka amunshina pichashpa kuyranankunapa. Chasna kushpan rimarka: Pallashpaykichi tukuy muyunkunamanta chawpita kuwankichi. Chasna rimashpan chay amunka rirka shuk karu llaktamana. ³⁴Chaymanta pallana timpu paktarishpan chay amunka shuk runankunata kacharka chay chakranpi tarawakkunata rimak rinanpa: Patroyinchimi ñukanchita kachashka uva muyuta pallashkaykichimanta chawpita payrayku apananchipa. ³⁵Chaypina chay chakrata kuyrak runakunaka patronpa kachashkan runankunata apishpankuna shukkunata makarkakuna, shukkunataka wañuchirkakuna, shukkunataka rumikunawa tuksi tuksi rurarkakuna. ³⁶Mana nima imata kachashpankuna chay chakra

amuka kutikashka ashwan achka runankunata kacharka. Paykunatapas chay tarawakkunaka chasnallatata rurarkakuna.

³⁷Chaymanta chakra amuka shuklla wawantana kacharka, yuyarishpan kay wawaynitaka manchashpankunami kasunkakuna nishpa. ³⁸Chaypina chay tarawakkunaka amunpa wawanta rikushpankuna kwintarkakuna paykunapura: Rikuychi, kay shamuhuk runami chakra amupa wawan. Yayan wañushpan kay chakraka payraykumi kiparinka. Akuychi kunalla wañuchishunchi tukuy kay uva chakraka ñukanchipana kananpa. ³⁹Chasna kwintashpankuna chay amunpa wawanta apirkakuna. Chaymanta uva chakra washama pushashpankuna wañuchirkakuna payta.

⁴⁰Jesuskas chasna yachachishkanwasha chay chiknik runakunata tapurka: Chay chakra amuka rishpan ¿imanachimashi chay wañuchik runakunata? nishpa. ⁴¹Paykunaka aynirkakuna:

Chay amuka tukuy chay yapa millaypa tarawakkunata mana llakichishpachu wañuchima. Chaymanta chakranta shuk tarawakkunatana kuma, maykankunami pallana uras tukuy pallashkankuna uvata chawpinakushpa amunta chay chawpita kunahuma.

⁴²⁻⁴³Chasna aynishpankuna Jesuskas rimarka:

Ñuka kankunata rimani mana munawashkaykichirayku Yaya Dioska manami munannachu paypa kamachishkankuna kanaykichipa. Shuk chikan runakunatanami kayanka paypa kamachishkankuna kanankunapa. Paykunami shuti Yaya Diosta kasushpa kawsankakuna. Kankunaka Yaya Diospa ñawpa killkachishkanta leyishpaykichipas manarachu asirtankichi. Kasna riman:

Shuk runa wasinta rumimanta rurashpan tarawak runankunaka

shuk ali sinchi rumita mana munashpankuna mayanpi churarkakuna mana alichu nishpankuna. Chay rumitaka wasinta rurak runaka akllashpan churarka chay wasinpi shuk orkonshina sinchikuchik kananpa. Chasnashinami Yaya Dioska akllashkan runawa ruranka. Ñukanchika chayta rikushpanchi yapa alimi kan nishpa rimanchi nishpa.

⁴⁴Chay akllashkan rumipi takakta tukushpaykichika tulluykichi pakiktami urmankichi. Chay atun rumi awaykichipi urmashpanka machuyakta nitishpa pulbu wañunkichi nishpa. [Chasna rimashpa Jesuskas yuyachinayarka imashnami paypa yachachishkanta chaymantapas payta mana munakkunaka tukunkakuna.]

⁴⁵Chaypina chay *saserdotekunapa apunkuna, *fariseokunapas Jesuskas yachachihushkanta uyashpankuna paykunapura kwintarkakuna:

Payka ñukanchimanta yuyarishpan chasna uyachishpa yachachihun. Chay mana ali rurak tarawakkunashina kananchita, chaymanta chay rumipi takarik runashina kananchita nishpa.

⁴⁶Paykuna yapa piñarishpankuna Jesuskas apinayarkakuna wañuchinankunapa. Chasna runanayashpankunapas runakunapa piñarinankunata manchashpankuna mana payta apirkakunachu. Tukuy runakuna yuyarishkankuna Jesús Yaya Diospa yachayninwa yachachik kananta.

**Jesuskas shuk
kasaranapi mikunankunapa
kayashkakunamanta
yuyachishpa yachachin
(Lk. 14.15-24)**

22 ¹Chaymanta Jesuskas kutikashka chay runakunata shuk yachachinakunawa yachachirka: ²Yuyariychi imashnami Yaya Diospa ali kamachi-

nanka kay allpapi. Rikuychi shuk atun apuka musu wawan warmiyahushkan-rayku kushikuna mikunata rurashkanta. ³Payka runankunata kacharka tukuy kayashkan runakunata kayak rinankunapa. Kayashpankunapas mana shamunayarkakunachu. ⁴Mana shamunayashpankuna chay apuka shuk runankunatana kayashpan rimarka: Tukuy kayashkayni runakunata rimak riychi: Patroynika ñami wakrankunata, wirayachishkan wiwankunatapas wañuchishka. Mikunaka ñami yanushka kahun. Kunalla chay kasarahunshkapi mikunata mikuk shamuychi nishpa. ⁵Chasna rimak rishpankuna chay kayashkankunaka manana shamunayar-kakunachu. Shukka chakranma rirka. Shukka imankunata rantichinapa rirka. ⁶Shukkunaka chay apupa runankunata apishpankuna makarkakuna wañuchinankunakama. ⁷Chayrayku chay apuka yapa piñarishpan suntalunkunata kacharka chay wañuchik runakunata wañuchinankunapa, llaktankunatapas rupachinankunapa nishpa. ⁸Chaymanta chay runankunata rimarka: Kasarashkapi mikunaka ñami chayashka. Chay kayashkayni runakunaka mana alita rurashkankunamanta mananami wasinipika yaykunkakunachu. ⁹Chayrayku anchu ñampikunama rishpaykichi rikushkaykichi runakunata kayaychi, kasarahunshkapi mikunata mikuk shamunankunapa nishpa. ¹⁰Chasna rimashpan paypa runankunaka ñampikunapi purihuk runakunata kayak rirkakuna kasarahunshkapi mikunankunapa. Ali rurak, mana ali rurak runakunatapas kayashpankuna chay apupa atun wasinpi achka runakuna tantarirkakuna. ¹¹Chaypi chay apuka yaykushpan kayashkan runakunata kwintachirka. Chaypi shukta rikurka kasarana

kushikunarayku churarinata mana churarishkata. ¹²Payta rikushpan rimarka: Amigu, ¿imaraykuta mana kasarana kushikunarayku churarinata churarishpa yaykushkankichu? nishpa. Chay runaka nima imata ayninata atipashpan pinkarishpan chunlla kiparirka. ¹³Chaypina chay apuka mesama mikunata apak runankunata rimarka: Kay runata chakinta makinta alita watashpa chay manchaypa amsama wichuychi. Chaypi sinchita parisishpa wakanka, piñaywa kirunkunata kanirinka nishpa. ¹⁴Chasnallatata Yaya Dios achka runakunata kayashka paypa runankuna kanankunapa. Achka runakuna kayay tukushka kashpankunapas shuk shukkunalla kayashkanta kasushpankuna shamunahun Yaya Diosma.

**Jesusta chiknik runakuna
pantachichinayarkakuna
(Mk. 12.13-17; Lk. 20.20-26)**

¹⁵Jesús yachachishkanwasha *fariseo-kunaka llukshishpankuna tantarishpa paykunapura kwintarkakuna: Akuychi, Jesusta pantachichishunchi shuk mana ayniyata tapunawa. Mana alita aynishpanka apunchikunata rimashunchi payta apishpankuna kastiganankunapa nishpa.

¹⁶Chayta ruranayashpankuna fariseo-kunaka paykunata katik runakunata, chaymanta *Herodespa partidunta katikkunatapas kacharkakuna alishina tukushpa Jesusta pantachichinayashpa paywa kwintanankunapa kasna nishpa:

Yachachik, yachanchi mana llullachishpachu shutipa kashkata rimanki. Tukuy runakunata alita yachachinki Yaya Diospa munashkanta rurashpa kawsanankunapa. Kanmi mana manchashpachu nima shuk runata, nima apukunata tukuyta kuskata yachachinki.

¹⁷Kunanka rimay ñukanchita imashnata yuyarinki. ¿Alichu manachu ñukanchi israel runakuna chay *romano tukuyamanta atun aputa *impuestuta pagananchipa? ¿Yaya Dios munanchu pagananchipa manachu?

¹⁸Chasna tapushpankuna Jesuska yacharka payta apichinayashpa rimashkankunata. Ari, pagananchi tiyan nishpa aynimaka ñukanchi israel runakunamanta apukunata rimak rinahuma payta kastiganankunapa. Mana alichu pagananchipa nishpa aynimaka romano apunchita rimak rinahuma. Chayrayku Jesuska rimarka:

Kankunaka mana ali yuyayyu runakunachu kankichi. ¿Imaraykuta apichiwayayashpa tapuwankichi? ¹⁹Rikuchiway-chi chay paganaykichi kullkita.

Chasna nishpan shuk kullkita payta rikuchirkakuna. ²⁰Jesuka chay kullkita rikushpan paykunata tapurka:

¿Pipa almantata rikunkichi kay kullkipi? ¿Pipa shutinta kay kullkipi killkarishka kan? nishpa.

²¹Paykunaka aynirkakuna:

Romano tukuyamanta atun apupami.

Chasna aynishpankuna Jesuska paykunata rimarka:

Chay atun apupa kashkantaka kuychi amunta. Maykanmi Yaya Diospa kan, kuychi payta. Yaya Dios ñukanchikunata rurashkanrayku ñukanchikunapa amunchi kan. Chayrayku tukuy shunkuykichimanta pacha payta yuyashpa kawsaychi nishpa.

²²Chasna yapa yachayninwa aynishkanta uyashpankuna chay pantachichinayak runakunaka yapa mancharishpankuna chunllalla anchurirkakuna Jesusmanta.

Jesuska yachachin wañushkakuna

kawsarinankunata

(Mk. 12.18-27; Lk. 20.27-40)

²³Chaymanta chay punchallata shuk *saduseokunaka Jesuswa kwintak

rirkakuna. Paykunaka yachachinahun wañushkanchimanta manana kawsari-mushunchinachu nishpa. Chayrayku paykuna Jesusta tapurkakuna:

²⁴Yachachik, ñawpa Moisés wañuka kasna yachachirka: Shuk warmiyu runa manara nima shuk wawayu kashpan wañushpanka wawkinka kachuynin mashintuta warmiyanan tiyan chay mashintuta atipanana wawayanata. Chaypina kari wawata wawayashpanka chay wawkin wañupa wawanshina kanan tiyan nishpa. ²⁵Kunan kanta kwintanayanchi: Kay llaktanchipi tiyarka kanchis wawkikuna. Shuk puncha puntiru wawkika warmiyarka. Chay wawkika nima shuk wawayu kashpanra wañurka. ²⁶Pay wañushpan shuk wawkinna kachuyninta warmiyarka. Paypas wañurka nima shuk wawayu kashpanra. Chaypina shuk wawkinna chay kachuyninta warmiyarka. Paypas nima shuk wawayu kashpanra wañurka. Chaymanta shuk wawkinna chay kachuyninta warmiyarka. Paypas chasnallata mana wawayuchu wañurka. Chasnallata shukllankama shukllankama chay kanchis wawkikuna chay warmillata warmiyashpankuna karan shuk mana wawayuchu wañurka. ²⁷Chasna tukuy kusankuna wañushkankunawasha chay warmipas wañurkana. ²⁸Kunanka rimay ñukanchita. Chay kanchis wawkikuna chay warmillata warmiyarkakuna. Wañushka runakuna kawsarimushpankuna chay kanchis wawkikunamanta ¿maykanpa warminshi kama?

²⁹Chasna tapushpankuna Jesuska paykunata aynirka:

Kankuna kikintami llullachirinkichi, wañushkakuna kawsarinankunata mana kirishkaykichirayku. Yachashpaykichitata Yaya Diospa killkachishkanta mana asirtankichichu. Chaymanta Yaya

Diostapas mana riksinkichichu, wañushkakunata kawsachinata atipakta. ³⁰Yaya Dios wañushka runakunata kawsachimushkanwasha nima shuk kari warmiyankanachu, nima shuk warmi kusayankanachu. Silupi kawsak *angelkunashinami tukuy kawsankakuna. ³¹¿Manachu leyishkankichi Yaya Diospa killkachishkanta? Chaypi riman wañushkakuna kawsarinankunamanta kasna:

³²Ñuka kani Yaya Dios, maykantami Abraham, Isaak, Jakob kushichiwahanun nishpa.

Chasna Yaya Dios rimashpan yachanchi chay yaya rukunchikuna wañushpankunapas paywa pakta kawsa kahushkankunata. Kawsakunallami Yaya Diosta kushichinahun, wañushkakunaka mana payta kushichinahunchu nishpa.

³³Chayta uyashpankuna saduseokunaka chunlla kipurirkakuna. Jesús chasna alita yachachishkanrayku chay runakuna yapa mancharirkakuna.

Jesuska yachachin Yaya Diospa kamachishkankunamanta, maykanmi ashwan ali kan
(Mk. 12.28-34)

³⁴Chaymanta *fariseokunaka yachashpankuna Jesús *saduseokunata chunllayachishkanta, payta tapunankunapa tantarirkakuna. ³⁵Shuk paykunamanta Moisespa killkashkan kamachishkakunata yachachik kashpan Jesusta pantachichinayashpan tapurka:

³⁶Yachachik, Yaya Diospa tukuy kamachishkankunamanta, ¿maykantaya ashwan ali kan?

³⁷⁻³⁸Chayta tapushpan Jesuska aynirka:

Chay tukuymanta ashwan ali kamachishkanka riman tukuy shunkuykimanta pacha Yayayki Diosta yuyashpa munashpa kawsay. Payta yuyahush-

payki alikunata yuyarishpa rurashpa kawsay nishpa. ³⁹Chaymanta chay ishkaaynin kamachishkanka chasnashinallatatami riman runa masakita yuyay kan kikitashina nishpa. ⁴⁰Kay ishkaaymi tukuy kamachishkakunamanta puntirukanan tiyan. Chaymantallami tukuy Yaya Diospa kamachishkankunata, Yaya Diospa shiminta yachachikkunapa yachachishkankunatapas asirtananchi tiyan.

Jesuska yachachin pay tukuymanta ashwan ali kamachik kananta
(Mk. 12.35-37; Lk. 20.41-44)

⁴¹⁻⁴²*Fariseokuna tantarishka kahushkankunallapi Jesuska paykunata tapurka:

Kankunaka ¿imatataya yuyarinkichi Yaya Diospa Kachanan Kishpichikmanta? ¿Maykan runapa miraymantataya? nishpa.

Chasna tapushpan fariseokunaka aynirkakuna:

Payka ñawpa atun apu David wañupa miraymantami kan nishpa.

⁴³Chaypina Jesuska paykunata rimarka: Davidpa miraymanta kashpanka ¿imaraykuta Yaya Diospa Espiritun yuyachishpan Davidka rimarka payta kamachik kananta kasna nishpa?

⁴⁴Yaya Dioska kamachiwakta rimarka: Tiyariy kuskayni parti kamachinaykipa ñukawa pakta, tukuy kanta chiknik runakunata winsinaynikama kanta kasunankunapana nishpa.

⁴⁵David Yaya Diospa Kachanan Kishpichikta kamachiwak nirka. Chay uras ña kawsa paymanta pasa kashpan David unay wañushkanwasha paypa miraymantallatata kashpan manami atipanchu runalla kanata.

⁴⁶Chasna Jesús yachachihushpan chay fariseokunaka nima imata ayninata

atipashpankuna chunlla kiparirkakuna. Chaymanta pacha nima shuk runa Jesusta tapunayarkakunanachu.

Jesuska fariseokunata piñarka

(Mk. 12.38-40;

Lk. 11.37-54, 20.45-47)

23 ¹Chaymanta Jesús chay *fariseokunata yachachishkan-washa chay tantarishka runakunata, ñukanchikunatapas yachachirka: ²Ñawpamanta pacha Moisespa killkashkan kamachishkakunata yachachikkuna, fariseokunapas tantarina wasipi tiyarinahun chay kamachishkanta yachachinankunapa. ³Chayrayku, paykuna Yaya Diospa shiminta kankunata yachachishpankuna alita rurashpa kasuychi. Alita yachachishpankunapas paykuna kikin mana ruranahunchu yachachishkankunashina. Kankunaka ama paykunashina ali shimita yanka yachakushpa kawsaychichu. ⁴Chay fariseokunaka shuk patronkuna runankunata llasha kargata apachihukshinami kanahun. Kankunata yuyayninkunamanta achka kamachinankunata yachachinahun. Kankunarayku kanahun atun llasha kargashina. Chasna kankunata yachachishkankunawa nitishkashina rurahushpankunapas nima shuk uchillastuta yanapanahunchu kankunata. ⁵Paykunaka tukuyta ruranahun runa masinkuna rikunankunallapa, Yaya Diosta alita kasukmi nishpa yuyarinankunapa. Yaya Diospa shiminta shuk shukta suni ñañu karakunapi killkanahun. Chaykunata urintinkunapi makinkunapi watanahun. Churarishkankuna shimita sumayachinahun. Chasna churarishkankunawa Yaya Diosta alita kasuk kani nishpa yanka rikuchinayashpa purinahun. ⁶Fiestakunapi, tantarina wasikunapipas paykunaka tukuyanta suma tiyarina-

kunapi munanahun tiyarinata runa masinkuna paykunata aputashina rikuhushkankunata rikuchishpa. ⁷Ñampikunapi plasakunapi purihushpankuna yapa munanahun tukuy runakuna paykunata yuyashpankuna ali yachachik nishpa saludanankunapa.

⁸Yaya Diosllami kankunata kuskata yachachin. Chayrayku ama munaychichu runakuna kankunata yachachik nishpa rimanankunapa. Kankunaka wawkipurallami kankichi. Ñukallami kankunata yachachik kani. ⁹Chaymanta kay allpapi nima pita Yaya Diostashina yuyashpa Yayayni nishpa rimaychichu. Yayanchi Diosllatami yuyanaykichi tiyan, payllata kasunkichi. Yaya Dios shukllami, maykanmi silupi kawsan. ¹⁰Chaymanta ama munaychichu runa masikichikuna kankunata rimanankunapa kanmi kanki ñukata kamachik nishpa. Ñukallami Yaya Diospa Kachashkan Kishpichikka kankunata kamachik kani. ¹¹Maykanmi kankunamanta ashwan kamachik kan payka tukuy runa masinkunata sumakta yanapak kanan tiyan. ¹²Kankuna kikinmanta yuyarinkichima, ñuka tukuy runa masinikunamanta ashwan yachakmi kani nishpa. Chasna atun tukunayashpaykichika Yaya Diosmi kankunata mana alichu nishpa pinkachinka. Kankuna runa masikichikunamanta mana atun tukunayashpa paykunata yuyashpa yanapashpaykichika Yaya Diosmi sumakta kankunata atunyachinka.

¹³Chaypina Jesuska fariseokunata rimarka:

Ay fariseokuna, Moisespa killkashkanta yachachikkunapas, ¡imashna kastigushi kankunarayku kanka! Yaya Diosta mana kasunayashpaykichipas alita kasukshina tukunkichi. Llullachiy-sikikunami kankichi. Runakunata

arkankichi Yaya Diospa kamachishkan-kuna tukushpa paypa ali kamachihushkanpi mana kawsanankunapa. Kankunaka manami Yaya Diospa kamachishkankuna tukunkichichu. Chaymanta Yaya Diospa kamachishkan-kuna tukunayak runakunata arkankichi. ¹⁴⁻¹⁵Ay Moisespa killkashkanta yachachikkuna, fariseokunapas, jimashna kastigushi kankunarayku kanka! Llullachiyisikikunami kankichi. Yakuta allpata purinkichi shuk runallata maskashpa yachachinaykichipa kankunata katinanpa. Chaymanta chay kankunata katik runa kankunamanta ashwanta uchata rurachinkichi kankunamanta pasa nina mana wañukpi atunta kastigarishka kananpa.

¹⁶Ay kankuna, jimashna kastigushi kankunarayku kanka! Wiskushina mana rikunata atipak kashpaykichi shukkunata ñampita purichinayankichi. Llullashpa yachachinkichi: Shuk runa rimahushkanta kirichinayashpa *Yaya Diospa wasinta churashpa kirichina rimanakunawa rimashpanka mana shutipa kashpanpas Yaya Dioska payta mana kastigankachu. Yaya Diospa wasinpi kahuk orota churashpa kirichina rimanakunawa rimashpanka mana shutipa kashpan Yaya Dioska shuti payta kastiganka. ¹⁷Chasna llullachishpa yachachishpaykichi mana ali yuyayyu, mana asirtak runakunami kankichi. ¿Maykanta ashwan ali kan, Yaya Diospa wasinchu, chay wasipi tiyak orochu? Chay oroka Yaya Diospa wasinpi churashparami Yaya Diospa kan. Chayrayku Yaya Diospa wasinka chay churashka oromanta ashwan ali kan.

¹⁸Chaymanta kankuna llullashpa yachachinkichi: Shuk runa rimahushkanta kirichinayashpa Yaya Diospa wasinpi wiwakunata wañuchishpa

rupachina tuchpashinata churashpa kirichina rimanakunawa rimashpanka mana shutipa kashpanpas Yaya Dioska payta mana kastigankachu. Chay tuchpashinapi Yaya Diosrayku churashkankunata churashpa kirichina rimanakunawa rimashpanka mana shutipa kashpan Yaya Dioska shuti payta kastiganka. ¹⁹Chayta yachachishpaykichi nima imata asirtak runakunami kankichi. ¿Maykanta ashwan ali, chay wiwakunata rupachina tuchpashinachu, chay tuchpashinapi Yaya Diosrayku churashkaykichichu? Chay kushkaykichika chay tuchpashinapi churashka kashpanrami Yaya Diosrayku kan. Chayrayku churashkaykichikunamanta tuchpashinaka ashwan alimi. ²⁰Shuk runa rimahushkanta kirichinayashpa Yaya Diospa wasinpi wiwakunata rupachina tuchpashinata churashpa kirichina rimanakunawa rimashpanka mana chay tuchpashinallatachu yuyachishpa riman, ashwan tukuy chay tuchpashinapi churashkakunatapas. ²¹Shuk runa rimahushkanta kirichinayashpa Yaya Diospa wasinta churashpa kirichina rimanakunawa rimashpanka mana chay wasinllatachu yuyachishpa riman, ashwan Yaya Dios chay wasinpi kawsahushkantapas. ²²Shuk runa rimahushkanta kirichinayashpa siluta churashpa kirichina rimanakunawa rimashpanka mana silullatachu yuyachishpa riman, ashwan maymantami Yaya Dios kamachin chaytapas, chaymanta Yaya Dios kikintapas. Chayrayku imatapas rimashpaykichika tukuy uras shutipallata rimaychi.

²³Ay Moisespa killkashkanta yachachikkuna, fariseokunapas, jimashna kastigushi kankunarayku kanka! Llullachiyisikikunami kankichi. Tukuy tarpushkaykichimanta pallashkaykichi uchillastu pankakunamantapas

chunkamanta shukta Yaya Diosta kunkichi. Chasna Yaya Diospa kamachishkanta shuk parti paktachishpaykichipas chay ashwan ali kasna nishkan kamachishkankunata mana paktachinkichichu: Alillata rurashpa rimashpa kawsaychi. Runa masikichita llakichishpa kawsaychi. Yaya Diosllata tukuy shunkuykichimanta pacha kirishpa alita kasuychi nishpa. Chay kamachishkankunataka paktachinaykichi tiyan chay shukkunawa pakta.

²⁴Kankunaka mana alita asirtashpaykichi wisku runa shukkunata ñampita purichikshinami kankichi. Shuk uchillastu siputuchi upyanaykicipi chinkarishpan shushunkichi mana millpunaykicipa. Chaymanta nima imata yuyarishpa shuk yapa atun animalta millpunkichi. Chasnashinami kankunaka tukuy ñawpa yaya rukuykichikuna wañupa rimashkankunata kasunkichi. Maykantami Yaya Dioska ashwanta munan, chaytaka nima yuyarinkichichu.

²⁵Ay Moisespa killkashkanta yachachikkuna, fariseokunapas, ñimashna kastigushi kankunarayku kanka! Llullachiysikikunami kankichi. Tukuy rurashkaykichiwa alita rikurishpaykichipas shunkuykichipika millaypa yuyayyu kankichi, shukkunapa ima tiyapushkanta llullachishpa shuwakuna, tukuy imakunata munakkuna, mitsakkuna. Pusilluta, kallanata washanllata mayllak runakunashina kankichi, ukunta susyata sakinkichi.

²⁶Wisku runakunashina nima imata asirtak fariseokuna, puntiru shunkuykichita alichaychi. Chaymanta aliyashka shunkuykichi kashpan alikunallatana ruraychi.

²⁷Ay Moisespa killkashkanta yachachikkuna, fariseokunapas, ñimashna kastigushi kankunarayku

kanka! Llullachiysikikunami kankichi. Shuk yurawa pintarishka rumiwa taparishka wañushkakunata churana uchkushinami kankichi. Kanchamantaka sumakta rikurishpanpas ukupika wañushkapa tullunkunawa millanayaypa ismukunawa untakta kan. ²⁸Chasnashinami kankunapas runakunapa rikushkanpi Yaya Diospa kamachishkanta alita kasukshina rikurishpaykichipas yuyaykichipika yapa millaypata yuyarishpa llullachiysikikunami kankichi.

²⁹Ay Moisespa killkashkanta yachachikkuna, fariseokunapas, ñimashna kastigushi kankunarayku kanka! Llullachiysikikunami kankichi. Chay Yaya Diospa yachayninwa yachachikkunapa aychanta churashkankunata sumayachinkichi paykunata yuyakkunashina tukushpa. Chay ñawpa alita rurashpa kawsak runakunata yuyarinaykichi rumikunata pantiyunpi sumayachinkichi. ³⁰Chaymanta rimankichi: Ñukanchi ñawpa yaya rukunchikuna kawsashkan uras kawsanchima karka, manami paykunata yanapanchimachu karka Yaya Diospa yachayninwa yachachikkunata wañuchinata nishpa.

³¹Chasna yaya rukunchikuna nishpa rimashpaykichimi kankuna kikin rimankichi chay wañuchik runakunapa miraykuna kanaykichita paykunashina millaypa yuyayyukuna. ³²Kankunapas shutipa kashkata yachachikkunata wañuchinayashpalla kawsashpaykichimi yaya rukuykichikunapa ucha rurankuna pishishkata paktachinkichi.

³³Machakuyashina runakuna kankichi, yachachinaykichiwa runakunata pantachichishpa yuyayninkunata waklichikkuna. ¿Imashnashi kishpinkichi chay nina mana wañukmanta?

³⁴Chayrayku ñuka kankunama kachasha Yaya Diospa yachayninwa yachachikku-

nata, ali yachayyukunata, Yaya Diospa shiminta alita yachakushka yachachikunata kankunata yachachinankunapa. Kankuna millaypa yuyayyu runakuna kashpaykichi shukkunata wañuchinkichi. Shukkunata kruspi klabashpa wañuchinkichi. Shukkunata chiknishpa tantarinaykichi wasikunapi makankichi. Chaymanta paykunata shuk llaktamanta shuk llaktama kallpachishpa chiknishpa parisichinkichi. ³⁵Ñawpamanta pacha kunankama yaya rukuykichikuna alita paykunata yachachishpa kawsak runakunata wañuchishkakuna. Chay ali rurak runa Abelta wawkinka wañuchirka. Chaymanta yaya rukuykichikuna wañuka achkata wañuchirkakuna, Berekiaska wawan Sakariasta wañuchishkankunakama. Yaya Diospa wasinpi wiwakunata rupachina tuchpashinapa kuchunpi kahushpanpas wañuchirkakuna. Kankuna chasnalla katishkaykichirayku tukuy chay ñawpa wañuchishkakunamantapas uchayu kankichi. ³⁶Alita uyawaychi. Kankuna tukuy chay ñawpamanta pacha mana ali ruranakunata yachashpaykichipas mana yachakushpaykichi chasnallatata rurankichi. Chayrayku Yaya Dios kankunata sinchitami kastiganaka.

Jesuka Jerusalenpi kawsak runakunata llakishpan wakarka
(Lk. 13.34-35)

³⁷Chaymanta Jesuka Jerusalén llaktapi kawsak runakunata yapa llakishpan rimarka:

Ay Jerusalenpi kawsak runakuna, yapa llakini kankunarayku. Ñawpamanta pacha Yaya Diospa yachayninwa paypa shiminta yachachikkunata wañuchik kankichi. Yaya Dios kachashkan runakunatapas rumikunawa tuksishpa wañuchik kankichi. Kunanka ñuka achka kuti kankunata

wañuyumanta arkanayashkani, imashnami shuk atallpa wawankunata rikran ukupi tantachishpan arkan wañuyumanta. Sumakta kankunata arkanayashpaynipas manami munawashkankichichu. ³⁸Rikuychi, kunanka kankunata sakishpayni llaktaykichika chunllami kiparinka. ³⁹Chaymanta kankunata rimani, shuk puncha rimawankichi Yaya Diospa yanapashkan ali runami kanki. Yaya Diospa munashkanta ruranaykipa kachashkan kashpaykimi shamuhunki nishpa. Kunanmanta pacha chasna rimawanaykichi punchakama mananami rikuwankichichu.

Jesuka Yaya Diospa wasinta urmachinankunamanta rimarka
(Mk. 13.1-2; Lk. 21.5-6)

24 ¹Chayta yachachishkanwasha Jesuka *Yaya Diospa wasinmanta llukshirka. Rihushkanpi ñukanchi kayllayashpanchi rimarkanchi:

Rikuy kay suma ali rurarishka Yaya Diospa wasinta.

²Chasna rikuchishpanchi Jesuka rimarka:

Kunan rikuchiwahunkichi kay sumakta rurarishka wasikunata. Alita uyawaychi. Chiknik runakunami urmachik shamunkakuna tukuy kay suma rikuhushkaykichita. Urmachishpankuna nima shuk rumi awapura rurarishkaka kiparinkachu.

Jesuka yachachin manara kay allpaka tukurihushpanra imakunami pasanka
(Mk. 13.3-13; Lk. 21.7-19)

³Chaymanta Jesuka ñukanchiwa pakta Olivos urkuma rirka. Chaypi tiyarishpan sapallanchi kahushkanchipi payta kayllayashpanchi tapurkanchi:

Yachachik, ¿ima urastaya *Yaya Diospa wasintaka urmachinkakuna?

¿Imata rikushpanchita yachanchima kutimunayki ña paktarihushkanta?
¿Imashnata yachanchima kay allpa tukurinana ña paktarihushkanta?

⁴Chaypina Jesuska ñukanchita rimarka:

Alita yuyariychi, mana nima pi kankunata llullachinanpa. ⁵Manara kutimuhushpaynira achka runakuna shamunkakuna kasna nishpa: Ñukami kani Yaya Diospa Kachashkan Kishpichik. Chasna llullashpankunami achka runakunata kirichinkakuna. ⁶Uyashpaykichika runakuna chiknina-kushpa kaypi chayma wañunakuhukkunata, ama mancharinkichichu. Tukuy chaykunami pasanana tiyan. Wañunakushpa kawsahushpankunapas chay uras kay allpaka manarami tukurinkarachu. ⁷Shuk shimita rimakkuna shuk shimita rimakkunawa chikninakushpankuna wañunakunkakuna. Shuk allpapi kawsak runakunawa sinchita chiknina-kushpankuna wañunakunkakuna. Chaymanta achka llaktakunapi sinchi yarkay tiyanka. Tukuy partimi allpaka sinchita kuyunka. ⁸Tukuy chaykuna kanka kallarinanlla. Chaywasha ashwan sinchi llakiypa punchakunami kankakuna.

⁹Chaypina kankunata chiknik runakuna apukunapi pushashpankuna rimankakuna parisichinankunapa. Kankunamanta shukkunata wañuchinkakuna. Ñukata kirishpa kawsashkaykichirayku tukuy llaktakunapi achka runakuna kankunata chikninkakuna. ¹⁰Chay uras achka runakunaka manana munankakunanachu kirishpa kawsanata. Chaymanta shukwa shukwa chikninakushpankuna apunkunapi paykunapura yanka millaypata shukmanta shukmanta rimankakuna.

¹¹Yaya Diospa yachayninwa yachachik

kani nishpa achka llullachishpa yachachikkuna tiyanka. Paykuna achka runakunata llullachinkakuna. ¹²Achka runakuna yapa millaypakunata rurashpa kawsashpankuna kay allpapi millaypa ruranakunata yapa mirachinkakuna. Chayrayku achka Yaya Diosta kirikkunapas manana yuyanakushpachu kawsankakuna. ¹³Kankuna wañunaykichipunchakama alita ñukallata kirishpa kawsashpaykichika Yaya Dios kankunata kishpichinka paywa pakta silupi kawsanaykichipa. ¹⁴Kankunaka tukuy kay allpapi kay suma ali shimita yachachinaykichita tiyan Yaya Diospa ali kamachinan kay allpapi ña kallarithkanmanta tukuy runakuna yachanankunapa. Chasna yachashpankuna manana atipankakunachu rimanata mana yachashkanichu nishpa. Chaypirami kay allpapa tukurinanka kanka.

¹⁵Nawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachik Daniel killkarka: Yaya Diosta chiknik runaka Yaya Diospa wasinpi yapa millaypata ruranka nishpa. Chay killkashkanpi pasananta rikushpaykichileyishkaykichita yuyariychi alita asirtanaykichipa. ¹⁶Chaypina kankuna Judea allpapi kawsakkunaka utkalla urkukunama mitikuychi. ¹⁷Wasi awapi kahushpaykichika chaymantalla utkalla mitikuychi. Ama wasikichipi yaykunchinachu kankunapa imaykichitiyashkanta apanaykichipa. Utkalla mitikunaykichita tiyan. ¹⁸Chakraykichipi tarawahushpaykichika chaymantalla mitikuychi. Amanawa wasikichika kutiychinachu churarinaykichita apanaykichipa. ¹⁹Chasna mitikuhushkaykichita punchakunapi yapa llakiypa kanka chay chichu warmikunarayku chay llullu wawayu warmikunaraykupas. ²⁰Kankunaka Yaya Diosta mañaychi ama chiri tamyapunchakuna, nima *samana puncha mitikunaykichita

punchaka paktanapa. ²¹Chay punchakunapi tukuy runakuna sinchita parisinkakuna. Yaya Dios kay allpata rurashkanmanta pacha manami chasna sinchi llakina tiyarkachu. Nima chaywasha chasna llakina tiyankanachu. ²²Yaya Dioska tukuy akllashkan runakunata yuyashkanrayku chay llakina punchakunata uchillayachinka. Mana uchillayachimaka, nima shuk runa wañuyumanta kishpimachu.

²³Chay punchakunapi maykanpas kankunata rimankakuna: Rikuychi, kaypimi chaypimi Yaya Diospa Kachashkan Kishpichikka. Chasna rimashpankunapas ama paykunata kiriychichu. ²⁴Chay punchakunapi achka runakuna llullachishpa purinkakuna ñukami Yaya Diospa Kachashkan Kishpichik kani nishpa. Shukkunaka llullachishpa rimankakuna ñukami Yaya Diospa yachayninwa yachachik kani nishpa. Paykunaka achka suma mana atipaypakunata, atun yachaywa runakuna nima ima uras rikushkankunata rurankakuna. Chayta rurashpankuna Yaya Diospa akllashkankunatapas llullachinayankakuna. ²⁵Chay uras yuyariychi ña kankunata rimashkaynita chasna llullachik runakuna paktanankunata. ²⁶Shuk runakuna kankunata rimashpankunaka chaypimi Yaya Diospa Kachashkan Kishpichikka, payta rikuk riychi chunlla chakishka allpapi nishpa, ama riychichu. Shukkunaka kankunata rimashpankuna rikuk shamuychi kaypimi pakashka nishpa, ama kiriychichu. ²⁷Ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runa kutikashka shamuhushpayni tukuy runakunami rikuwankakuna. Imashnami shuk ilampa silupi shuk partimanta shuk partima kunkaymanta chuyahlla rikurin, chasnashinami ñukapas shamusha. ²⁸Maypimi wañushkakunaka sirihun-

kuna, chaypimi ullawankakunaka tantarinahun. Chasnashinami runakuna millaypa rurankunata yapa mirachishpankuna millanayaypa ismushina tukushpankuna kastigay tukunkakuna. Chayka mana pakallachu kanka ashwan tukuyrayku yachaypa rikuyapa kanka.

Jesuska rimarka imashnami kutimunka kay allpama

(Mk. 13.24-37;

Lk. 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹Chaymanta Jesuska ñukanchita yachachihushkanllapi rimarka: Sinchi parisina puncha tukushpanna intika amsayanka. Killaka manana punchayachinkachu. Istrillakuna silumanta urmankakuna. Silupi tukuy punchayachikkuna sinchita kuyurinkakuna. ³⁰Chaypina ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runa manarapas kutimuhushpaynira shuk imata silupi rikuchisha. Chayta rikushpankunami tukuy kay allpapi kawsak runakuna sinchita mancharishpa wakankakuna. Chaypina rikuwankakuna puyukuna awapi shamuhushkaynita, suma chuyahlla Yaya Diospa atun yachayninwa. ³¹Chaypina *angelkunata kamachisha atun trompetankunata sinchita pukushpankuna tukuy partimanta akllashkaynikunata tantachinankunapa.

³²Shuk *igu kaspita rikushpa yachakuychi. Paypa yakunka ramankunapi sikashpan achkanta pankayahushpan yachankichi verano timpu kananta. ³³Chasnashinami tukuy kay rimashkaynita rikushpaykichi yachankichi ñuka ña shamunalla kahushkaynita. ³⁴Alita uyawaychi. Kunan kay punchakunapi kawsak runakunaka manara wañushpankunara tukuy kay rimahushkaynita rikunkichi. ³⁵Kay siluka allpapas tukurinankuna tiyan. Tukuy rimashkay-

nika manami chasnalla pasankachu, shutipami paktarinan tiyan.

³⁶Ima punchami ima urasmi kutimusha, chaytaka Yaya Diosllami yachan. Nima shuk runa, nima silupi kawsak angelkuna yachanahunchu. Nima ñuka Yaya Diospa kikin Wawan kashpaynipas mana yachanichu ima urasmi kutimusha nishpa.

³⁷Ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runa kuti shamunayni uras kanka imashnami ñawpa Noé kawsashkan uras^c karka. ³⁸Manara Yaya Dios allpata yakuwa untachishpanra tukuy runakuna kunkaylla mikushpa, upyashpa, warmiyashpa kawsapayarkakuna. Noeka chay atun lanchanpi yaykunan punchakama chasnalla kawsapayarkakuna. ³⁹Chay runakuna nima yuyarihushkankunapi Yaya Dioska allpata yakuwa untachishpan tukuy chinkarirkakuna. Chasnallatami ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runa kutimushpayni nima yuyarihushkankunapi runakunaka kullunkakuna. ⁴⁰Chay uras ishkey runakuna chakranpi tantaylla tarawashpa kahushpankuna angelkuna shukta pushankakuna, shuktaka sakinkakuna. ⁴¹Ishkey warmi shuk batanllapi kutahushpankuna angelkuna shukta pushankakuna, shuktaka sakinkakuna.

⁴²Mana yachankichichu ima urasmi ñuka Amuykichi kutikashka shamusha nishpa. Chayrayku shamunaynikama yuyashpalla chapawaychi. ⁴³Alita asirtaychi. Wasi amuka yachashpanka ima urasmi tutapi shuwaka shamunanta, mana puñushpachu uyashpalla chapama. Chasna chapashpan chay shuwak runaka nima imata shuwamachu chay wasimanta. ⁴⁴Chayrayku kankunapas tukuy uras alicharishka

chapawaychi. Kankuna nima yuyarihushkaykichipi ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runaka shamusha.

**Jesuka ishkey kamachina
runakunamanta yuyachishpa
yachachin
(Lk. 12.41-48)**

⁴⁵Chaymanta Jesuka ñukanchita yachachishpalla katirka: Shuk patrón shuk llaktama rinanpa, shuk ali yuyayyu tukuy uras alita paktachik runanta kamachirka tukuy paypa runankunata tarawachinanpa, chaymanta mikuna uras alita karananpa.

⁴⁶Chay runanka kushillami kanka patroynin kutimushpan paypa kamachishkanta alita paktachishpa kahushkanpi tarik shamushpanka. ⁴⁷Alita uyawaychi. Chasna alita kasuk runanta patroyninka churanka tukuy ima tiyapushkanta kuyrak kananpa.

⁴⁸Ashwan chay kamachik runanka millaypa yuyayyu kamaka yuyarima, patroynika mana utka kutimunkachu nishpa. ⁴⁹Chasna yuyarishpan kallarima tarawak masinkunata makashpa parisichinata. Pay kikin machak runakunawa tantarishpan sumakta mikuma upyama. ⁵⁰Chasna rurashpa kahushkanpi, mana yuyarihushkanpi patroyninka kutimuma. ⁵¹Chaypina chay runanta sinchita kastigama. Chasnallatata Yaya Dioska payta mana kasuk, millaypa yuyayyu runata mana llakichishpan tukuy llullachik runakunawa parihiu nina mana wañukpi kastiganka. Chaypina chay runaka sinchita parisishpa wakanka, piñaywa kirunkunata kanirinka.

**Jesuka yachachin chunka
shipaskunamanta yuyachishpa**

25 ¹Yuyariychi imashnami Yaya Diospa ali kamachinanka kay allpapi paktachirinka tukuy chay

rimashkaynishina pasahushkan uras. Rikuychi chunka shipaskunata. Chunka shipaskuna, kusayahuk warmipa amigankuna lamparinkunata apashpankuna tinkuk rirkakuna kasarashushkan musuta wasinma pushanankunapa. ²Chay chunka amigankunamanta pichka alita yuyarik karkakuna, pichka nima imata yuyarikchu karkakuna. ³Chay pichka mana alita yuyarik shipaskunaka lamparinkunata apashpankuna mana kerosenta aparkakunachu kutikashka untachinankunapa. ⁴Chay pichka alita yuyarik shipaskunaka lamparinkunata apashpankuna butillankunapi kerosenta aparkakuna. ⁵Chaypina kasararak musuka yapa unayashpan shamunanpa, chay chunka shipaskunaka chapahushkankunapi yapa sampayashpankuna puñurkakuna. ⁶Ña chawpi tuta kahushpan uyarkakuna shuk runa karumanta kaparihushkanta: ¡Ñami musuka shamuhunna! ¡Payta tinkuk riychi! nishpa. ⁷Chaypina chay shipaskunaka utkalla atarishpankuna lamparinkunata alicharkakuna. ⁸Chay pichka nima imata yuyarikkunaka chay pichka yuyarik amigankunata rimarkakuna: Lamparinchikunapa kerosenka ñami tukurishka. Kuychi ñukanchitapas shuk uchillastu kerosenstuta. ⁹Chasna tapushpankuna chay pichka alita yuyarik shipaskunaka rimarkakuna: Kerosenchimanta kushpanchika ñukanchiraykupas pishinkami, tukuy lamparinchikunaka wañunka. Kerosenta munashpaykichika utkalla rantik riychi nishpa. ¹⁰Mana unayashpankuna chay pichka nima imata yuyarikkunaka kerosenta rantik rirkakuna. Rinankunakama kasararak musuka paktamurka. Chaypina paywa pakta chay pichka alita yuyarik amigankunaka kasarana mikuna wasipi yaykurkakuna. Tukuy yaykushpankunana wasi punkuta

taparkakuna. ¹¹Chaywasha chay pichka nima imata yuyarik amigankunaka paktamurkakuna. Punkuta waktashpankuna kasararak musuta kayarkakuna: ¡Musu, musu, paskay punkuta ñukanchipas yaykunanchipa! ¹²Chaypina payka ukumanta rimarka: Kankunaka manami kayashkaynichu kankichi, manami kankunata riksichu nishpa. ¹³Chasna kwintashkanwasha Jesuska ñukanchita rimarka: Kankuna mana yachankichichu ima urasmi, ima punchami kutimusha nishpa. Chayrayku alita tukuy uras alicharishka chapawanaykichi tiyan.

**Jesuka shuk patrón runankunata
kullkita kushpa sakishkanmanta
yuyachishpa yachachin**
(Lk. 19.11-27)

¹⁴Chaymantapas Yaya Diospa ali kamachinanka kay allpapi paktachirishpan kasnami kanka: Shuk patrón karu llaktama rinayashpan paypa runankunata kayashpan kullkinta kurka mirachipunankunapa. ¹⁵Shuk runanta pichka waranka kullkita kurka. Shuktaka ishka waranka kullkita kurka. Shuktaka shuk waranka kullkita kurka. Kimsanti runankunata atipanankuna tuputa kurka. Chay kullkita kushpanna shuk karu llaktama rirka. ¹⁶Chaypina chay pichka warankata apishka runanka chay kullkiwa tarawashpan mirachirka pichka waranka ashwanta. ¹⁷Chasnallata chay ishka warankata apishka runanpas tarawashpan ishka warankata mirachirka. ¹⁸Chaymanta chay shuk warankata apishka runanka chay kullkiwa mana tarawanayashpan chay kullkita allpapi pamparka.

¹⁹Chaymanta unayma chay patronka kutimurka. Chaypina kullkinta kushkan runankunata tapurka maytukuytata mirachishkakuna nishpa. ²⁰Chaypina pichka waranka kullkita apishka

runanka chunka warankata apamushpan patroyninta rimarka: Patroyni, kutichishkayki kay pichka waranka kuwashkayki kullkita. Chaymanta kushkayki kay pichka waranka mirachishkaynitapas nishpa. ²¹Chay mirachishka kullkita kushpanna patronka rimarka: Alitami rurashkanki. Kanmi kasuwak alita paktachik runayni kanki. Chay uchillastu kushkayni kullkiwa alita tarawashkanki. Chayrayku ashwanta kushkayki chaywa tarawanaykipa. Kunanka wasinipi yaykuy ñukawa pakta kushikunaykipa. ²²Chaypina chay ishkay waranka kullkita apik runanka patroyninta kayllayashpan rimarka: Patroyni, ñukata kuwashkanki ishkay warankata tarawachinaynipa. Kunanka chaytami kanta kutichini. Chaymanta kay mirachishkayni ishkay warankatapas kushkayki nishpa. ²³Chasna chusku waranka kullkita kushpanna patronka rimarka: Alitami rurashkanki. Kanmi kasuwak alita rurak runa kanki. Chay uchillastuta kushkayni kullkiwa alita tarawashkanki. Chayrayku ashwanta kushkayki chaywa tarawanaykipa. Kunanka wasinipi yaykuy ñukawa pakta kushikunaykipa. ²⁴Chaymanta shuk waranka kullkita apik runanka patroyninta kayllayashpan rimarka: Patroyni, ñuka alita kanta riksini, sinchita tarawachik patrón kanaykita. Kanka shuk runapa tarpushkankunamanta pallanki. Chikan runapa mirachishkanta apinki. ²⁵Sinchi kamachik kanaykita manchashpayni kuwashkayki kullkita allpapi pampashkani. Kay shuk waranka kullki kuwashkaykillatata kutichishkayki. ²⁶Chasna kushpanna patroyninka rimarka: Kanka mana ali yuyayyu yapa killaysiki runaynimi kanki. Ñuka shuk runapa tarawashkanmanta pallanaynita, chikan

runapa mirachishkanta apinaynita yuyarinki. ²⁷Chasna kashpan ¿imaraykuta kullkinita mana churarkankichu kullkita mirachina wasipi chaypi mirachipanankunapa? Ñuka kutimushpayni kullkinita mirashkantapas surkuy-nima karka. ²⁸Chasna rimashpan patronka chaypi kahuk runakunata kamachirka: Chay shuk waranka kullkita kushkayni runata kichushpaykichi kuychi chay chunka waranka kullkiyu runata. ²⁹Maykan runami charishkanwa atipashkanwa alita ruran payka ashwanta kuy tukunkami tiyapushkan puchurinankama achkata atipak kanankama. Maykan runami uchillastu charishkanwa uchillastu atipashkanwa mana alita ruran payka chay uchillastu tiyapushkantapas atipashkantapas kichuy tukunkami. ³⁰Chayrayku chay nima imarayku valik runata chay manchaypa amsama wichuychi. Chaypina sinchita parisishpa wakanka, piñaywa kirunkunata kanirinka.

**Jesuka yachachin kutikashka
shamuhushpan tukuy
allpakunamanta runakuna
puntanpi tantarinankunamanta**

³¹Chaymanta Jesuka ñukanchita yachachishpalla katirka: Ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runa shuk puncha tukuy *angelkunawa pakta suma yachayniwa kutimusha tukuy runakunata kamachinaynipa. Chasna shamushpayni suma chuyahlla kamachina tiyarinaynipi tiyarisha. ³²Chaypi tiyarishpayni tukuy allpakunamanta runakuna puntaynipi tantarinakuna. Imashnami shuk runa obehankunamanta kabrakunata shuk partipi churananshina, chasnallatata ñukapas runakunawa rurasha. ³³Akllashkayni runakunataka kuskayni parti churasha.

Mana akllashkayni runakunataka llukini partimi churasha.

³⁴Chaypina ñuka atun apu kashpayni kuskayni parti churashkayni runakunata rimasha: Yayayni kankunata alita rikushpan aliyachishkanrayku shamuychi Yaya Diospa ali kamachinan mushu mundupi ñukawa pakta kamachinaykichipa. Chay kamachinan mushu mundupi kawsanaykichipa Yaya Dios kay allpata rurashkanmanta pacha kankunarayku wakaycharka. ³⁵Ñuka yarkaywa kahushpayni kankuna karawarkankichi. Yakunayashpayni upyachiwarkankichi. Mana riksishkaykichiruna kashpaynipas paktamushpayni wasikichipi kayawashpaykichi samachiwarkankichi. ³⁶Churarinayni pishiwashpan kankuna kuwarkankichi churarinaynipa. Unkushka kahushpayni kuyrawarkankichi. Karselpi kahushpayni rikuk riwarkankichi.

³⁷Chasna rimashpayni paykunaka tapuwankakuna: Yaya Jesús, ¿ima urastaya yarkaywa kahushpayki kanta kararkanchi? ³⁸¿Ima urastaya llaktanchipi paktashpayki mana riksishkanchiruna kashpayki wasinchipi kanta kayashpa samachirkanchi? ¿Ima urastaya churarinaykika pishishpan kanta kurkanchi churarinaykika? ³⁹¿Ima urastaya unkushka kahushpayki karselpi kahushpayki kanta pasyarkanchi? ⁴⁰Chasna tapuwashpankuna ñukaka atun kamachik kashpayni paykunata rimasha: Alita uyawaychi. Kankunaka nima imayu runata yanapashpaykichi ñukatami yanapawashkankichi nishpa.

⁴¹Chaymanta llukini parti churashkayni runakunata rimasha: Ñukamanta anchuriychi, Yaya Diosmi kankunata kastiganka. Nina mana wañukma riychi. Yaya Dios chay ninataka rurashka tukuy supaykunarayku kamachinankunawa

pakta chaypi wiñayparayku kastigarishka kanankunapa. ⁴²Ñuka yarkaywa kahushpayni mana karawarkankichichu. Yakunayashpayni nima yakuta kuwarkankichichu. ⁴³Mana riksishkaykichiruna kashpayni paktamushpayni wasikichipi mana kayawarkankichichu samanaynipa. Churarinayni pishiwashpan nima imata kuwarkankichichu churarinaynipa. Unkushka kahushpayni karselpi kahushpayni nima ima uras rikuk riwarkankichichu. Chayrayku Yaya Dios kankunata kastiganka.

⁴⁴Chasna rimashpayni tapuwankakuna: Yaya Jesús, ¿ima urastaya yarkaywa kashpayki kanta mana kararkanchichu? ¿Ima urastaya yakunayashpayki kanta mana yakuta kurkanchichu? ¿Ima urastaya llaktanchipi paktashpayki mana riksishkanchiruna kashpayki wasinchipi kanta mana kayarkanchichu? ¿Ima urastaya churarinaykika pishishpan kanta mana kurkanchichu churarinaykika? ¿Ima urastaya unkushka kahushpayki karselpi kahushpayki kanta mana rikuk rirkanchichu? ⁴⁵Chasna tapuwashpankuna ñuka rimasha: Imashnami mana nima imayu runata mana yanapashkankichichu, chasnashinami ñukatapas mana yanapawashkankichichu nishpa. ⁴⁶Chay mana alita rurak runakunaka nina mana wañukmami rinankuna tiyan. Yaya Diosta kasushpa kawsak runakunami siluma wiñaypa kawsak rinankuna tiyan.

**Israel apukuna paykunapura
kwintarkakuna Jesusta
wañuchichinankunapa**

(Mk. 14.1-2; Lk. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

26 ¹Tukuy chaykunata yachachishkanwasha Jesuska ñukanchita rimarka:

²Kankuna yachankichi *Paskua punchakunarayku ish kay punchallana pishinanta. Manara chay punchakuna

kallarishushpanra chiknik runakuna ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runata apunkunama pushawankakuna. Paykunata kuwankakuna kruspi klabachishpa wañuchiwanankunapa.

³Jesús chayta ñukanchita rimahushpan chay punchallatata *saserdotekunapa apunkuna ñukanchita kamachik israel masinchi rukukunawa pakta saserdotekunapa atun apu Kaifaspa wasinpi tantarirkakuna. ⁴Paykuna yuyarirkakuna llullachishpa Jesusta apichishpankuna wañuchichinankunapa. ⁵Chasna ruranata munashpankunapas paykunapura rimarkakuna:

Mana Paskua punchakunapi wañuchichishunchichu, kay Jerusalenpi kahuk runakuna ñukanchita mana piñay tukunanchipa. Chayrayku manara chay punchakuna paktarihushpanra apichishunchi nishpa.

**Shuk warmi mishkinlla asnak
perfumita Jesuspí talirka**
(Mk. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶Betania llaktapi kawsarka shuk runa Simón shutiyu. Paytami Jesuska ñawpa aycha ismuchik unkuymanta ampirka. ⁷Jesús Simonpa wasinpi mikuhushpan shuk warmi yaykurka. Chay warmika apamurka yura rumimanta rurarishka butillapi yapa chaniyu mishkinlla asnak perfumita. Jesusta kayllayashpan umanpi chay mishkinlla asnak perfumita talirka. ⁸Chayta rikushpanchi piñarishpa rimarkanchi:

¿Imaraykushi kay warmika chay mishkihlla asnak perfumita usuchihun?
⁹Ashwan ali kama karka, chay perfumita rantichishpan chay apishkan kullkiwa nima imayu runakunata yanapananpa.

¹⁰Jesús chayta uyashpan rimarka:
¿Imaraykuta piñarishpaykichi kay warmita pinkachihunkichi? Chay

perfumita umaynipi talishpan alitami rurashka. ¹¹Nima imayu runakunaka tukuy urasmi kankunawa kawsankakuna. Ñukataka mananami tukuy uras rikuwankichinachu. ¹²Kay warmika chay mishkihlla asnak perfumita aychaynipi talishka, wañushpayni aychaynika alicharishka kananpa urku uchukupi churashpa tapanankunapa. ¹³Alita uyawaychi. Tukuy maypipas runakuna kay ali shimita ñuka runakunata kishpichinaynimanta yachachishpankuna kay warmipa rurashkanmantapas rimankakuna. Payka ñukata yapa yuyawashpan chasna rurawashka. Chasna kashpan tukuy runakuna paymantapas alita yuyarinkakuna.

**Judaska Jesusta apichichirka
wañuchinankunapa**
(Mk. 14.10-11; Lk. 22.3-6)

¹⁴Ñukanchi Jesuspa chunka ishkay runankunamanta shuk karka Judas Iskariote shutiyu. Payka kullkiranti Jesusta apichinayashpan *saserdotekunapa apunkunata rimak rirka:

¹⁵Ñuka rimashkaykichi imashnami Jesusta atipankichi apinata nishpa.
¿Masnatata pagawankichi?

Chasna Judas rimashpan paykunaka ayñirkakuna:

Kimsa chunka kullkita kanta kushu nishpa.

¹⁶Chay kullkita apishkan urasmanta pacha Judaska yuyarirka imashnami Jesusta apichichinka nishpa.

**Jesuska runankunawa pakta
Paskua punchapi mikurka**
(Mk. 14.12-25; Lk. 22.7-23;
Jn. 13.21-30; 1Kor. 11.23-26)

¹⁷Chay *Paskua punchakunapi ñukanchi israel runakuna mikunchi pan mana punkichishkata, chaymantapas shuk obeha maltata. Chay Paskua

kallarinan punchapi ñukanchika payta kayllayashpanchi tapurkanchi:

¿Maypita munanki alichashpa obeha maltata kusananchipa, Paskua punchakunapi mikunanchipa? nishpa.

¹⁸Chaypina Jesuska ñukanchita aynirka:

Jerusalén llaktama riychi chay riksishkayni runapa wasinma. Chaypi payta rimankichi: Ñukanchita yachachikmi kanta riman, wañunayni puncha ñami paktarihun. Chayrayku wasikiپی runaynikunawa Paskua punchapi mikunata mikunayani nishpa.

¹⁹Chasna Jesús rimashkanshina, ñukanchika chay Paskua punchapi mikunanchipa rurak rirkanchi.

²⁰Ña tutayahushpanna Jesuska tukuy ñukanchi chunka ishkay runankunawa pakta mesa muyukta siririshpa kahurkanchi mikunanchipana. ²¹Chay mikuhushkanchipi Jesuska rimarka:

Alita uyawaychi. Chikniwak runakuna apiwankakuna wañuchiwanankunapa. Shuk kankunamantami apichichiwanka nishpa.

²²Chasna rimashkanta uyashpanchi ñukanchika yapa llakiriranchi. Chaypi Jesusta tapurkanchi shukllankama shukllankama:

Yaya Jesús, ¿pitaya ñukanchimanta chasna rurama? ¿Ñukachu apichichishkayki? Mana kaynima ñuka nishpa.

²³Chasna tapushpanchi Jesuska aynirka:

Ñukawa parihu kay kallanapi panninta ukuchishpan mikuhukmi kuntraynikunata apichichiwanka.

²⁴Imashnami Yaya Dios ñawpamanta killkachirka ñukamanta, chasnashinami ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runaka wañunayni tiyan. Wañuna kashpaynipas chay apichichiwak runarayku llakirini, yapa parisinan tiyan. Ashwan ali kama karka, mana wawayarima karka.

²⁵Jesuspa rimashkanta uyashpan Judaska, maykanmi kuntrankunata apichinayarka, payta tapurka:

Yachachik, ¿ñukachu apichishkayki? nishpa.

Chasna tapushpan Jesuska aynirka: Ari, kanmi kanki nishpa.

²⁶Mikuhushpanchira Jesuska panta apishpan Yaya Diosta agradesirka. Chay panta pakishpa pakishpa ñukanchita kurka. Chasna kuhushkanpi rimarka:

Kay panta mikuychi. Kay pank aychaynishinami kan. Kayta mikushpaykichi yuyariychi, ñuka wañushpayni kankunata kishpichinaynita.

²⁷Chaymanta shuk pusillu *vinuta apishpan Yaya Diosta agradesirka. Chay pusilluta ñukanchita kuhushpan rimarka:

Tukuy kankuna kay vinuta upyaychi.

²⁸Kay vinuka yawarnishinami kan. Wañushpayni yawarni shuturishpan Yaya Dios achka runakunata uchankunamanta llakichishpan kishpichinka. Kay yawarni shuturinanwa Yaya Dios runakunarayku paywa alichananta paktachin. ²⁹Kankunata rimani, ñukaka manami kutikashka kay allpapi kushilla kankunawa tantarishpa kay vinuta upyashanachu. Ña wañushami. Ashwan shuk puncha Yaya Diospa ali kamachinan mushu mundupi shuk mushu vinutana kankunawa upyahukshina tantaylla kushilla kashunchi.

Jesuska rimarka Pedro payta mana riksikshina tukunanta

(Mk. 14.26-31; Lk. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰Chasna Jesuska rimashkanwasha takirkanchi salmokunata. Chaymanta rirkanchina Olivos urkuma. ³¹Chaypina Jesuska rimarka:

Yaya Diospa killkachishkanpi ñukanchita riman:

Obehankunata kuyrak runata
wañuchisha. Chayrayku tukuy
obehankuna shikwarinkakuna
nishpa.

Chay killkapi rimashkanshina, kay
tuta tukuy kankuna kuntraynikunata
manchashpaykichi sakiwankichi.

³²Wañushkayniwasha Yaya Dios
kawsachiwashpan ñukara kankuna-
manta ñawpashpa Galilea allpama
risha.

³³Chasna Jesuspa rimashkanta
uyashpan Pedroka aynirka:

Tukuy katik masinikuna mancha-
rishpa kanta sakishpankunapas ñukaka
nima ima uras sakishkaykichu nishpa.

³⁴Chaypina Jesuska Pedrota rimarka:
Alita uyaway. Kay tuta manarapas
atallpa kantahushpan kimsa kuti mana
riksiwanaykita rimanki.

³⁵Pedroka sinchita rimashpan nirka:
Kanwa parihu wañunayni kashpanpas
wañusha, manami rimashanchu kanta
mana riksinaynita nishpa.

Chasnallatata tukuy ñukanchikunapas
payta rimarkanchi.

**Jesuska Getsemaní kinchapi Yayan
Diosta mañarka**
(Mk. 14.32-42; Lk. 22.39-46)

³⁶Chaymanta Jesuska ñukanchiwa
pakta chay olivos tarpu kinchama,
Getsemaní shutiyuma rirka. Chaypi
paktashpanchi Jesuska rimarka:

Kayllapi tiyarishpa chapawaychi,
chaynikstupi rishpayni Yaya Diosta
mañanaynikama nishpa.

³⁷Chasna rimashkanwasha Pedrota,
Sebedeopa ishkay wawankunatapas
pusharka chaynikstuma. Chaypina
Jesuska wañunanta yuyarishpan
mancharishpa yapa llakirishpan
paykunata rimarka:

³⁸Wañunaynita yuyarishpayni
shunkuynipi yapa llakirini wañuhushka-

shina. Kankuna mana puñushpa kayllapi
kipariychi. Yaya Diosta mañaychi
yanapawanpana nishpa.

³⁹Chasna rimashkanwasha chaynik-
stuma rirka, kunkurishpa kumurirka
umanka allpapi tupanankama.
Kumurishpa Yayan Diosta mañarka:

A Yayayni, atipashpaykika kishpichi-
way mana sinchita parisinaynipa.
Chasna tapushpaynipas ama ñukapa
munashkaynita ruraychu, ashwan kanpa
munashkaykillata ruray nishpa.

⁴⁰Chasna Yayan Diosta mañashkanwa-
sha Jesuska chay kimsa runankunama
kutirka. Puñushkakunata tarishpan
Pedrota rimarka:

¿Manachu nima shuk urastuta
atipashkankichi mana puñushpa
ñukawa pakta Yaya Diosta mañanata?

⁴¹Mana sampayashpa Yaya Diosta
mañaychi supay kankunata mana
uchata rurachinanpa. Kankunaka
munankichi Yaya Diosta mañanata.
Chasna munashpaykichipas sapallayki-
chika mana atipankichichu, shunkuyki-
chipi yapa sampayashka kashpaykichi.
Chayrayku Yaya Diosta mañaychi
shunkuykichita sinchikuchinanpa
nishpa.

⁴²Chaymanta kutikashka Yayan Diosta
mañak rirka:

A Yayayni, parisinaynimanta mana
arkanata munashpaykika kaypi kahuni
munashkaykita ñukawa ruranaykipa
nishpa.

⁴³Chay kimsa runankunama kutishpan
kutikashka tarik rirka puñurayahukku-
nata, paykuna yapa puñuywa kahush-
kankunarayku. ⁴⁴Puñuhushkakunallata
sakishpan Jesuska kimsaynin kuti Yayan
Diosta chasnallatata mañak rirka.

⁴⁵Chaymanta runankunama kutishpan
paykunata rimarka:

¿Kunankamachu puñuhunkichi? Ñami
paktarishka ñuka Yaya Diospa Kachash-

kan Runa uchasapa runakunamanta apiy tukunaynipa. ⁴⁶Atariychi, akuychi. Ñami shamuhun chay apichichiwak runaka nishpa.

**Chiknik runakuna Jesusta
apirkakuna**

(Mk. 14.43-50; Lk. 22.47-53;
Jn. 18.2-11)

⁴⁷Jesús rimahushkanllapi paypa runan Judaska achka runakunata pushamushpan shamurka. Paykunaka ishkay wiluyu sablikunata, kaspikunatapap amamushpankuna Jesusta apik shamurkakuna. Paykuna *saserdotekunapa apunkunamanta, ñukanchita kamachik israel masinchi rukukunamanta kamachirishka karkakuna. ⁴⁸Judaska chay runakunata pusharka alita yachachishpa: Maykan runatami muchasha, chaymi kanka Jesuska. Payta apishpa pushankichi nishpa. ⁴⁹Chaypina Jesusta kayllayashpan rimarka:

Yachachik, shamushkanimi saludaynaynipa kanta nishpa payta mucharka.

⁵⁰Muchashpanna Jesuska rimarka:

Amigu, apichiwanayashpaykika apichiway nishpa.

Chaypina chay runakunaka Jesusta apirkakuna pushanankunapa.

⁵¹Chayta rikushpan Jesuspa shuk runan sablinta apishpan saserdotekunapa atun apupa shuk runanta sumakta pitishpa wañuchisha nishpa pitihushpan rinkrinllata pitirka. ⁵²Chasna pitishpan Jesuska rimarka:

Wakaychay sablikita. Sabliwa makanakuk runakunaka sabliwallatamita wañunankuna tiyan. ⁵³¿Manachu yachanki Yayayni Diosta tapushpaynika payka chunka ishkay waranka *angelkunata kachamuma arkawanankunapa?

⁵⁴Chasna arkawanahumaka ¿imashnataya paktarima ñawpa Yaya Diospa killkachishkanka ñuka wañunayni-

manta? Manami paktarimachu. Chayrayku Yaya Diosta mana tapunayanichu arkawananza wañuyamanta.

⁵⁵Chaywasha chay apik runakunatana Jesuska rimarka:

¿Imaraykutaya sablikunawa kaspikunawapas shamushkankichi apiwanaykichipa? ¿Wañuchik shuwa runachu kani? Tukuy puncha *Yaya Diospa wasinpi kankunawa pakta kahushpayni yachachirkani. ¿Imaraykuta mana chaypi apiwarkankichichu? ⁵⁶Yaya Diospa yachayninwa yachachikkuna ñawpa killkarkakuna kasna apiwanaykichita. Chay killkashkankunapi rimashkankunashina, shutipata kunanka apiwahunkichi wañuchichiwanykichipa nishpa.

Chaypina tukuy ñukanchi paypa runankuna yapa mancharishpanchi Jesusta sapallanta sakishpa mitikurkanchi.

**Jesusta pusharkakuna ashwan atun
israel apu Kaifasma**

(Mk. 14.53-65; Lk. 22.54-55, 63-71;
Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷Chay apik runakunaka Jesusta *saserdotekunapa atun apu Kaifasma wasinma pusharkakuna. Paypa wasinpi Moisespa killkashkanta yachachikkuna, ñukanchita kamachik israel masinchi rukukunawa pakta tantarishka kahurkakuna.

⁵⁸Jesusta pushashpankuna Pedroka karullapi katishpan chay atun apupa wasin paman kincharishkapi yaykurka. *Yaya Diospa wasinta kuyrakkunapas chay pampapi tiyahlla kahurkakuna. Pedroka paykunapa kuchunpi tiyarik rirka, rikunayashpan imatashi Jesusta rurankakuna nishpa.

⁵⁹Chay wasi ukupi saserdotekunapa apunkuna tukuy paykunawa pakta tantaylla yuyarishpa kamachik

masinkuna chiknik runakunata maskar-kakuna llullashpa millaypata Jesumanta rimanankunapa. Yapa munarkakuna Jesusta wañuchinata.

⁶⁰Chaypina achka runakuna llullashpa millaypata Jesumanta rimashpankunas karan shuk chikanta rimashpan nima imata tarirkakunachu Jesusta atipanankunapa wañuchinata. Chaywashana ishkey runakuna paktamushpankuna chasnallatata yanka millaypata Jesumanta rimarkakuna:

⁶¹Kay Jesusmi rimarka: Ñuka Yaya Diospa atun wasinta urmachishpayni kimsa punchapi atipani kutikashka ruranata nishpa.

⁶²Chasna rimashpankuna Kaifaska shayarishpan Jesusta tapurka:

¿Manachu nima imata ayninki?
¿Manachu uyanki kanta uchachishpa rimahushkankunata? nishpa.

⁶³Chaypina Jesuska chunlla uyarka. Nima imata aynishpan chay saserdotekunapa atun apuka kutikashka rimarka:

Silupi kawsak Yaya Diospa shutinpi kanta rimani, mana llullashpa rimay ¿kanchu kanki chapahushkanchi Yaya Diospa Kachanan Kishpichik, Yaya Diospa Wawan? nishpa.

⁶⁴Chaypina Jesuska aynirka:

Ari, shutipami rimanki. Kunan ñukapas kankunata rimani, ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runata rikuwankichi tukuyta atipak Yayayni Diospa kusan partipi tiyahushkaynita. Chasnallatata rikuwankichi puyu awapi kutikashka shamuhushkaynita nishpa.

⁶⁵Chaypina chay saserdotekunapa atun apu Kaifaska yapa piñarishpan pay kikinpa kamisan awapi churarishkanta likirka kasa nishpa:

Kay runapa chasna rimashkanka Yaya Diostami yapa piñachihun. Manana ashwan payta uchachik runakunata maskashunchinachu. Tukuy kankunami

uyashkankichi paypa piñachinan shimikunata. ⁶⁶¿Imatata yuyarinkichi? nishpa.

Chay kamachik masinkuna aynirkakuna:

Uchayumi, wañunan tiyan nishpa.

⁶⁷Chaypina Jesusta chiknishpankuna uyanpi tyukarkakuna sakmarkakuna. Shukkunaka kaspiwa payta waktarkakuna. ⁶⁸Asichishpankuna rimarkakuna:

Kan Yaya Diospa Kachashkan Kishpichik kashpaykika rimay pimi kanta waktashka nishpa.

Pedroka Jesusta mana riksinichu nishpa rimarka

(Mk. 14.66-72; Lk. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹Chay wasi ukupi Jesusta asichihushkankunapi Pedroka chay wasi pampan kincharishkapi tiyahurka. Chaypi shuk atun aputa yanapak warmi kayllayashpan rimarka:

Kanpas Galileamanta Jesuswa pakta purik kanki nishpa.

⁷⁰Chasna rimashpan Pedroka tukuy chay runakuna uyashkankunapi aynirka:

Manami yachanichu pimantami rimawahunki nishpa.

⁷¹Chaymanta Pedroka chay wasi punkuma rirka. Chaypi shuk yanapak warmi payta rikuhushpan shukkunata rimarka:

Kay runaka Nasaretmanta Jesuswa purikmi karka nishpa.

⁷²Chaypina Pedroka kutikashka llullashpa Yaya Diospa shutinpi rimarka: Ñukaka manami riksinichu chay runata nishpa.

⁷³Shuk ratumanta chaypi kahuk runakuna Pedrota kayllayashpankuna rimarkakuna:

Shutipami kanpas chay runawa purik kanki. Galilea runakunashina chikanna-

yak shimita rimahushkaykirayku riksinchi kanpas Jesusta katik kashkaykita nishpa.

⁷⁴Chasna rimashpankuna Pedroka sinchita rimarka:

Yaya Dios kastigawachun mana shutipata rimashpayni. Manami riksinichu chay runata nishpa.

Chasna rimahushkanllapi atallpaka kantarka. ⁷⁵Chayta uyashpan Pedroka yuyarirka Jesuspa rimashkanta, manarapas atallpa kantahushpanra kimsa kuti rimanki mana riksiwanaykita nishpa. Chayta yuyarishpan Pedroka kanchama llukshishpan yapa llakirishpa sinchita wakarka.

**Jesusta pusharkakuna
romano apu Pilatoma**

(Mk. 15.1; Lk. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

27 ¹Chaymanta ña pakarishpan tukuy *saserdotekunapa apunkuna, tukuy ñukanchita kamachik israel masinchi rukukunawa shuk yuyayllawa kwintarkakuna Jesusta wañuchinankunapa. ²Chaypina Jesusta watashpankuna pusharkakuna chay *romano apu *Pilatoma.

**Judaska pinkarishpan pay kikinta
sipirishpan wañurka**

³Jesusta wañuchichinankunapa pushahushkankunata Judaska rikushpan yuyarirka payta apichichishpan mana alita rurashkanta. Chayrayku llakirishpan Jesusta apinankunapa riksihishkanmanta apishkan kullkita kutichik rirka. Chay *saserdotekunapa apunkunata, ñukanchita kamachik israel masinchi rukukunatapas rimarka:

⁴Mana alitachu rurashkani, chay mana uchayu runata kullkita apinayniranti kankunata riksihishkani wañuchinaykichipa.

Paykunaka aynirkakuna:

Chayka kanpa uchaykimi. Ñukanchirayku mana imananchu nishpa.

⁵Chasna rimashkankunata uyashpan Judaska chay kullkita *Yaya Diospa wasinpi wichurka. Chaymanta llukshishpan kaspipi sikashpan shuk waskawa kunkanpi watarishpan saltashpan wañurka.

⁶Chay saserdotekunapa apunkuna chay wichushka kullkita apishpankuna rimarkakuna:

Kay kullkika shuk runata wañuchinapa apichishkanrayku apishka kullkimi. Chayrayku mana alichu churananchipa ofrendapi. ⁷Ashwan ali kama kay kullkiwa shuk uchilla urku allpata rantinanchipa, shuk allpakunamanta runakuna wañushpankuna uchkuta rurachishpanchi chaypi churashpa tapanankunapa. Chasna paykunapura kwintashpankuna mankakunata rurak runapa allpanta rantirkakuna. ⁸Chay kullkiwa rantishkankunarayku kunankama chay allpapa shutinka kiparishka Yawar Allpa. ⁹⁻¹⁰Chasna ñawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachik Jeremiaspa kasna rimashkanka paktarirka:

Israel masinikuna kimsa chunka kullkillata chay runata chani-chishpankuna apinankunapa kurkakuna. Chay kullkita kuti apishpa mankakunata rurak runamanta allpata rantirkakuna Yaya Dios kamachishkanshina nishpa.

**Pilatoka Jesusta tapurka
kastigachishanchu manachu nishpa**
(Mk. 15.2-5; Lk. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹Chaymanta Jesusta pusharkakuna *romano apu *Pilatoma. Chaypi payka Jesusta tapurka:

¿Shutipachu kanki israel masikikunapa Atun Apu? nishpa.

Chasna tapushpan Jesuska aynirka:
Ari, shutipami rimanki.

¹²Chay *saserdotekunapa apunkuna, ñukanchita kamachik israel masinchi rukukuna achka millaypakunata paymanta rimahushkankunapi Jesuska chunllalla uyarayarka. ¹³Chayrayku Pilatoka Jesusta tapurka:

¿Manachu uyanki tukuy kay runakuna kanmanta millaypata rimahushkankunata?

¹⁴Jesuska nima imata aynirkachu. Chayrayku Pilatoka ¿imaraykushi mana apirishka runashina aynincho kishpinanpa? nishpa yuyarishpan mana yacharkachu imatami ruranka.

Jerusalenpi tantarishka runakuna

**Jesusta kruspi klabashpa
wañuchichinata munarkakuna**

(Mk. 15.6-20; Lk. 23.13-25;

Jn. 18.38-19.16)

¹⁵Karan wata *Paskua punchakuna *romano apu *Pilatoka kacharipayarka shuk runata karselpi kahukta. Ñukanchi israel runakunata tapupayarka akllananchipa, maykan runatami kacharinka nishpa. ¹⁶Chay uras karselpi karka shuk runa Barrabás shutiyu. Tukuy yacharkakuna yapa millaypata rurak runa kashkanta. ¹⁷Chaypina Pilatoka chay achka tantarishka runakunata tapurka:

¿Maykan runatata munankichi kacharichinaynipa? ¿Barrabastachu kacharichisha? ¿Kay Yaya Diospa Kachashkan Kishpichik nishkankuna Jesustachu kacharichisha? nishpa.

¹⁸Apu Pilatoka alita yacharka, Jesusta chiknishpankuna yankamanta wañuchichinayashkankunata. Chayrayku chasna tapurka.

¹⁹Apu Pilatoka kamachinan tiyarinanpi tiyahushkanpi paypa warmin kacharka shuk runanta rimakinanpa: Ama nima imata ruraychu

chay mana uchayu runata. Kayna tutapi paymanta manchaypata muskushkani nishpa. Chayrayku Pilatoka mana munarkachu payta wañuchichinata.

²⁰Chasna kashpanpas *saserdotekunapa apunkunaka, ñukanchita kamachik israel masinchi rukukunapas chay achka tantarishka runakunata yuyachishpa rimarkakuna: Pilatota rimaychi Barrabasta kacharinanpa, Jesustana wañuchichinanpa nishpa.

²¹Chaypina apu Pilatoka kutikashka tapurka:

¿Pitata munankichi kacharichinaynipa? nishpa.

Chay tantarishka runakunaka kaparirkakuna:

¡Barrabasta kacharichiy! nishpa.

²²Apu Pilatoka paykunata tapurka:

¿Imatata rurasha kay Jesuswa, Yaya Diospa Kachashkan Kishpichik nishkankunawa?

Chasna tapushpan tukuy runakuna kaparishpa aynirkakuna:

¡Kruspi klabashpa wañuchichiy!

²³Apu Pilatoka paykunata rimarka:

¿Ima millaypatataya rurashka?

Chaypi paykunaka kutikashka ashwan sinchita kaparirkakuna:

¡Kruspi klabashpa wañuchichiy!

²⁴Chay runakuna yapa piñarishpa kaparishpankuna Pilatoka nima imapi atipashpan chunllayachinata, yakuta apamunankunapa kamachirka. Chay yakuwa makinta mayllarka tukuy runakunapa rikushkanpi. Chaypi paykunata rimarka:

Ñukaka makinta mayllani yachanaykichipa kay runa wañushpanka mana uchayu kanaynita, kankunami uchayu kankichi nishpa.

²⁵Chasna rimashpan tukuy chay runakunaka aynirkakuna:

Chay runa mana uchayu kashpan yanka wañuchiy tukushpanka Yaya Dios

ñukanchita tukuy wawanchikunawa pakta kastigachun nishpa.

²⁶Chaypina Pilatoka Barrabasta kacharichirka. Jesustana kara waskawa asutichirka yawarnin llukshinankama. Chaywasha kamachirka shuk kruspi klabashpa wañuchinankunapa.

²⁷Chaypina suntalukunaka Jesusta pusharkakuna apu Pilatopa wasinma. Chaypi tukuy suntalo masinkunata tantachirkakuna, Jesusta asichinankunapa. ²⁸Jesusta llatanachishpankuna kamachik atun apupa puka churarinata-shina churachirkakuna. ²⁹Kashamanta llawtuta rurashpankuna atun apupa tawasampatashina umanpi churarkakuna. Kuska makinpi apichirkakuna shuk barata. Payta asichishpankuna pukllachishpa puntanpi kunkurirkakuna kasna nishpa:

¿Shamushkankichu israel runakunapa atun apu?

³⁰Payta tyukashpankuna chay kushkankuna barata apishpa umanpi waktarkakuna. ³¹Chasna pukllachishkankunawasha chay puka churarinata llatanachishpankuna pay kikinpa churarinantana churachirkakuna. Chaymanta payta pusharkakuna shuk kruspi klabashpa wañuchinankunapa.

**Jesusta kruspi klabashpa
wañuchirkakuna**

(Mk. 15.21-32; Lk. 23.26-43;

Jn. 19.17-27)

³²Jesusta pushahushkankunapi kruspi klabashpa wañuchinankunapa, shuk runa Simón shutiyuta tinkurkakuna. Chay Simonka karka Sirene llaktamanta. Suntalukunaka payta kamachirkakuna Jesuspa krusninta markananpa.

³³Rishpankuna chay Gólgota lumapi paktarkakuna. Gólgota ninayan wañushkapa uman luma. ³⁴Chaypina suntalukunaka Jesusta upyachinayarkakuna aya

wikiwa chapurishka *vinuta. Jesuska chayta kamashpan mana upyanayarkachu.

³⁵Chaypina suntalukunaka Jesusta kruspi klabarkakuna. Chaywasha Jesuspa churarinankunata chawpinakunankunapa swirtinkunata kamarkakuna pishi apanka nishpa. ³⁶Chaywasha tiyarirkakuna chayllapi Jesusta kuyanankunapa. ³⁷Jesusta uman awapi shuk killkarishkata ratarkakuna tukuy runakuna yachanankunapa imaraykumi wañuchishkaku nishpa. Chay killkarishkapi rimarka: Kay Jesuska israel runakunapa atun apumi kan nishpa.

³⁸Jesusta wañuchihushkankuna uras ishka wañuchik shuwakunatapapas karan shukta shuk kruspi klabarkakuna chaypi wañunankunapa, shukta kuskan parti, shukta llukin parti. ³⁹Achka runakuna Jesusta rikuk rirkakuna. Paykuna mana kirishpankuna Yaya Diospa Wawan kananta, umankunata kuyuchishpankuna payta asichirkakuna:

⁴⁰Kanmi rimashkanki Yaya Diospa atun wasinta urmachishpayki kimsa punchapi kutikashka ruranaykita. Kunanka kan kikinta kishpichiriy. Shutipa Yaya Diospa Wawan kashpaykika chay krusmanta uraykumuy nishpa.

⁴¹Chasnallatata *saserdotekunapa apunkuna, Moisespa killkashkanta yachachikkunapas, ñukanchita kamachik israel masinchi rukukunapas payta asichishpa rimarkakuna paykunapura:

⁴²Payka achka runakunata kishpichishka. Kunanka pay kikinta mana atipanchu kishpichirinata. Ñukanchi israel runakunapa atun apunchi kashpanka kay krusmanta uraykumuchun. Chaypira kirishunchi payta. ⁴³Payka rimarkami Yaya Diospa

Wawan kananta. Rimarka Yaya Dios payta tukuy imapi yanapananta. Yaya Dios shutipa payta yuyashpanka kunalla chay krusmanta uraykuchichun.

⁴⁴Chasna asichishpankuna chay ishkay kruskunapi klabarishka wañuchik shuwakunapas Jesusta asichirkakuna.

Jesuska ña wañurkana

(Mk. 15.33-41; Lk. 23.44-49;

Jn. 19.28-30)

⁴⁵Jesús kruspi klabarishka kahushkanpi chawpi punchamanta pacha kimsa urakama amsayarka. ⁴⁶Chay urasllatata Jesuska sinchita kaparishpa rimarka arameo shimipi:

Elí, Elí, lema sabaktani nishpa.

Chay rimashkanka ninayan: Yayayni Dios, Yayayni Dios, ¿imaraykutaya sapallaynita sakiwashkanki? nishpa.

⁴⁷Chasna kaparishkanta uyashpankuna chaypi kahukkunaka rimarkakuna:

Kay runaka Eliastami kayahun, chay ñawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachikta nishpa.

⁴⁸Chaypina shuk runa kallpashpa rirka utkuta apak rinanpa. Chayta shuk suni kaspi puntapi watashpan agru *vinupi ukuchishpan Jesuspa shiminpi tupachirka, tsunkashpan upyananpa.

⁴⁹Shukkuna asichishpa rimarkakuna:

Aku rikushunchi, shutipachu Eliaska shamunka payta kishpichinanpa nishpa.

⁵⁰Chaypina kutikashka Jesuska sinchita kaparirka. Chasna kaparishpa wañurka. ⁵¹Jesús wañushkan uraslla *Yaya Diospa wasin ukupi Yaya Dioswa tinkunakuna kwartuta arkak rakta llachapaka^d awamanta pacha pitikta likirirka. Allpaka sinchita kuyurirka. Atun rumisapa urkukunapas partirirkakuna. ⁵²Wañushkakanapa taparishkan

uchkukunaka paskarirkakuna. Achka Yaya Diosta kirik wañushka runakunaka kawsarirkakuna. ⁵³Jesús kawsarishkan-washa chay kawsarishka runakunaka Jerusalén llaktapi yaykurkakuna. Chaypi achka runakuna paykunata rikurkakuna.

⁵⁴Allpa sinchita kuyurihushpan tukuy manchaypakunata rikushpankuna kapitanka Jesusta kuyrak suntalunkunawa pakta yapa mancharirkakuna:

Shutipami kay runaka Yaya Diospa Wawan kashka nishpa rimarkakuna.

⁵⁵Jesús kruspi klabarishka kashpan Galileamanta pacha payta katishpa yanapak warmikuna karumantalla rikurayarkakuna. ⁵⁶Chay rikuk warmikuna achka karkakuna. Paykunamanta shuk karka Magdalamanta Maria. Shuk karka *Santiagopa Josepa maman Maria shutiyu. Shuk karka Sebedeopa wawankunapa maman.

Jesusa aychanta urku uchukupi churashpa taparkakuna

(Mk. 15.42-47; Lk. 23.50-56;

Jn. 19.38-42)

⁵⁷Chaymanta tutayahushpanna shuk achka kullkiyu runa José shutiyu Jesús kruspi wañushkanpi paktamurka. Chay Joseka karka Arimatea llaktamanta. Paypas Jesusta katikmi karka. ⁵⁸Jesús wañushkanta rikushpan Joseka *Pilatota tapuk rirka Jesuspa aychanta urku uchukupi churashpa tapak rinanpa. Chasna tapushpan Pilatoka suntalunkunata kamachirka kunankunapa. ⁵⁹Chaypina Joseka Jesuspa aychanta shuk mushu yura llachapawa wankurka. ⁶⁰Alita wankushpan aparkakuna shuk mushu allarishka urku uchukupi churashpa tapanankunapa. Chay urku uchkuta Joseka rurachirka pay kikinpa

rantishkan allpapi. Jesuspa aychanta chay uchcupi churashkankunawasha atun rumiwa sumakta taparkakuna. Chaypi sakirkakuna. ⁶¹Chay uchku taparishka kuchupi Magdalamanta Maria shuk Mariawa pakta tiyarishpa rikurayarkakuna.

Suntalukunaka Jesuspa aychan churay tukushka uchku punkuta kuyrarkakuna

⁶²Kayantima ñukanchi israel runakunapa samananchi puncha karka. Chay puncha *saserdotekunapa apunkuna, *fariseokunawa pakta *Pilata rikurirkakuna. ⁶³Chaypina payta rimarkakuna:

Apu, ñukanchi yuyarinchi chay llullachik runapa rimashkanta. Payka kawsa kashpanra rimarka: Wañushkayniwasha kimsa punchamanta kawsarisha nishpa. ⁶⁴Chayrayku kanta tapunchi, kimsa punchata suntaluyikuna Jesuspa aychanta churashkankuna uchku punkuta kuyranankunapa, paypa runankuna tutapi shamushpankuna paypa aychanta mana apanankunapa. Apashkankunawasha rimanahuma Jesuska ñami kawsarishka nishpa. Chasna llullashpankuna kutikashka tukuy runakunata ashwanta llullachinahuma nishpa.

⁶⁵Chaypina Pilatoka paykunata aynirka:

Chaykaya suntalukunaka. Pushaychi. Chay wañushkapa aychan churarishka uchku punkuta alita kuyraychi nishpa.

⁶⁶Chaypina chay apunchikunaka suntalukunawa pakta rirkakuna punkarawa sumakta ratachinankunapa chay uchku punkupa rumiwa taparishkata, nima pi anchuchinanpa. Chaypi suntalukunata sakirkakuna alita kuyranankunapa.

Jesuka kawsarirka

(Mk. 16.1-8; Lk. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

28 ¹Chaymanta *samana puncha kayantima pakarihushpan Magdalamanta Maria shuk Mariawa pakta chay wañushkapa aychan churarishkata rikurirkakuna. ²Chay warmikuna rihushkankunapi kunkaymanta sinchi allpa kuyuy tiyarka, Yaya Diospa *angel silumanta uraykumushpan chay uchku punkuta tapak rumita anchuchishkanrayku. Anchuchishpanna awanpi tiyarirka. ³Chay angelka chuyahlla ilampashina rikurirka. Tukuy churarinan karka suma yura, ñawinchita rantipak chuya. ⁴Chay angelta rikushpankuna chay kuyrak suntalukuna yapa mancharishpankuna chukchurishpa wañushkashina urmarmarkakuna allpama. ⁵Chaypina chay warmikuna paktashpankuna chay angelka rimarka:

Ama manchariychichu. Yachani shamushkaykichita maskanapa kruspi klabarishka Jesusta. ⁶Kruspi wañushpanpas ñami kawsarishka rimashkanashina. Rikur shamuychi maypimi churarkakuna. Payka manami kaypina-chu, ñami llukshishka. ⁷Rikushkaykichiwasha utkalla rimak riychi paypa runankunata: Yaya Jesús ña kawsarishka. Galilea allpama manara rishpaykichira payra rinka. Kankunapas riychi. Chaypimi payta rikunkichi nishpa. Chayllatami kankunata rimani.

⁸Chaypina chay ishkay warmikunaka mancharishpankunapas yapa kushikurkakuna. Kushikushpa kallparkakuna Jesuspa runankunata rimanankunapa. ⁹Rihushkankunapi Jesuska paykunata rikurishpan saludarka. Paykunaka kayllayashpankuna kumurishpa chakinta ukllarishpankuna payta yapa kushichirkakuna. ¹⁰Chaypina Jesuska paykunata rimarka:

Ama manchariychichu. Kunalla rimak riychi wawkinikunata Galilea allpapi llaktakunama rinankunapa. Chaypimi rikuwankakuna.

**Suntalukuna llullashpa
rimarkakuna Jesuspa aychanta
runankuna apashkankunata**

¹¹Chaymanta chay warmikuna Jerusalén llaktama rihushpankuna chay kuyrak suntalukunapas chay llaktallapitata paktarkakuna. Paykunaka *saserdotekunapa apunkunata kwintarkakuna tukuy pasashkakunata. ¹²Chaypina chay apunkunaka ñukanchita kamachik israel masinchi rukukunapas tantarishpankuna kwintarkakuna imatami rurankakuna nishpa. Kwintashkankunawasha chay suntalukunata achka kullkita pagarkakuna. ¹³Pagashpa rimarkakuna:

Kankuna tukuy maykantapas rimanaykichi tiyan: Tutapi puñuhushpanchi Jesuspa runankuna aychanta apashkakuna nishpa. ¹⁴Chayta apu *Pilatoa yachashpan kankunata kastiganayashpanka ñukanchi rimashu kankunata mana kastigananpa.

¹⁵Chay suntalukunaka llullanankunapa ari nishpankuna achka kullkita apirkakuna. Chaymanta chay llullata rimashpankuna mirachishpa mirachishpa tukuy israel masinchikuna yacharkakuna. Kunan punchakama Jesuspa runankuna aychanta apashkakuna nishpa rimashkakunata uyanchi.

**Jesusk runankunata kamachirka
tukuy parti paymanta yachachik
rinankunapa**

(Mk. 16.14-18;

Lk. 24.36-49;

Jn. 20.19-23)

¹⁶Chaymanta chay chunka shuk runankuna Galilea allpama rirkakuna, Jesús rimashkan urkuma. ¹⁷Chaypi paktashpankuna Jesusta rikurkakuna. Payta rikushpankuna puntanpi kunkurishpa kushichirkakuna. Shukkunaka yuyayninkunapi rimarkakuna paychari manachu nishpa.

¹⁸Chaypina Jesuska paykunata kayllayashpan rimarka:

Yaya Dios churawashka kay allpapi silupipas shuklla kamachik kanaynipa. ¹⁹Chayrayku tukuy kay allpapi kawsak runakunata yachachik riychi paykunapa ñukata katikkuna tukunankunapa. Chay ñukata katiwak runakunata bawtisaychi runakunata rikuchinankunapa Yaya Diosta, ñuka Wawanta, Yaya Diospa Espiritunta kasukkuna tukushkankunata. ²⁰Chaymantapas chay kiriwak runakunata tukuy yachachishkaynikunata yachachiychi paykunapas alita kasukkuna kanankunapa. Kankunata rimani, ñukaka mana anchurishpachu tukuy puncha kankunawa kahuni kay allpa tukurinan punchakama.